

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky fond regionálneho rozvoja
OP Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020

MINISTERSTVO
DOPRAVY A VÝSTAVBY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

MINISTERSTVO
HOSPODÁRSTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Analýza rodového a vekového zloženia fyzických osôb – podnikateľov v roku 2018

Bratislava
2019

Vydavateľ:
Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2019

Všetky práva vyhradené. Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Obsah

Zoznam grafov	4
Zoznam tabuliek	5
Zoznam máp	5
Zoznam obrázkov	6
Úvod.....	7
1. Stav a vývoj fyzických osôb – podnikateľov v roku 2018.....	9
2. Rodové zloženie fyzických osôb – podnikateľov.....	11
2.1 Porovnanie rodovej štruktúry podnikateľov v SR s ostatnými krajinami EÚ	19
2.2 Vybrané postoje žien k podnikaniu (na základe výsledkov prieskumu GEM)	19
3. Veková štruktúra fyzických osôb – podnikateľov.....	21
3.1 Porovnanie vekovej štruktúry podnikateľov v SR s ostatnými krajinami EÚ	25
4. Štruktúra mladých podnikateľov – fyzických osôb vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov.....	26
4.1 Porovnanie zastúpenia mladých podnikateľov v SR s ostatnými krajinami EÚ	35
4.2 Vybrané postoje mladých obyvateľov k podnikaniu (na základe výsledkov prieskumu GEM)	35
5. Štruktúra fyzických osôb – podnikateľov vo vekovej kategórii 60 a viac rokov..	37
5.1 Porovnanie zastúpenia podnikateľov vo vekovej kategórii 60 a viac rokov v SR s ostatnými krajinami EÚ	45
5.2 Vybrané postoje starších obyvateľov (60+) k podnikaniu (na základe výsledkov prieskumu GEM)	46
6. Rodová a veková štruktúra začínajúcich FO – podnikateľov	47
6.1 Rodová štruktúra začínajúcich podnikateľov	47
6.2 Veková štruktúra začínajúcich podnikateľov	50
Zhrnutie.....	54

Zoznam grafov

Graf č. 1: Vývoj počtu žien FO – podnikateliek a ich podielu na celkovom počte FO - podnikateľov	13
Graf č. 2: Index podnikateľskej aktivity žien (v rámci FO – podnikateľov)	13
Graf č. 3: Zastúpenie žien na celkovom počte podnikateľov podľa jednotlivých právnych foriem	14
Graf č. 4: Zastúpenie žien živnostníčok podľa odvetví v priebehu rokov 2014 až 2018	15
Graf č. 5: Odvetvová štruktúra živnostníkov podľa pohlavia v roku 2018	15
Graf č. 6: Zastúpenie žien podnikajúcich formou slobodných povolání podľa oblasti podnikania	16
Graf č. 7: Zastúpenie žien FO-podnikateliek podľa krajov SR v priebehu rokov 2014 až 2018	17
Graf č. 8: Počet fyzických osôb-podnikateľov na 1000 ekonomicky aktívnych obyvateľov podľa pohlavia v roku 2018	18
Graf č. 9: Podiel žien na celkovom počte podnikateľov v jednotlivých krajinách EÚ v rokoch 2017-2018	19
Graf č. 10: Vybrané postoje žien k podnikaniu-na základe výsledkov prieskumu GEM (% súhlasných odpovedí)	20
Graf č. 11: Veková štruktúra fyzických osôb-podnikateľov podľa právnych foriem v roku 2018	22
Graf č. 12: Vývoj vekovej štruktúry fyzických osôb-podnikateľov	22
Graf č. 13: Index starnutia podnikateľov v SR	23
Graf č. 14: Veková štruktúra fyzických osôb-podnikateľov podľa pohlavia v roku 2018	23
Graf č. 15: Veková štruktúra slobodných povolání podľa oblastí podnikania v roku 2018	24
Graf č. 16: Veková štruktúra podnikateľov vo vybraných krajinách EÚ v roku 2018	25
Graf č. 17: Vývoj počtu podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov a ich podielu na celkovom počte FO-podnikateľov	28
Graf č. 18: Podiel mladých podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov na celkovom počte podnikateľov podľa právnych foriem	29
Graf č. 19: Vývoj odvetvovej štruktúry FO-podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov v období 2013-2018	31
Graf č. 20: Regionálna štruktúra v krajoch SR-živnostníci spolu a živnostníci vo veku menej ako 30 rokov v roku 2018	32
Graf č. 21: Zastúpenie žien v krajoch SR-živnostníci spolu a živnostníci vo veku menej ako 30 rokov v roku 2018	32
Graf č. 22: Regionálna štruktúra-slobodné pov. spolu a slobodné pov. vo veku menej ako 30 rokov v roku 2018	33
Graf č. 23: Zastúpenie žien-slobodné pov. spolu a slobodné pov. vo veku menej ako 30 rokov v roku 2018	33
Graf č. 24: Podiel FO-podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov na celkovom počte FO-podnikateľov v krajoch SR	34
Graf č. 25: Zastúpenie mladých podnikateľov vo veku do 29 rokov v jednotlivých krajinách EÚ v rokoch 2018-2017	35
Graf č. 26: Vybrané postoje mladých obyvateľov k podnikaniu-na základe výsledkov prieskumu GEM (% súhlasných odpovedí)	36
Graf č. 27: Vývoj počtu FO-podnikateľov vo veku 60 a viac rokov a ich podielu na celkovom počte FO-podnikateľov	38
Graf č. 28: Podiel podnikateľov vo veku 60 a viac rokov na celkovom počte podnikateľov podľa vybraných právnych foriem	39
Graf č. 29: Odvetvová štruktúra slobodných povolání v roku 2018	41
Graf č. 30: Vývoj odvetvovej štruktúry FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov v období 2013-2018	42

Graf č. 31: Regionálna štruktúra v krajocho SR-živnostníci spolu a živnostníci vo veku 60 rokov a viac v roku 2018.....	43
Graf č. 32: Zastúpenie žien v krajocho SR-živnostníci spolu a živnostníci vo veku 60 rokov a viac v roku 2018	43
Graf č. 33: Regionálna štruktúra v krajocho SR-slobodné povolania spolu a slobodné povolania vo veku 60 a viac rokov v roku 2018.....	44
Graf č. 34: Zastúpenie žien v krajocho SR-slobodné povolania spolu a slobodné povolania vo veku 60 a viac rokov v roku 2018.....	44
Graf č. 35: Podiel FO-podnikateľov vo veku 60 a viac rokov na celkovom počte FO –podnikateľov v krajocho.....	44
Graf č. 36: Zastúpenie podnikateľov vo veku 60 a viac rokov v jednotlivých krajinách EÚ v rokoch 2018-2017	46
Graf č. 37: Vybrané postoje starších obyvateľov k podnikaniu-na základe výsledkov prieskumu GEM (% súhlasných odpovedí)	46
Graf č. 38: Zastúpenie žien na počte FO-podnikateľov (podnikatelia spolu a začínajúci podnikatelia) v období 2009-2018.....	47
Graf č. 39: Zastúpenie žien podľa krajov SR-živnostníci spolu a začínajúci živnostníci v roku 2018.	50
Graf č. 40: Zastúpenie žien podľa krajov SR-slobodné povolania spolu a začínajúce slobodné povolania v roku 2018.....	50
Graf č. 41: Veková štruktúra fyzických osôb-podnikateľov v roku 2018 (v %)	51
Graf č. 42: Vývoj vekovej štruktúry začínajúcich podnikateľov-fyzických osôb	52
Graf č. 43: Veková štruktúra začínajúcich osôb - podnikateľov podľa právnych foriem v roku 2018.	52
Graf č. 44: Miera prežitia po rokoch od vzniku vybraných skupín podnikateľov.....	53

Zoznam tabuliek

Tab. č. 1: Veková štruktúra fyzických osôb-podnikateľov podľa právnej formy v roku 2018.....	21
Tab. č. 2: Odvetvová štruktúra živnostníkov a zastúpenie žien v jednotlivých odvetviach-živnostníci spolu a živnostníci vo veku menej ako 30 rokov v roku 2018	30
Tab. č. 3: Odvetvová štruktúra živnostníkov a zastúpenie žien v jednotlivých odvetviach-živnostníci spolu a živnostníci vo veku 60 a viac rokov v roku 2018.....	41
Tab. č. 4: Zastúpenie žien v jednotlivých odvetviach-živnostníci spolu a začínajúci živnostníci a zastúpenie žien osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach-slobodné povolania spolu a začínajúce v roku 2018.....	49
Tab. č. 5: Veková štruktúra fyzických osôb-podnikateľov v roku 2018 podľa pohlavia-podnikatelia spolu a podnikatelia začínajúci v roku 2018	51

Zoznam máp

Mapa č. 1: Miera podnikateľskej aktivity žien v rámci FO-podnikateľov v okresoch SR v roku 2018	18
Mapa č. 2: Veková štruktúra FO-podnikateľov v krajocho SR v roku v roku 2018.....	25
Mapa č. 3: Podiel FO-podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov na celkovom počte FO-podnikateľov v okresoch SR v roku 2018	34
Mapa č. 4: Podiel FO-podnikateľov vo veku 60 a viac rokov na celkovom počte FO-podnikateľov v okresoch SR v roku 2018	45

Zoznam obrázkov

Obrázok č. 1: Rodové zloženie fyzických osôb-podnikateľov vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov podľa právnej formy v roku 2018	29
Obrázok č. 2: Rodové zloženie fyzických osôb-podnikateľov vo vekovej kategórii 60 a viac rokov podľa právnej formy v roku 2018.....	40
Obrázok č. 3: Rodové zloženie začínajúcich podnikateľov-fyzických osôb, ktorí začali podnikat' v priebehu roka 2018	48

Zoznam skratiek

EAO	Ekonomicky aktívne obyvateľstvo
EÚ	Európska únia
FO	Fyzická osoba
GEM	Global Entrepreneurship Monitor
MSP	Malé a stredné podniky
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
SBA	Slovak Business Agency
SK NACE	Štatistická klasifikácia ekonomických činností
SR	Slovenská republika
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
UoZ	Uchádzač o zamestnanie

Úvod

Slovak Business Agency v rámci svojich aktivít zameraných na podporu rozvoja a rastu malého a stredného podnikania (ďalej „MSP“) na Slovensku vykonáva pravidelný monitoring a výskum podnikateľského prostredia s dôrazom na sektor MSP. Vypracované materiály slúžia na jednej strane ako informačné a analytické vstupy v súvislosti s prípravou a realizáciou politiky podpory a rozvoja podnikateľského prostredia. Na druhej strane analytické výstupy poskytujú informácie okrem iného aj o podnikateľskej aktivite žien, mladých a seniorov v prostredí MSP nielen pre širokú verejnosť, ale aj odborníkov z rôznych oblastí podnikateľského prostredia.

V záujme zvýšenia dostupnosti informácií o rodovej a vekovej dimenzii podnikania Slovak Business Agency od roku 2008 každoročne vypracúva hodnotenie rodovej a vekovej štruktúry podnikateľov na Slovensku. Odporúčanie na pravidelnej báze vyhodnocovať údaje o postavení žien v podnikateľskom sektore na národnej úrovni vyplýva aj z „*Akčného plánu pre podnikanie 2020*“¹.

Hoci sa ženy podieľajú viac ako polovicou na celkovom počte obyvateľov tak v Európskej únii, ako aj na Slovensku, vo vykonávaní podnikateľskej aktivity majú dominantné postavenie muži. V posledných rokoch sa podiel žien v rámci fyzických osôb – podnikateľov každoročne zvyšuje, napriek tomu ostáva zastúpenie žien v podnikaní na Slovensku naďalej na podpriemernej úrovni v rámci krajín EÚ. Veková štruktúra podnikateľov na Slovensku sa v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ vyznačuje výraznejším zastúpením mladších vekových kategórií a naopak nízkym zastúpením vyšších vekových skupín podnikateľov.

Sociálnej inklúzii znevýhodnených skupín obyvateľstva do podnikania, ako sú ženy, mladí, či seniori bude potrebné do budúcnosti venovať primeranú pozornosť. Vytvorenie, ako aj ďalšie rozvíjanie existujúcich podporných nástrojov pre tieto skupiny podnikateľov na národnej, ako aj európskej úrovni zo strany rozhodujúcich stakeholderov, môže napomôcť dlhodobo udržať ekonomický rast a podporiť zamestnanosť. Bez pravidelného monitorovania rodových a vekových aspektov podnikania by nebolo možné presne vyhodnotiť mieru naplňovania jednotlivých priorít a cieľov týchto nástrojov.

Cieľom vypracovaného materiálu je v prehľadnej forme poskytnúť informácie o rodovej a vekovej štruktúre podnikateľov. Na základe dostupných údajov je rodová a veková štruktúra okrem jednotlivých právnych foriem fyzických osôb – podnikateľov analyzovaná aj z pohľadu odvetvového zamerania a regionálnej príslušnosti podnikateľov. Ako osobitná kategória sú hodnotení mladí podnikatelia vo veku menej ako 30 rokov, podnikatelia vo veku 60 a viac rokov a podnikatelia, ktorí začali svoju podnikateľskú činnosť v roku 2018. Súčasťou materiálu je aj porovnanie rodovej a vekovej štruktúry podnikateľov na Slovensku s ostatnými krajinami EÚ, ako aj hodnotenie vybraných výsledkov prieskumu GEM - Global Entrepreneurship Monitor.

Hodnotenie rodovej a vekovej štruktúry vychádza zo spracovania údajov z Registra organizácií Štatistického úradu SR, na základe ktorých bolo možné vyhodnotiť rodovú a vekovú štruktúru za kategóriu fyzických osôb – podnikateľov. Zdrojom údajov o rodovej a vekovej štruktúre za jednotlivé krajiny EÚ je Eurostat.

¹ EUR-Lex. Access to European Union. law. European Commission. Report from the Commission to the European Parliament, The Council and European Economic And Social Committee.
<<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0795:FIN:EN:PDF>>

Slovak Business Agency ďakuje pracovníkom Odboru registrov a klasifikácií Štatistického úradu SR za poskytnutie údajových vstupov, na základe ktorých bolo možné rodovú a vekovú štruktúru fyzických osôb – podnikateľov spracovať.

1. Stav a vývoj fyzických osôb – podnikateľov v roku 2018

Fyzické osoby – podnikatelia tvoria na Slovensku takmer dve tretiny (59,0 %) z celkového počtu malých a stredných podnikov (559 841).

V roku 2018 došlo po predchádzajúcom náraste k poklesu celkového počtu aktívnych registrovaných fyzických osôb – podnikateľov. V medziročnom porovnaní ich počet poklesol o 5,2 %. V porovnaní s rokom 2017 sa ich počet znížil v absolútnom vyjadrení o 17 949 na 330 377 subjektov. Medzi fyzické osoby – podnikateľov patria živnostníci, slobodné povolania a samostatne hospodáriaci roľníci. Najvýznamnejšiu právnu formu predstavujú živnostníci, ktorí tvoria 92,0 % (303 961) podiel na celkovom počte fyzických osôb – podnikateľov. Osoby podnikajúce formou slobodných povolanií dosiahli počet 22 724 a samostatne hospodáriaci roľníci 3 693.

Celkový pokles fyzických osôb – podnikateľov súvisel predovšetkým s poklesom aktívnych živnostníkov. Medziročný pokles zaznamenali aj samostatne hospodáriaci roľníci. Jedinou právnou formou FO – podnikateľov, v rámci ktorej sa počet subjektov v medziročnom porovnaní zvýšil boli slobodné povolania.

Odvetvová štruktúra fyzických osôb – podnikateľov

Viac ako jedna pätina (22,3 %; resp. 73 831) aktívnych fyzických osôb – podnikateľov vykonávala svoju hlavnú činnosť v oblasti stavebníctva. Druhý najvyšší podiel dosiahlo odvetvie obchodných služieb (21,6 %; resp. 71 220). Podiel obchodu predstavoval 18,4 % (60 633) a priemyslu 15,1 % (50 002). V sektore ostatných služieb (sekcia SK NACE P až S) pôsobilo 8,4 % zo všetkých fyzických osôb – podnikateľov, v doprave, informačných a komunikačných činnostiach (sekcia SK NACE H, J) 6,4 %, v pôdohospodárstve 4,7 % a v ubytovaní a stravovaní 3,1 % fyzických osôb – podnikateľov

Početnosť živnostníkov ako najvýznamnejšej právnej formy fyzických osôb – podnikateľov sa v roku 2018 znížila vo všetkých odvetviach. Najvýraznejšie sa prejavila v medziročnom porovnaní v rámci odvetvia obchodu (o 15,4 %) a dopravy, informačných a komunikačných činností (o 12,0 %).

Z dlhodobého hľadiska sa odvetvová štruktúra živnostníkov vyznačuje nárastom zastúpenia odvetvia služieb (ubytovanie a stravovanie, doprava a informácie, obchodné služby a ostatné služby) a poklesom zastúpenia odvetvia obchodu. Zastúpenie živnostníkov v odvetví priemyslu, stavebníctva a pôdohospodárstva je v posledných rokoch pomerne stabilné a neprechádza významnými zmenami.

Z celkového počtu osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach v roku 2018 pôsobila viac ako polovica (51,8 %) v oblasti pomocných činností v poisťovníctve a v dôchodkovom zabezpečení, kde sú zastúpené najmä činnosti poisťovacích agentov a maklérov. Dôležitou oblasťou sú aj právne služby, v ktorých pôsobí takmer jedna pätina podnikateľov podnikajúcich v právnej forme slobodné povolania (18,8 %). Ďalších 12,5 % vykonáva ambulantnú a zubnú lekársku činnosť. Zastúpenie ďalších oblastí nepresiahlo úroveň štyroch percent.

Štruktúra živnostníkov podľa technologickej úrovne výroby a znalostnej intenzity služieb

V roku 2018 bolo z celkového počtu aktívnych živnostníkov v odvetví priemyselnej výroby (49,5 tisíc) evidovaných **0,8 % v sektoroch výroby vysokej technologickej úrovne** (ekonomické činnosti s vysokou intenzitou výskumu a vývoja), **4,7 % živnostníkov v sektoroch výroby stredne vysokej technologickej úrovne** (ekonomické činnosti so stredne vysokou intenzitou výskumu a vývoja), **60,8 % živnostníkov v sektoroch so stredne nízkou technologickou úrovňou** a jedna tretina (**33,7 %**) živnostníkov v sektoroch s nízkou technologickou úrovňou.

Z celkového počtu živnostníkov v odvetví služieb (168,3 tisíc, sekcia SK NACE G až S pokrývajúca súhrnne obchod a služby) pôsobilo v **high-tech poznatkovo intenzívnych službách 5,5 % živnostníkov**, 28,0 % v ostatných poznatkovo intenzívnych službách (trhové, finančné a iné poznatkovo intenzívne služby). V poznatkovo nenáročných službách pôsobili dve tretiny (66,5 %) živnostníkov.

Regionálna štruktúra fyzických osôb - podnikateľov

Z celkového počtu MSP v rámci fyzických osôb – podnikateľov pôsobilo najviac v Žilinskom kraji (16,0 %) a v Prešovskom kraji (15,5 %). Najmenej fyzických osôb – podnikateľov vykonávalo svoju činnosť v Košickom kraji (10,1 %).

V porovnaní s rokom 2017 sa početnosť fyzických osôb – podnikateľov znížila takmer vo všetkých krajoch SR. Najvýznamnejší pokles bol zaznamenaný v Bratislavskom kraji (o 12,4 %). Nárast fyzických osôb – podnikateľov bol dosiahnutý len v Žilinskom a v Prešovskom kraji.

Podiel fyzických osôb – podnikateľov na zamestnanosti

Pozitívne tendencie na slovenskom trhu práce pretrvávali aj v roku 2018. Priemerný počet zamestnaných osôb v národnom hospodárstve sa medziročne zvýšil o 1,9 % na 2 392,8 tisíc (podľa štvrťročného podnikového výkazníctva ŠÚ SR). Z celkového počtu zamestnaných osôb v národnom hospodárstve SR (2 392,8 tisíc) bolo 1 921,4 (80,3 %) tis. osôb zamestnaných v ziskovo orientovanom podnikovom sektore.

Viac ako jednou tretinou (33,2 %, resp. 637 750) sa na celkovej zamestnanosti v podnikateľskom sektore podieľali fyzické osoby – podnikatelia a nimi zamestnávané osoby. V porovnaní s rokom 2017 zaznamenal priemerný počet zamestnaných osôb v kategórii FO - podnikateľov stagnáciu.

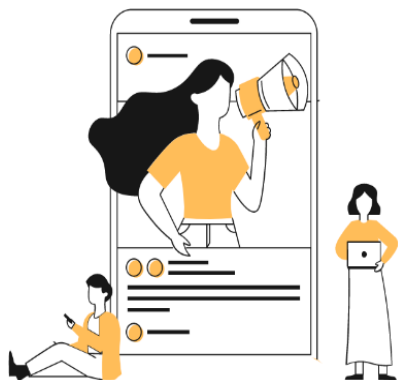
Vývoj tržieb živnostníkov vo vybraných odvetviach hospodárstva SR

V rámci jednotlivých odvetví hospodárstva, za ktoré sú zo strany Štatistického úradu SR publikované údaje o vývoji tržieb živnostníkov možno konštatovať, že v roku 2018 dosiahli živnostníci 9,5 % podiel na tržbách v priemysle, podiel viac ako jednu štvrtinu (26,2 %) zaznamenali živnostníci na stavebnej produkcii a 8,7 % predstavoval podiel živnostníkov na tržbách v odvetví služieb (vrátane obchodu).

V medziročnom porovnaní sa vo významnej miere zvýšili tržby živnostníkov z odvetvia priemyslu (nárast o 67,1 %). Mierny rast zaznamenala aj stavebná produkcia živnostníkov (o 2,3 %).

2. Rodové zloženie fyzických osôb – podnikateľov

Postavenie žien v podnikaní, ich potenciál, motivácie a bariéry

Napriek neustálemu zvyšovaniu (najmä v období sedemdesiatych rokov 20. storočia) a prudkému nárastu (v posledných 50. rokoch) účasti žien na trhu práce, pretrvávajú v rámci EÚ (vrátane Slovenska) ich **nedostatočné zastúpenie** na celkovej podnikateľskej aktivite, napriek tomu, že v posledných rokoch je zreteľný mierny nárast zastúpenia žien v rámci fyzických osôb – podnikateľov na Slovensku.

Ženy v porovnaní s mužmi uprednostňujú podnikanie, kvôli **rovnováhe medzi pracovným a osobným životom**. Iné začínajú podnikateľ, aby sa vyhli tzv. sklenenému stropu v zamestnaní.² Podľa výsledkov GEM (Global Entrepreneurship Research Association), ktorý prezentuje globálnu štúdiu o dynamike podnikania vstupujú ženy do podnikania na Slovensku najmä z dôvodu nutnosti. Medzi ďalšie **motívy** slovenských žien začať podnikateľ patrí **seberealizácia, frustrácia z doterajšej práce a nedostatočné finančné ohodnotenie**.

Na druhej strane existujú **prekážky**, ktoré musia ženy prekonávať, a to nielen pri začatí podnikania ale aj v štádiu jeho rozvoja. Podnikateľky majú tendenciu prevádzkovať menšie a menej dynamické podniky ako muži a pôsobiť v odvetviach s nízkou kapitálovou náročnosťou vrátane osobných služieb, ktoré majú nižší potenciál na dosiahnutie vysokých a udržateľných príjmov.³ Podľa štúdie **OECD a Európskej komisie** vníma spoločnosť ženy podnikateľky viac menej z pohľadu tradičnej rodovej úlohy. Jednou z prekážok, ktorej podnikateľky čelia **sú nedostatočné zručnosti**, ktoré majú za následok obmedzené príležitosti uplatniť sa na riadiacich pozíciách a tým aj **nedostatočné manažérske skúsenosti**. Toto je obzvlášť dôležité pre počiatočné fázy rozvoja podnikania, kde existuje značná potreba preventívnej podpory, ktorá je iba čiastočne pokrytá dostupnými podpornými službami (napr. First ContactPoints). Podnikateľky zlyhávajú, pretože sa obávajú odmietnutia alebo nedôvery v rastový potenciál svojho podnikania. **Pristup k financiám predstavuje jednu z ďalších ťažkostí** žien pri podnikaní. Získavanie financií môže byť ovplyvnené podnikateľskými skúsenosťami, pôsobením v marginalizovaných sektoroch a tiež rodovými stereotypmi pri poskytovaní úverov. Ženy tak začínajú podnikateľ s nižším objemom finančných prostriedkov a sú viac závislé od samofinancovania. Napriek tomu v mnohých rozvojových krajinách dochádza ku čiastočnému riešeniu uvedenej problematiky prostredníctvom mikroúverov a iných mechanizmov financovania zameraných konkrétne na ženy, spravovaných medzinárodnými agentúrami alebo mimovládnyimi organizáciami. Uvedená skutočnosť však nijako nenahrádza spravodlivé zaobchádzanie so žiadosťami o pôžičku zo strany podnikateľov a podnikateľiek v rámci bežných finančných inštitúcií a bánk. Ženy podnikateľky tak nebudú môcť čerpať z príslušného sociálneho kapitálu vytvoreného z prechádzajúcich pracovných skúseností. Prekážkou pri podnikateľskej činnosti môže byť tiež **odlišný profil žien**, ktoré môžu čeliť viacerým druhom znevýhodnenia, čím sa radia do rôznych sociálnych skupín.

² *Neviditeľné, umelé, ťažko prekonateľné prekážky (tradičné postoje, predsudky a hodnoty), ktoré bránia zlepšeniu postavenia žien a ich plnej účasti na živote v spoločnosti.* (Barošová, M. Inštitút pre výskum práce a rodiny. Participácia mužov a žien v rozhodovacích pozíciách, 2006.

³ OECD iLibrary. OECD and European Union 2017. Policy Brief on Women's Entrepreneurship.

<[https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/dd2d79e7-](https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/dd2d79e7-en.pdf?expires=1546515024&id=id&accname=guest&checksum=1C4987EE40B816971566E8E5B8EF0D93)

en.pdf?expires=1546515024&id=id&accname=guest&checksum=1C4987EE40B816971566E8E5B8EF0D93>

Slovenské podnikateľky považujú za **najväčšie prekážky** najmä **daňové a odvodové zaťaženie, nedostatočne prehľadnú legislatívu a veľký počet zmien v legislatíve**. Podľa výsledkov prieskumu realizovaného v rámci výskumného projektu INCLUENT uvádzajú ženy podnikateľky ako prekážky najmä socializáciu a prístup k financiám. Jedným z dôvodov je, že nemajú dostatočné vedomosti o alternatívnych zdrojoch financovania ako sú crowdfunding alebo rizikový kapitál.⁴ V rámci **prístupu k financiám** vnímajú ako prekážku najmä **odborné poradenstvo** v začiatkoch podnikania. Nedostatok podporných programov zo strany štátu predstavuje ďalšiu z prekážok, ktorú vnímajú ženy podnikateľky.⁵

Európska komisia už v roku 2013 v *Akčnom pláne pre podnikanie 2020* navrhuje v rámci podpory podnikateliek vytvorenie celoeurópskej online platformy pre školenie, poradenstvo, vzdelávanie, prostredníctvom ktorej budú mať podnikateľky prístup k odborníkom v rámci mentoringu. Výsledkom by mala byť podpora nielen na národnej ale aj regionálnej úrovni so vzájomnou výmenou najlepších postupov v podnikaní. Úlohou členských štátov je najmä návrh a realizácia národných stratégií pre podnikateľky, zhromažďovanie údajov podľa pohlavia a následne vyhodnocovanie situácie žien podnikateliek a tiež tvorba politiky súvisiacej so zvýhodnenou možnosťou podpory v rámci štrukturálnych fondov.⁶

Postoj žien k podnikaniu na Slovensku sa za posledné obdobie **výrazne neodlišoval**. Podľa prieskumu GEM, v období predchádzajúcich rokov vníma v priemere polovica opýtaných žien podnikanie, ako **vhodnú voľbu kariéry** a disponuje **dostatočnými vedomosťami a zručnosťami na podnikanie**.

Zastúpenie žien v rámci FO – podnikateľov na Slovensku

Ženy na Slovensku tvoria viac ako polovicu (51,2 %) z celkového počtu obyvateľov a 45,2 % podiel na ekonomicky aktívnom obyvateľstve⁷. Vo vykonávaní podnikateľskej aktivity však ženy stále zaostávajú svojim podielom za mužmi.

V roku 2018 pokračoval mierny nárast zastúpenie žien v rámci fyzických osôb – podnikateľov. V porovnaní s rokom 2017 sa zastúpenie žien zvýšilo o 0,2 p. b. na 29,2 %. Pozitívny vývoj nárastu podielu žien je zreteľný už tretí rok za sebou. Dosiahnutý podiel žien je najvyšší v rámci posudzovaného obdobia posledných 10 rokov.

V absolútnom vyjadrení sa počet žien fyzických osôb – podnikateliek znížil o 4,6 tisíc na 96,5 tisíc. Pokles počtu aktívnych FO – podnikateľov sa v roku 2018 premietol u oboch pohlaví a súvisel predovšetkým z deaktiváciou podnikateľov v Registri organizácií zo strany Štatistického úradu SR.

⁴European Comission. Entrepreneurship Policies: country Assessment Notes. Dostupné online <<http://www.oecd.org/cfe/smes/SLOVAK-REPUBLIC-Country-Note-2018.pdf>>

⁵ PILKOVÁ, A. a kolektív. Inkluzivita podnikania na Slovensku: Stav a vývojové tendencie, 2017

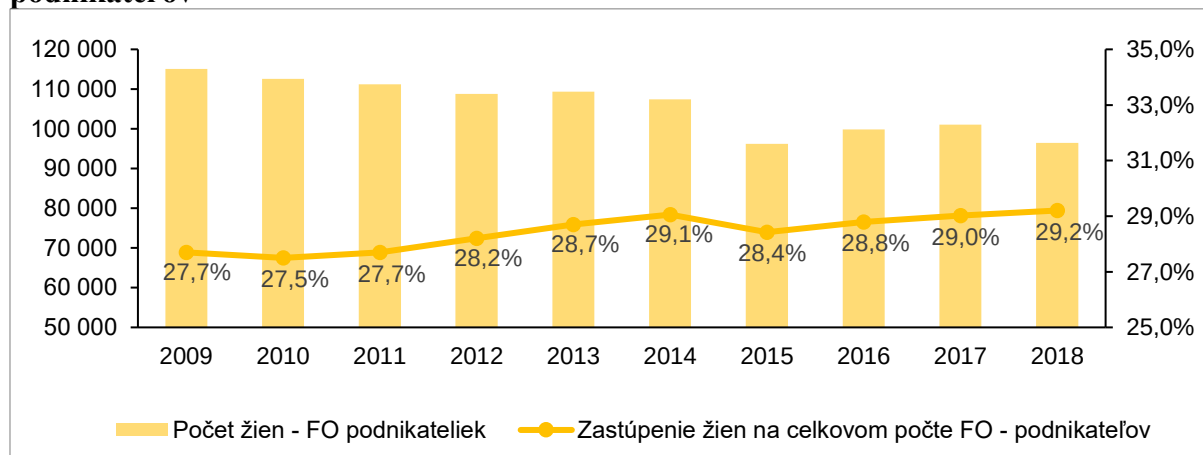
⁶ EUR-Lex. Access to European Union. law. European Commission. Report from the Commission to the European Parliament, The Council and European Economic And Social Committee.

<<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0795:FIN:EN:PDF>>

⁷ Štatistický úrad Slovenskej republiky

Napriek miernemu nárastu zastúpenia žien v posledných rokoch, si muži udržujú dominantný podiel. V roku 2018 tvorili viac ako dvoj tretinový podiel (70,8 %) na celkovom počte aktívnych fyzických osôb – podnikateľov.

Graf č. 1: Vývoj počtu žien FO – podnikateliek a ich podielu na celkovom počte FO – podnikateľov

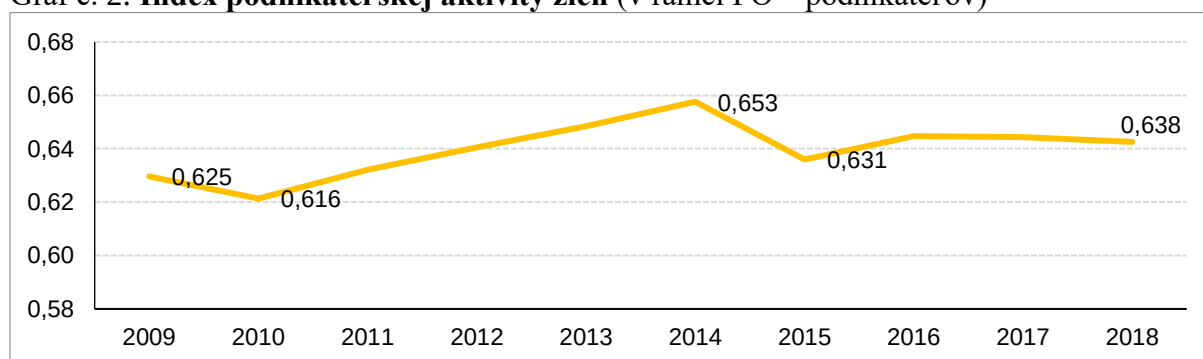

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Vývoj podnikateľskej aktivity žien dokumentuje aj Index podnikateľskej aktivity žien, prezentovaný v grafe č. 2. Index podnikateľskej aktivity žien vyjadruje vzťah medzi podnikateľskou aktivitou žien v rámci fyzických osôb - podnikateľov a podnikateľskou aktivitou všetkých fyzických osôb - podnikateľov. Jedná sa o pomer miery podnikateľskej aktivity žien FO - podnikateľov k celkovej podnikateľskej aktivite FO - podnikateľov. Index svojou konštrukciou zohľadňuje úroveň ekonomickej aktivity osôb⁸.

V roku 2018 dosiahol index hodnotu 0,64, čo predstavuje obdobnú hodnotu ako v roku 2017. Úroveň podnikateľskej aktivity žien v rámci fyzických osôb - podnikateľov dosahuje takmer dvoj tretinovú úroveň (64 %) podnikateľskej aktivity všetkých fyzických osôb - podnikateľov, s ohľadom na ekonomickú aktivitu osôb. Najvyššiu hodnotu v sledovanom období zaznamenal index v roku 2014 (0,65), po predchádzajúcom kontinuálnom náraste od roku 2010.

Graf č. 2: Index podnikateľskej aktivity žien (v rámci FO – podnikateľov)

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov ŠÚ SR. Index je zostavený na základe pomeru miery podnikateľskej aktivity žien FO - podnikateľov k celkovej podnikateľskej aktivite FO - podnikateľov. Miera podnikateľskej aktivity žien je kalkulovaná ako pomer počtu žien FO - podnikateliek k počtu ekonomicke aktívnych žien.

⁸ Ekonomicky aktívne obyvateľstvo tvoria všetky osoby vo veku od 15 rokov, ktoré patria medzi pracujúcich (zamestnanci, podnikatelia) alebo nezamestnaných.

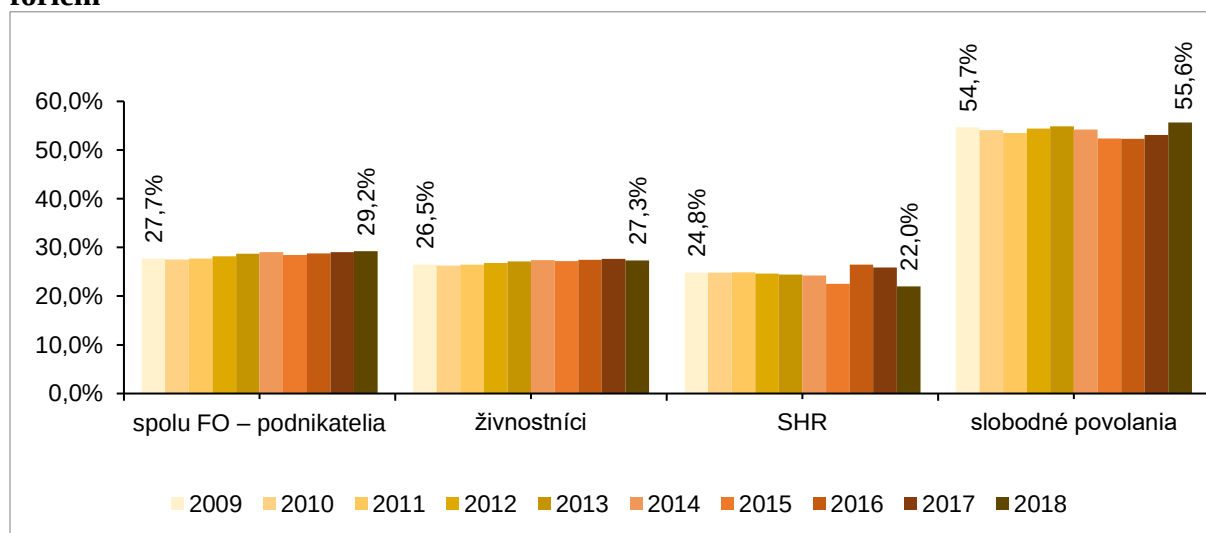
Zastúpenie žien podľa právnych foriem FO – podnikateľov

V roku 2018 bola viac ako polovica (55,6 %) všetkých osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach ženského pohlavia. Slobodné povolania si ako jediná právna forma dlhodobo udržuje prevažujúce zastúpenie žien podnikateliek.

Viac ako štvrtinový podiel tvorili ženy v rámci živnostníkov (27,3 %), pričom sa v medziročnom porovnaní mierne znížil. Pokles zastúpenia žien oproti roku 2017 bol zaznamenaný aj u samostatne hospodáriacich roľníkoch, na úroveň 22,0 %.

Z vyššie uvedených údajov vyplýva, že medziročný nárast zastúpenia žien v rámci fyzických osôb – podnikateľov bol v roku 2018 pozitívne ovplyvnený nárastom zastúpenia žien v rámci osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach (nárast o 2,5 p. b.). Naopak, tlmiaci vplyv na vyššie zastúpenie žien v roku 2018 mali právne formy živnostníci a samostatne hospodáriaci roľníci.

Graf č. 3: Zastúpenie žien na celkovom počte podnikateľov podľa jednotlivých právnych foriem

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Zastúpenie žien podľa odvetví

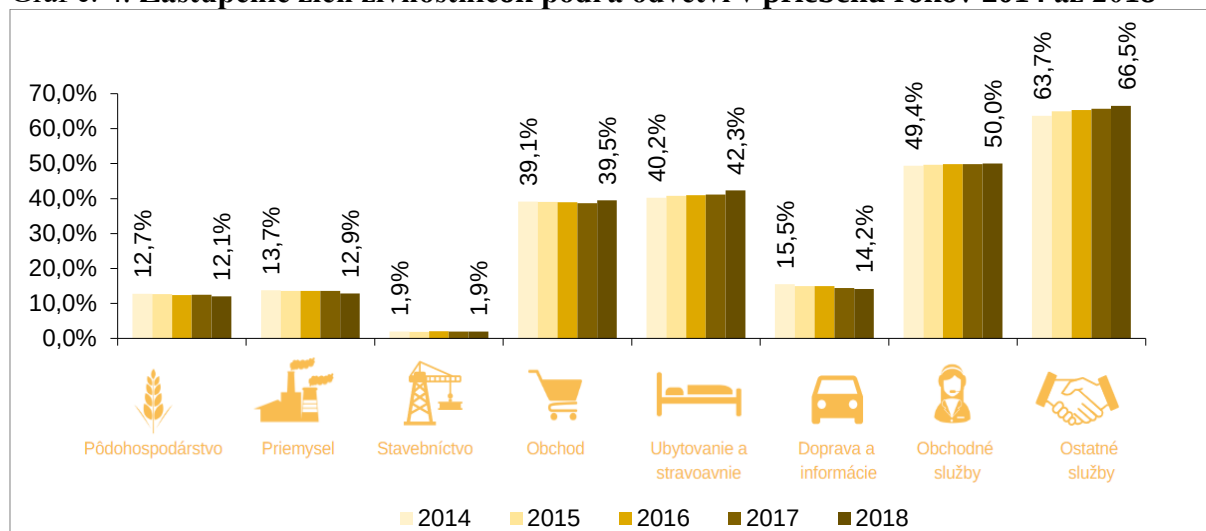
Z odvetvového hľadiska ženy rozbiehajú svoj biznis predovšetkým v odvetviach služieb, ktoré sa vyznačujú menšou kapitálovou náročnosťou. Uvedená preferencia v podnikaní žien sa prejavuje aj na zastúpení žien živnostníčok v rámci jednotlivých sektorov hospodárstva. Najvyššie zastúpenie žien živnostníčok je zaznamenané v odvetví ostatných služieb (sekcia SK NACE P až S), pričom dané odvetvie sa ako jediné vyznačuje dlhodobým nárastom podielu žien. V roku 2018 tvorili ženy v danom odvetví takmer dvoj tretinový podiel (66,5 %) na celkovom počte živnostníkov.

Najnižšia aktivita žien živnostníčok je naopak dosahovaná v stavebníctve, kde ich podiel na celkovom počte živnostníkov predstavoval len 1,9 %. V rámci ostatných odvetví dosiahol podiel žien hodnoty v intervale od 12,1 % v pôdohospodárstve do 50,0 % v obchodných službách (sekcia SK NACE K až N).

Zastúpenie žien živnostníčok podľa jednotlivých odvetví od roku 2014 je znázornené v grafe č. 4. Z prezentovaných údajov vyplýva nasledovné:

- vyššie zastúpenie ako v rámci celej SR dosahujú ženy živnostníčky v nasledovných odvetviach: obchod, ubytovanie a stravovanie, obchodné služby, ostatné služby,
- zastúpenie žien v roku 2018 sa v porovnaní s rokom 2014 zvýšilo vo väčšine odvetví okrem pôdohospodárstva, priemyslu a dopravy. Najvýraznejší nárast zastúpenia žien bol zaznamenaný v ostatných službách a v ubytovaní a stravovaní.

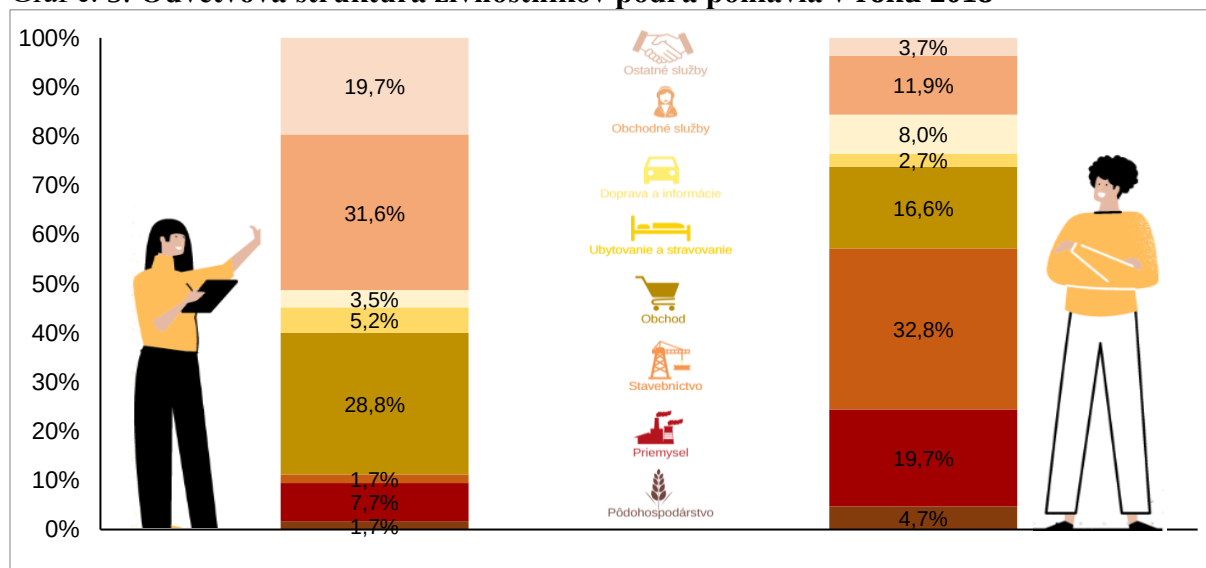
Graf č. 4: Zastúpenie žien živnostníčok podľa odvetví v priebehu rokov 2014 až 2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Z celkového počtu žien živnostníčok (96,5 tisíc žien) pôsobila takmer jedna tretina (31,6 %) v odvetví obchodných služieb. V sektore obchodu svoju činnosť vykonávala viac ako jedna štvrtina (28,8 %) žien živnostníčok. Takmer jedna pätina (19,7 %) žien živnostníčok vykonáva svoju podnikateľskú činnosť v rámci ostatných služieb. Podiel ostatných sektorov na celkovom počte žien živnostníčok dosahoval menej ako 8 %. V prípade odvetvovej živnostníkov mužského pohlavia patria medzi najvýznamnejšie sektory stavebníctvo, priemysel a obchod.

Graf č. 5: Odvetvová štruktúra živnostníkov podľa pohlavia v roku 2018

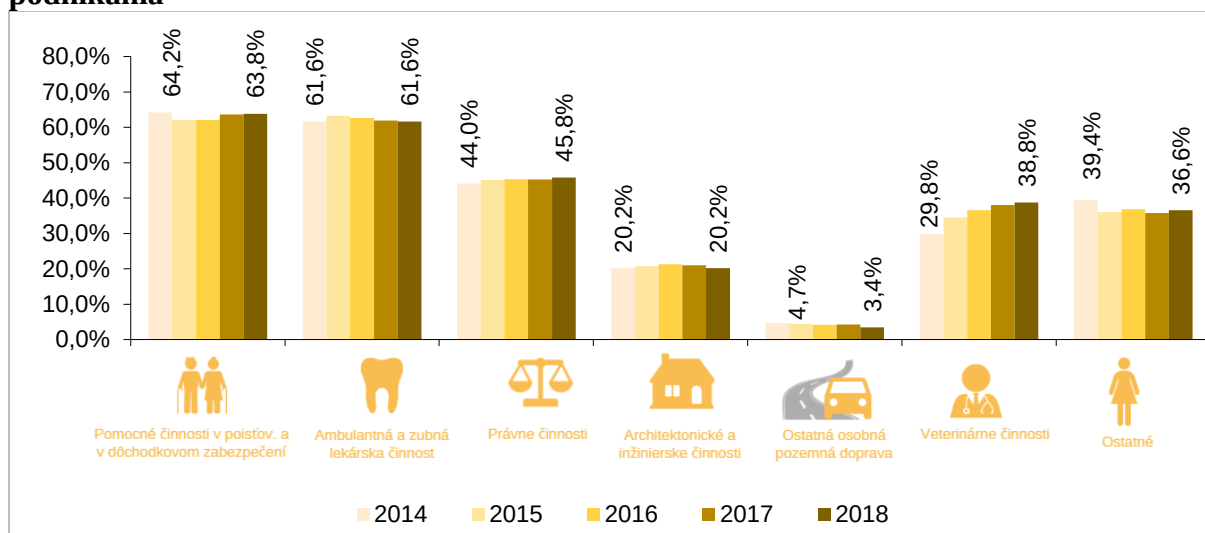
Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Zastúpenie žien, ktoré v roku 2018 podnikali ako slobodné povolania v jednotlivých odvetviach podľa SK NACE bolo v intervale od 3,4 % v oblasti ostatnej osobnej pozemnej dopravy do 63,8 % v oblasti pomocných činností v poisťovníctve a dôchodkovom zabezpečení (zastúpené sú najmä činnosti poisťovacích agentov a maklérov). V rámci ďalších oblastí pôsobenia dosiahli ženy nadpriemerný podiel v ambulantnej a zubnej lekárskej činnosti (61,6 %).

Z grafu č. 6, v ktorom je znázornené zastúpenie žien, ktoré podnikajú formou slobodných povolaní vyplýva:

- vyššie zastúpenie ako v rámci celej SR majú ženy podnikajúce formou slobodných povolaní v nasledovných oblastiach: pomocné činnosti v poisťovníctve a dôchodkovom zabezpečení a v ambulantnej a zubnej lekárskej činnosti,
- zastúpenie žien sa v porovnaní s rokom 2014 zvýšilo najmä v právnych a veterinárnych činnostiach.

Graf č. 6: Zastúpenie žien podnikajúcich formou slobodných povolaní podľa oblasti podnikania

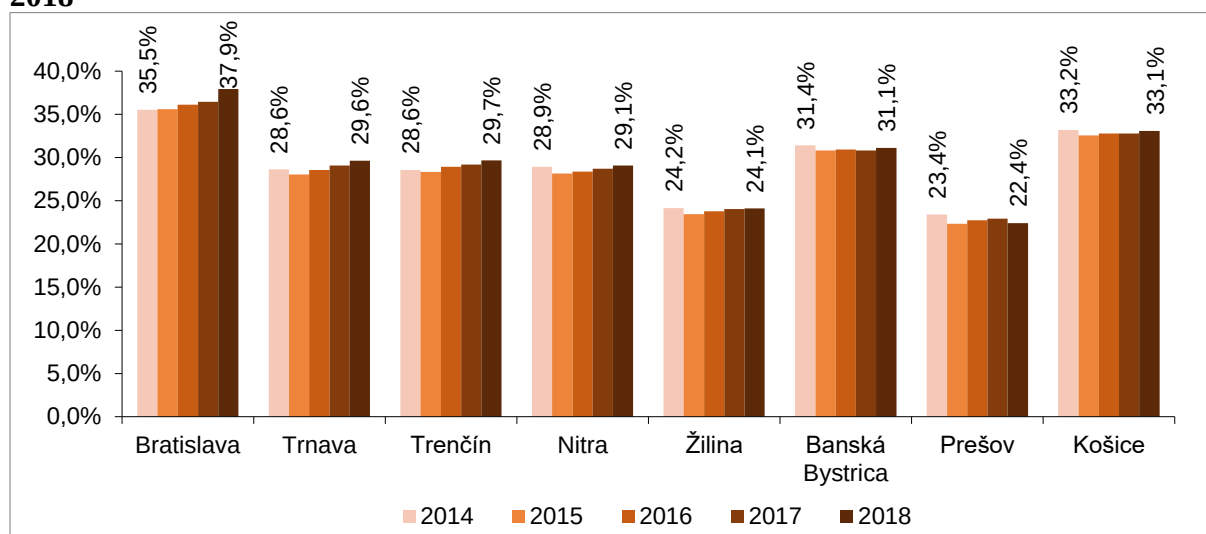
Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Zastúpenie žien z regionálneho hľadiska

Z regionálneho hľadiska dosahuje podnikateľská aktivita žien najvyššiu úroveň v Bratislavskom kraji. V roku 2018 dosiahli ženy viac ako tretinové zastúpenie na celkovom počte fyzických osôb podnikateľov iba v Bratislavskom kraji (37,9 %).

Zastúpenie žien takmer jednu tretinu bolo zaznamenané v Košickom kraji (33,1 %). Vyššie zastúpenie ako v rámci celej SR (29,2 %) dosahujú ženy taktiež v Banskobystrickom kraji (31,1 %), v Trenčianskom (29,7 %) a v Trnavskom kraji (29,6 %). Najnižší podiel dosahujú ženy v rámci Prešovského (22,4 %) a Žilinského kraja (24,1 %). Vyššie zastúpenie žien v rámci Bratislavského a Košického kraja súvisí aj s odvetvovou štruktúrou v daných krajoch, ktorá sa vyznačuje nadpriemernou významnosťou odvetví služieb. V rámci daných odvetví ženy primárne rozvíjajú svoje podnikateľské aktivity.

Z dlhodobého hľadiska sa zastúpenie žien zvyšuje primárne v Bratislavskom kraji a v krajoch západného Slovenska.

Graf č. 7: Zastúpenie žien FO-podnikateľiek podľa krajov SR v priebehu rokov 2014 až 2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

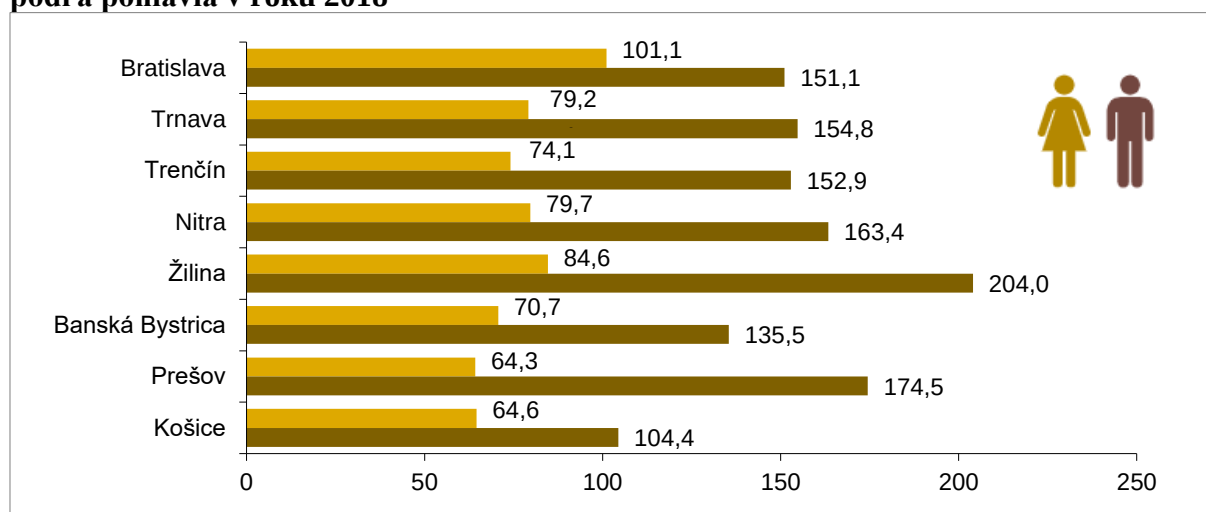
V prípade živnostníkov je zastúpenie žien obdobné ako u fyzických osôb – podnikateľov spolu, najvyššie je dosahované v Bratislavskom (37,9 %) a v Košickom kraji (33,1 %). Naopak, najnižšie je zaznamenané v Prešovskom kraji (22,4 %).

V rámci osôb podnikajúcich formou slobodných povolání dosahujú ženy najvyššie zastúpenie v Nitrianskom (61,0 %) a v Žilinskom kraji (59,6 %). V ostatných krajoch sa ich podiel pohybuje v intervale od 45,8 % v Bratislavskom kraji do 59,1 % v Trenčianskom kraji. Bratislavský kraj sa v rámci slobodných povolání vyznačuje najnižším zastúpením žien, čo je v protiklade so situáciou u živnostníkov.

Žilinský kraj sa vyznačuje najvyšším zastúpením žien (28,4 %) v prípade samostatne hospodáriacich roľníkov, pričom Bratislavský kraj opäť dosahuje podiel žien na najnižšej úrovni (15,1 %). Najvyšší počet fyzických osôb (podnikateľov) – mužov na 1000 ekonomicky aktívnych obyvateľov (EAO-mužov) bol v roku 2018 v Žilinskom kraji (204,0), v Prešovskom (174,5) a v Nitrianskom kraji (163,4).

Najvyššia disparita medzi podnikaním mužov a žien v jednotlivých krajoch SR podľa porovnania na počet EAO je zaznamenaná v Prešovskom kraji (2,7 násobne viac podnikajúcich mužov ako žien na počet EAO) a v Žilinskom kraji (2,4 násobne viac podnikajúcich mužov ako žien na počet EAO).

Graf č. 8: Počet fyzických osôb-podnikateľov na 1000 ekonomicky aktívnych obyvateľov podľa pohlavia v roku 2018

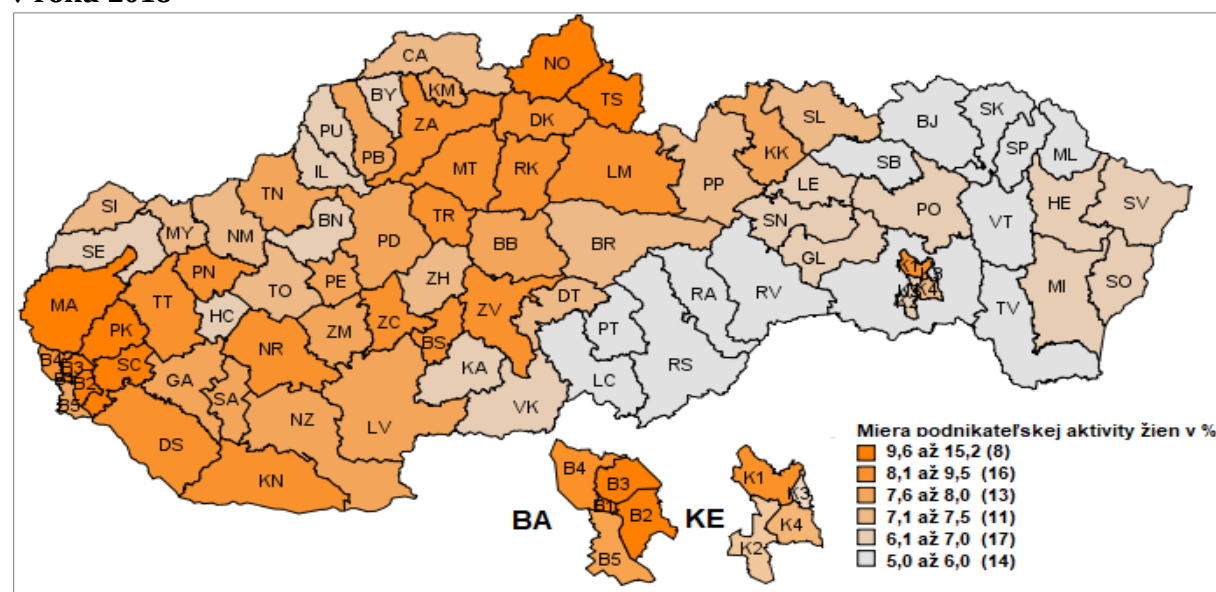

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR a ÚPSVaR SR

Miera podnikateľskej aktivity FO – podnikateliek v roku 2018 spracovaná na úrovni okresov je znázornená v mape č. 1. Podnikateľská aktivita žien sa v rámci FO – podnikateľov vyznačuje vyššou úrovňou v regiónoch západného Slovenska a v severných okresoch stredného Slovenska. Nižšia miera podnikateľskej aktivity žien pretrváva v menej rozvinutých regiónoch východného Slovenska a na juhu stredného Slovenska.

Najvyššia miera podnikateľskej aktivity FO – podnikateliek bola dosiahnutá v okresoch Bratislava I (15,2 %), Bratislava III (11,2 %), Senec (10,4 %), Pezinok (10,2 %), Bratislava II (10,0 %), či Tvrdošín (10,0 %). Naopak najnižšia miera podnikateľskej aktivity FO – podnikateliek bola zaznamenaná v menej rozvinutých okresoch ako Rimavská Sobota (5,0 %), Trebišov (5,1 %), Poltár (5,1 %), Košice – okolie (5,2 %), Sabinov (5,2 %), Revúca (5,2 %) a Medzilaborce (5,3 %).

Mapa č. 1: Miera podnikateľskej aktivity žien v rámci FO-podnikateľov v okresoch SR v roku 2018

Mapový podklad © Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, vyhotovené SBA na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR.

2.1 Porovnanie rodovej štruktúry podnikateľov v SR s ostatnými krajinami EÚ

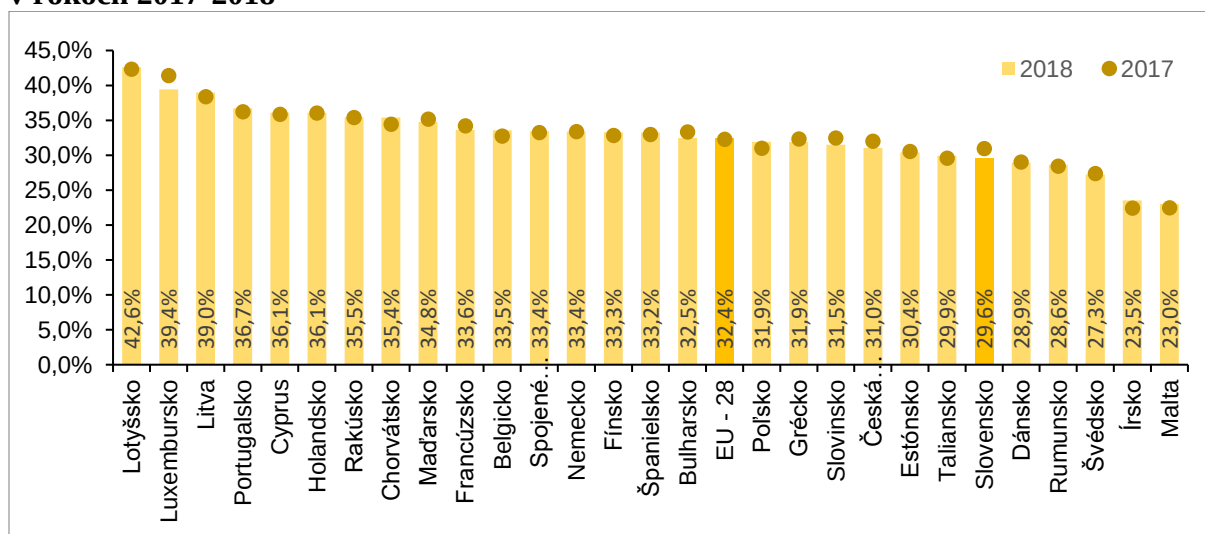
Podľa údajov a metodiky Eurostatu sa podiel žien na celkovom počte samostatne zárobkovo činných osôb (podnikateľov vo veku do 74 rokov) v EÚ - 28 medziročne výrazne nezmenil. Dosiahol úroveň 32,4 %.

Zastúpenie žien na Slovensku v roku 2018 podľa údajov Eurostatu dosiahlo medziročný pokles t. j. z 31,0 % na 29,6 %. V porovnaní so zastúpením žien v rámci EÚ - 28 (32,4 %) tak dosahuje o 2,8 p. b. nižšiu hodnotu. **Slovensko sa v porovnaní s ostatnými krajinami dlhodobo zaraďuje medzi krajiny s podpriemerným zastúpením žien medzi podnikateľmi.**

Na prvých priečkach krajín s najvyšším podielom žien na celkovom počte podnikateľov sa umiestnili krajiny ako Lotyšsko (42,6 %), Luxembursko (39,4 %) a Litva (39 %). V rámci regiónu V4 bolo umiestnenie krajín, napriek nižším hodnotám rovnaké ako v roku 2017. Výnimkou bolo Poľsko, ktoré dosiahlo vyššie zastúpenie (31,9 %) v porovnaní s predchádzajúcim rokom a umiestnilo sa tak na druhom mieste, hneď za Maďarskom (34,8 %).

Za Slovenskom sa v roku 2018 v uvedenom porovnaní umiestnili krajiny EÚ ako Dánsko (28,9 %), Rumunsko (28,6 %), Švédsko (27,3%), Írsko (23,5 %) a Malta (23,0 %). Okrem Dánska a Švédska dosiahli uvedené krajiny mierne vyššie hodnoty ako v roku 2017.

Graf č. 9: Podiel žien na celkovom počte podnikateľov v jednotlivých krajinách EÚ v rokoch 2017-2018

Zdroj: Eurostat, spracované SBA

2.2 Vybrané postoje žien k podnikaniu (na základe výsledkov prieskumu GEM)

Globálny monitor podnikania (Global Entrepreneurship Monitor - GEM) je svetová akademická štúdia o podnikaní. Snahou výskumu GEM je skúmať úlohu podnikania v národnom ekonomickom raste prostredníctvom odhaľovania črt a charakteristík podnikateľskej aktivity.

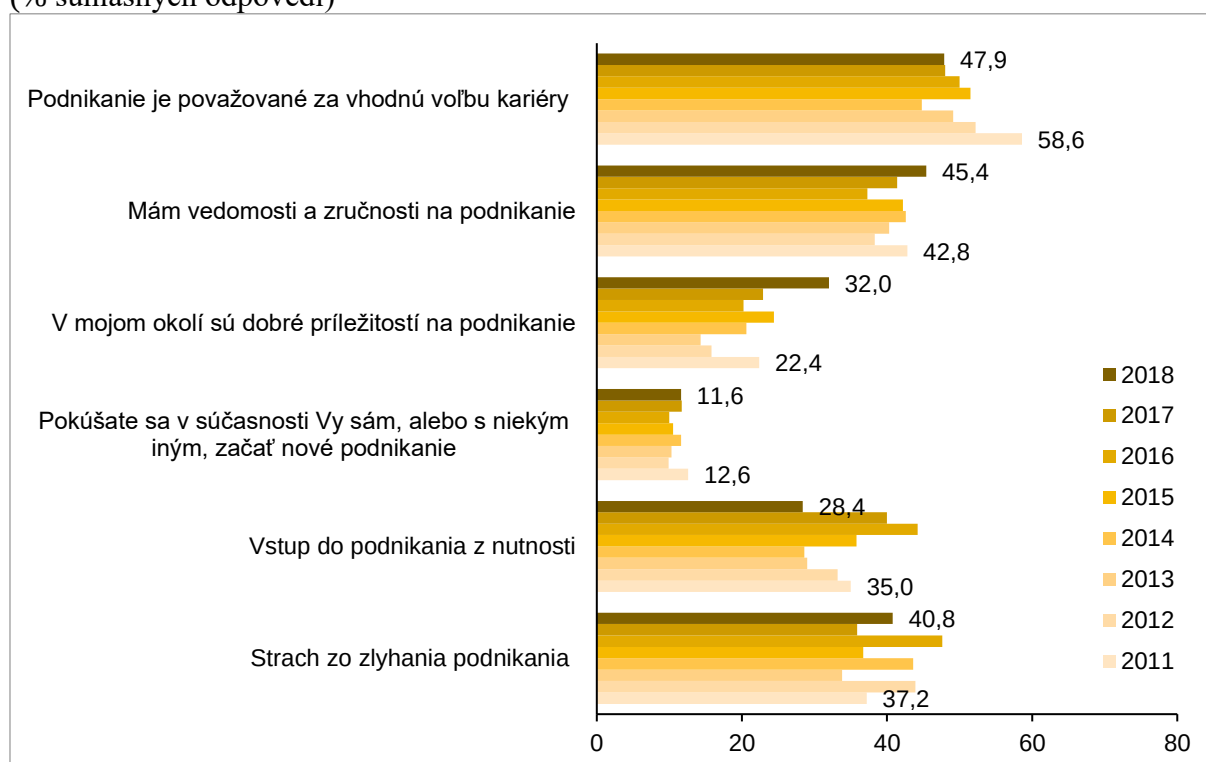
V období predchádzajúcich troch rokov bol opätovne zaznamenaný rastúci trend zastúpenia žien, ktoré vnímajú vo svojom okolí dobré príležitosti na podnikanie. V roku 2018 dosiahlo uvedené zastúpenie žien úroveň 32 %, čo predstavuje najvyššie zastúpenie za obdobie 2011-2018.

Okrem pozitívneho vnímania dobrých príležitosti na podnikanie, až 45 % opýtaných žien si myslí, že má vedomosti a zručnosti potrebné na začatie podnikania. Ide tak o jedno z ďalších postojov žien k podnikaniu, ktoré dosiahlo najvyššie percentuálne zastúpenie za obdobie 2011-2018. Ako pozitívne je možno hodnotiť aj klesajúce zastúpenie žien (v roku 2018 bolo na úrovni takmer 28,4 %), ktoré vstupujú do podnikania z nutnosti.

Na druhej strane od roku 2015 opätovne klesá zastúpenie žien, ktoré vnímajú podnikanie ako vhodnú voľbu kariéry. Napriek tomu ich zastúpenie dosahuje úroveň takmer 48 % čo predstavuje mierne nadpriemerné zastúpenie v porovnaní s celkovou populáciou opýtaných. Naopak výraznejšie nižšie zastúpenie žien je v rámci vnímania vedomosti a zručnosti pri začatí podnikania v porovnaní s celkovou populáciou opýtaných.

Strach zo zlyhania pri vstupe do podnikania sa v prípade žien v roku 2018 zvýšil a v porovnaní s celkovým obyvateľstvom dosahuje vyššiu hodnotu.

Graf č. 10: **Vybrané postoje žien k podnikaniu-na základe výsledkov prieskumu GEM** (% súhlasných odpovedí)

Zdroj: SBA, spracované na základe výsledkov GEM prieskumu

3. Veková štruktúra fyzických osôb – podnikateľov

Hodnotenie vekovej štruktúry fyzických osôb – podnikateľov je spracované na základe rozdelenia podnikateľov podľa veku do viacročných skupín.

Najvyššie zastúpenie aktívnych fyzických osôb – podnikateľov z pohľadu vekovej štruktúry je dlhodobo v kategórii 40 až 49-ročných. V roku 2018 dosiahol podiel podnikateľov v uvedenej vekovej skupine 27,0 %. Druhou najpočetnejšou skupinou z pohľadu veku boli podnikatelia vo vekovej kategórii 30 až 39-ročných (24,1 %) a následne vo vekovej kategórii 50 až 59-ročných (21,6 %). V kategórii menej ako 30 rokov bolo aktívnych 16,9 % podnikateľov a vo vekovej kategórii 60 a viac ročných 10,4 % podnikateľov. Veková štruktúra fyzických osôb – podnikateľov v roku 2018 podľa jednotlivých právnych foriem je prezentovaná v nižšie uvedenej tabuľke.

Tab. č. 1: Veková štruktúra fyzických osôb-podnikateľov podľa právnej formy v roku 2018

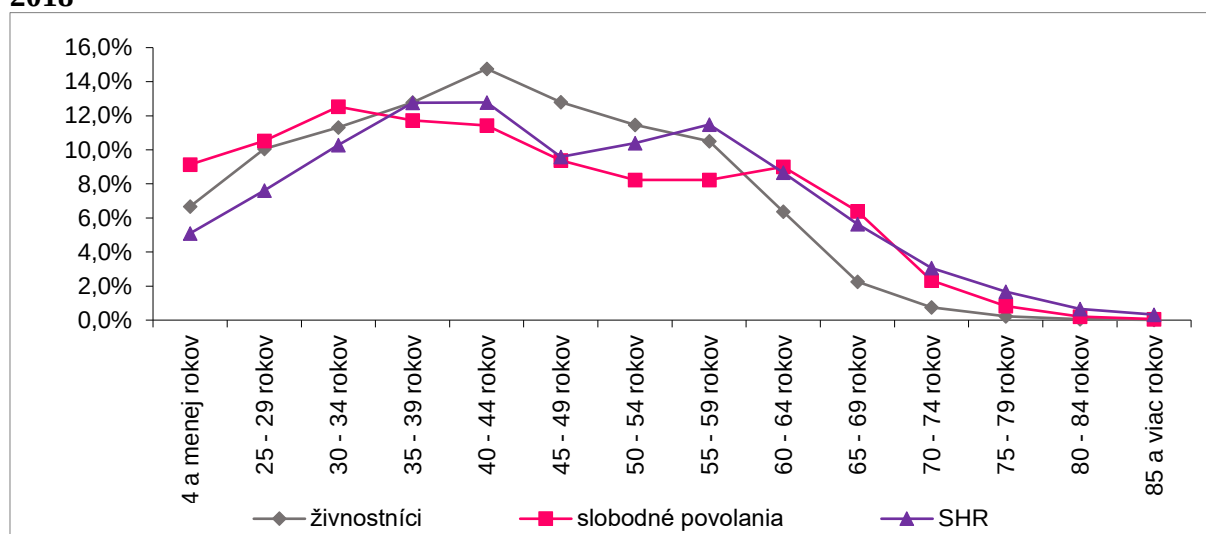
	Živnostníci	Samostatne hospodáriaci roľníci	Slobodné povolania	Spolu - FO podnikatelia
Menej ako 30	16,7%	12,7%	19,7%	16,9%
30 - 39	24,1%	23,0%	24,3%	24,1%
40 - 49	27,6%	22,4%	20,8%	27,0%
50 - 59	22,0%	21,9%	16,5%	21,6%
60 - 69	8,6%	14,3%	15,4%	9,2%
70 - 79	1,0%	4,7%	3,1%	1,2%
80 a viac	0,1%	1,0%	0,3%	0,1%
Spolu	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Zastúpenie mladých podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov bolo v roku 2018 najvýznamnejšie u osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach, kde ich podiel tvoril takmer jednu pätinu z celkového počtu podnikateľov. Mierne nižšie zastúpenie mladej vekovej kategórie je dosahované v rámci živnostníkov (16,7 %) a najnižšie zastúpenie mladých je zreteľné v rámci samostatne hospodáriacich roľníkov (12,7 %).

Najvýznamnejšie zastúpenie vyšších vekových kategórií podnikateľov z pohľadu jednotlivých právnych foriem je preukázateľné u samostatne hospodáriacich roľníkov, kde podiel 50 a viac ročných tvoril 41,9 %. Viac ako jednu tretinu (35,3 %) tvoril podiel tejto skupiny podnikateľov u osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach a 31,6 % predstavoval ich podiel v rámci živnostníkov.

Graf č. 11: Veková štruktúra fyzických osôb-podnikateľov podľa právnych foriem v roku 2018

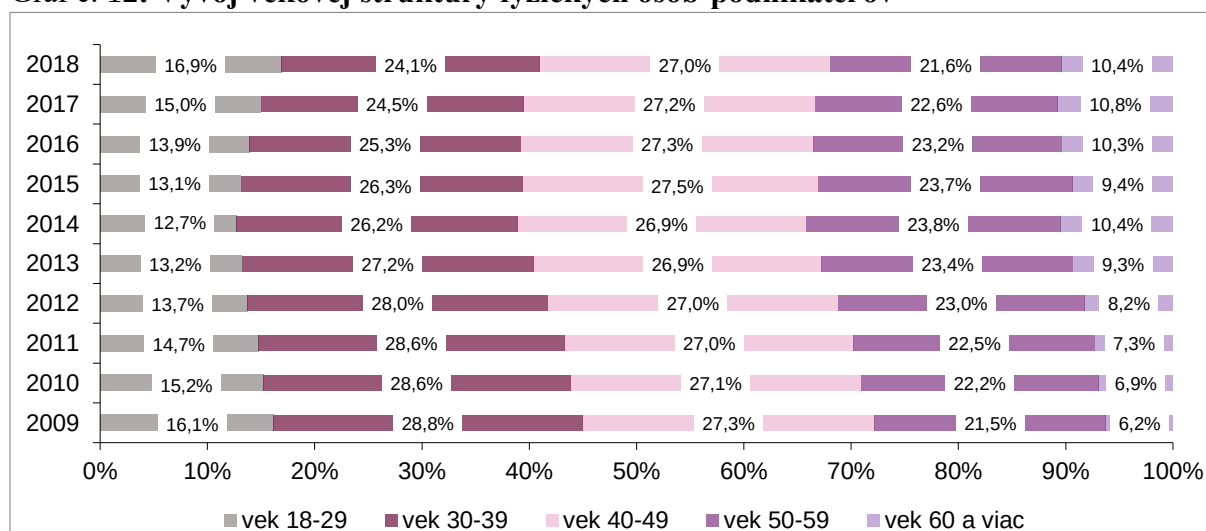

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Vývoj vekovej štruktúry fyzických osôb - podnikateľov je v posledných rokoch charakterizovaný nárastom zastúpenia podnikateľov v mladších vekových kategóriách menej ako 30 ročných. Nárast zastúpenia mladých podnikateľov prebieha kontinuálne od roku 2014, dovtedy ich zastúpenie každoročne klesalo. Dosiahnutý podiel mladých v roku 2018 (16,9 %) sa po prvýkrát vyrovnal dosiahnutej úrovni z roku 2008.

Každý desiaty (10,4 %) podnikateľ bol v roku 2018 vo veku 60 a viac rokov. Zastúpenie uvedených podnikateľov sa v medziročnom porovnaní po predchádzajúcom náraste opätovne mierne znížilo. V rámci posudzovaného obdobia dosiahlo však zastúpenie starších podnikateľov nadpriemerne vysokú hodnotu.

Graf č. 12: Vývoj vekovej štruktúry fyzických osôb-podnikateľov

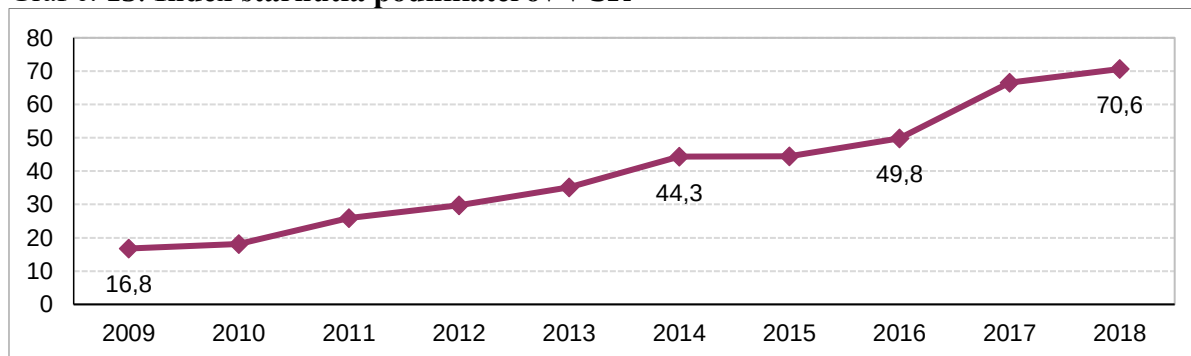

Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Z dlhodobého hľadiska dochádza na Slovensku k nárastu zastúpenia podnikateľov vo vyšších vekových skupinách. Uvedený trend dokumentuje aj **Index starnutia podnikateľov v SR**, prezentovaný v grafe č. 13, spracovaný na základe údajov Eurostatu.

Index starnutia podnikateľov udáva počet osôb podnikateľov vo veku 60 a viac rokov pripadajúcich na 100 osôb podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov. Index sa od roku 2008 (hodnota 14,5) neustále zvyšoval až na úroveň 70,6 v roku 2018. Na 100 podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov pripadalo viac ako dve tretiny (70,6) podnikateľov vo veku 60 a viac rokov. Obdobný dlhodobý trend nárastu zastúpenie osôb vo vyšších vekových skupinách je na Slovensku zreteľný aj v rámci celkového aktívneho obyvateľstva.

Graf č. 13: Index starnutia podnikateľov v SR

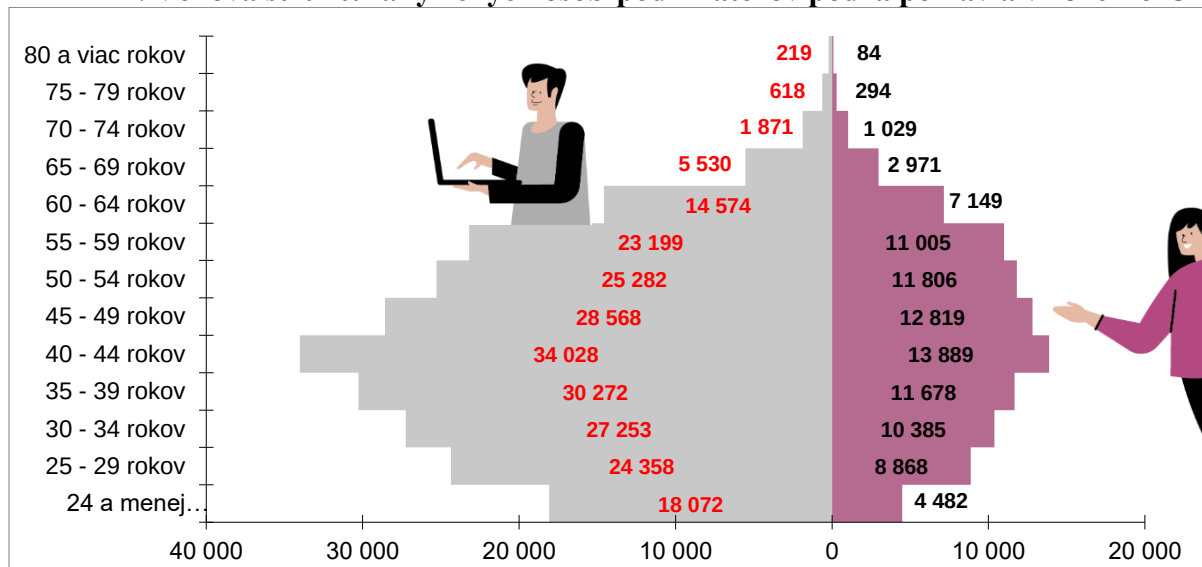

Zdroj: SBA, na základe údajov Eurostatu

Špecifické funkcie, ktoré si ženy plnia v mladom veku sa odrážajú aj na ich vekovej štruktúre v rámci porovnania s mužmi. Veková štruktúra mužov sa vyznačuje vyšším zastúpením vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov (muži 18,1 %, ženy 13,8 %). Naopak, zastúpenie žien je výraznejšie vo vyšších vekových kategóriách (50 rokov a viac rokov: ženy 35,6 %, muži 30,5 %).

Veková štruktúra fyzických osôb – podnikateľov podľa pohlavia je znázornená v grafe č. 14. Najvýraznejšie zastúpenie má v prípade oboch pohlaví veková kategória 40 až 44-ročných. V prípade mužov je odvetvová štruktúra viac diverzifikovaná, naopak u žien je zastúpenie jednotlivých vekových skupín homogénnejšie.

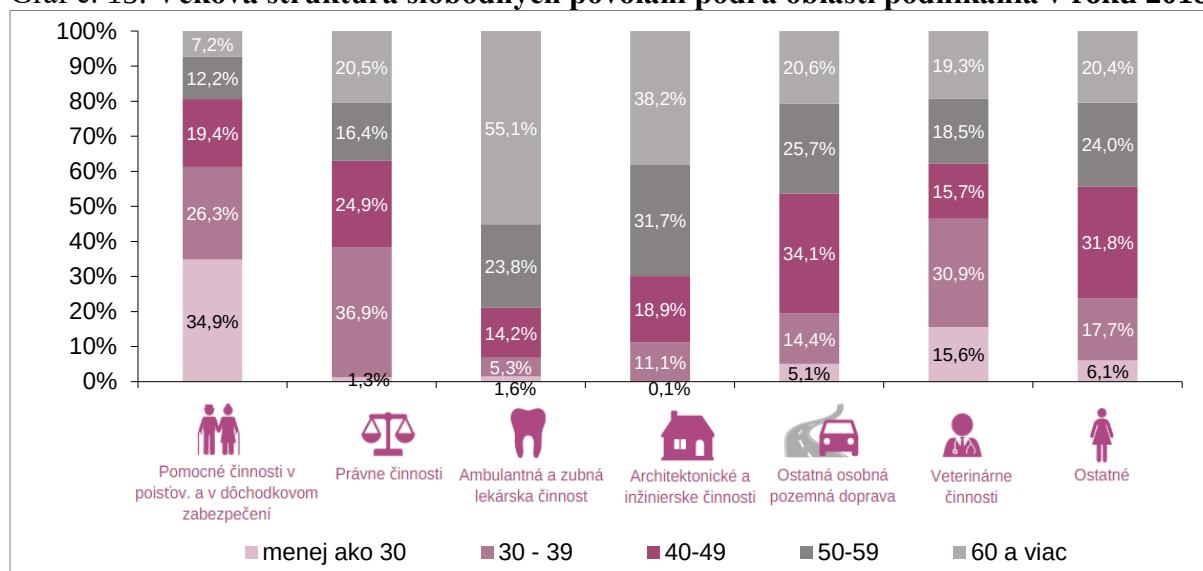
Graf č. 14: Veková štruktúra fyzických osôb-podnikateľov podľa pohlavia v roku 2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Veková štruktúra osôb podnikajúcich ako slobodné povolania je značne diferencovaná v závislosti od oblasti podnikania (graf č. 15). Osoby podnikajúce v oblasti architektonických a inžinierskych činností a ambulantnej a zubnej lekárskej činnosti sa vyznačujú minimálnym zastúpením kategórie menej ako 30-ročných (0,1 %, resp. 1,6 %) a výraznejším zastúpením 60 a viac ročných (38,2 %, resp. 55,1 %). Takmer štyri pätiny osôb (78,9 %) v oblasti ambulantnej a zubnej lekárskej činnosti je vo veku 50 a viac rokov.

Graf č. 15: Veková štruktúra slobodných povolaní podľa oblastí podnikania v roku 2018

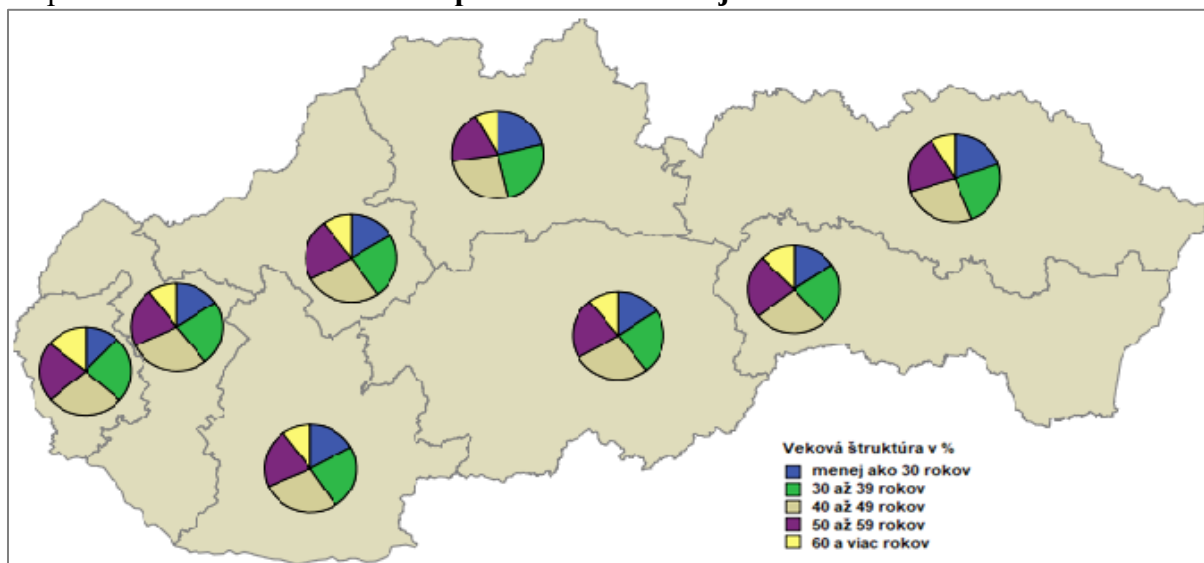

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Veková štruktúra FO – podnikateľov v krajoch SR (mapa č. 2) do značnej miery súvisí s vekovou štruktúrou ekonomicky aktívnych osôb. Najvyšším zastúpením **FO - podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov sa vyznačuje Žilinský kraj** (21,1 %), **Prešovský kraj** (19,9 %) a **Nitriansky kraj** (16,9 %). V medziročnom porovnaní sa zastúpenie podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov zvýšilo vo všetkých krajoch, pričom najvýraznejší rast bol zaznamenaný v Košickom (o 2,2 p. b.), v Prešovskom a v Žilinskom kraji (zhodne o 2,0 p. b.).

Najvyšší podiel podnikateľov vo veku 60 a viac rokov bol dosiahnutý v Bratislavskom kraji (14,3 %) a v **Košickom kraji** (12,3 %). V porovnaní s rokom 2017 sa zastúpenie podnikateľov vo veku 60 a viac rokov znížilo v rámci všetkých krajov SR. Najvýznamnejší pokles bol zaznamenaný v Bratislavskom (o 0,5 p. b.), v Žilinskom a v Banskobystrickom kraji (zhodne o 0,4 p. b.).

Mapa č. 2: Veková štruktúra FO-podnikateľov v krajinách SR v roku 2018

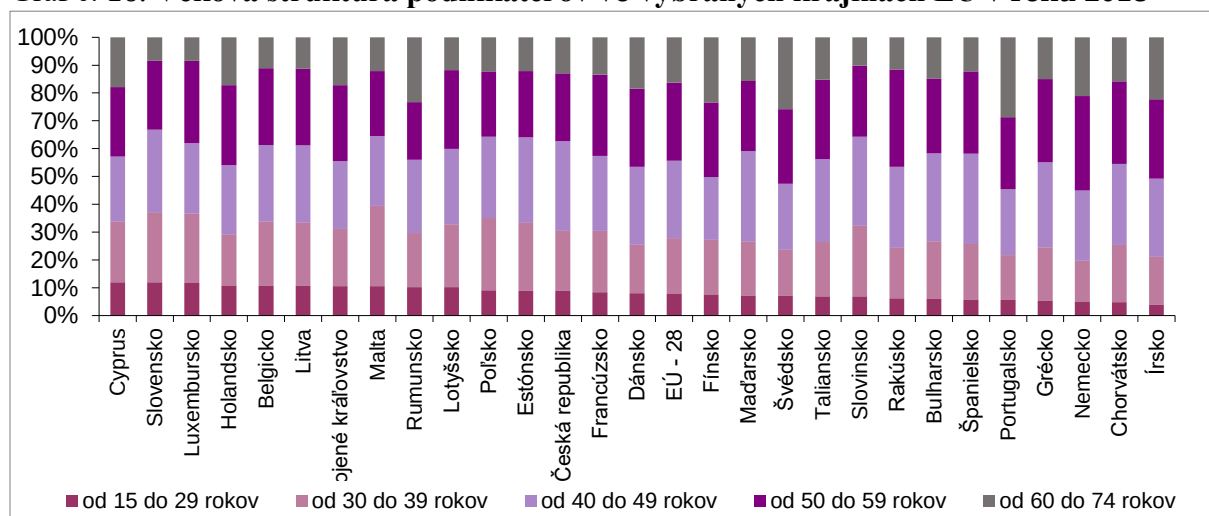

Mapový podklad © Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, vyhotovené SBA na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR.

3.1 Porovnanie vekovej štruktúry podnikateľov v SR s ostatnými krajinami EÚ

V rámci porovnania vekovej štruktúry slovenských podnikateľov s krajinami EÚ sa **Slovensko vyznačuje vyšším zastúpením podnikateľov v mladších vekových skupinách.** V roku 2018 bolo na Slovensku podľa údajov Eurostatu z celkového počtu obyvateľov vykonávajúcich podnikateľskú aktivitu 12,0 % (o 4,1 p. b. viac ako v EÚ) vo vekovej kategórii od 15 do 29 rokov, ďalších 25,1 % (o 5,1 p. b. viac ako v EÚ) vo vekovej kategórii od 30 do 39 rokov a 29,7 % (o 1,9 p. b. viac ako v EÚ) vo vekovej kategórii od 40 do 49 rokov. **Vo vekovej kategórii 50 a viac rokov dosahuje Slovensko najnižšie zastúpenie podnikateľov spomedzi porovnávaných krajín,** čo svedčí o nízkej podnikateľskej aktivite vyšších vekových skupín obyvateľstva Slovenska. Vo vekovej kategórii od 50 do 59 rokov bolo na Slovensku 24,7 % podnikateľov (o 3,4 p. b. menej ako v EÚ) a 8,5 % podnikateľov vo vekovej kategórii od 60 do 74 rokov (o 7,8 p. b. menej ako v EÚ).

Graf č. 16: Veková štruktúra podnikateľov vo vybraných krajinách EÚ v roku 2018

Zdroj: Eurostat, spracované SBA

4. Štruktúra mladých podnikateľov – fyzických osôb vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov

Postavenie, potenciál a bariéry mladých ľudí v podnikaní

Napriek tomu, že nezamestnanosť mladých v Európe za posledné tri roky poklesla, problémom naďalej ostáva dlhodobá nezamestnanosť. Na jednej strane predstavuje pre mladých ľudí riziko poklesu príjmu a tiež sociálneho vylúčenia, na druhej strane významnú zásobu zdrojov, ktoré by v prípade využitia zvýšili produkciu a hospodársky rast krajiny. Jedným z riešení poklesu dlhodobej nezamestnanosti mladých je podnikateľská činnosť.⁹ Podnikanie mladých a študentov sa vyznačuje generačnými špecifikami. Medzi jej charakteristické vlastnosti, ktoré sú pozitívne z hľadiska podnikania, patrí jej prispôsobivosť, schopnosť pracovať s informáciami, nadmerné sebavedomie a asertivita, ako aj očakávanie rýchleho kariérneho rastu či kreativita. V súčasnosti majú mladí ľudia otvorené široké spektrum kariérnych možností vrátane odchodu do zahraničia, ktorý je stále ich častejšou voľbou.¹⁰ Za posledné štyri roky rastie zastúpenie mladých podnikateľov na Slovensku vo veku menej ako 30 rokov, hoci sa podiel mladých na celkovom počte ekonomicky aktívnych osôb každoročne znižuje. **V medziročnom porovnaní došlo k zvýšeniu ich podielu na celkovom počte FO - podnikateľov na úroveň 16,9 %.** Jedným z dôvodov vstupu mladých ľudí do podnikania je okrem sebarealizácie dosiahnutie finančného úspechu či budovanie kariéry.

Mladí ľudia sú pri začatí podnikania v porovnaní so ženami viac ovplyvnení rodinou, učiteľmi a spoločnosťou ako celkom, ktorí nemusia disponovať potrebnými informáciami o požiadavkách a možnostiach podnikania. Práve táto nedostatočná informovanosť môže viesť k negatívnym sociálnym postojom. Odlišné chápanie sa prejavuje aj v prípade **nedostatočných podnikateľských zručností**. Vo všeobecnosti platí, že systémy vzdelávania a odbornej prípravy nie sú dostatočné na to, aby podporovali podnikateľské postoje a zručnosti, ale skôr pripravujú študentov na platené zamestnanie. Mladí podnikatelia podobne ako ženy podnikateľky majú obmedzené obchodné siete a spoločenský kapitál, ktoré môžu ovplyvniť zriadenie a prevádzku podnikov, alebo budovanie vzťahov s kľúčovými stranami.¹¹ Vzhľadom na to, že väčšina začínajúcich mladých podnikateľov má vysokoškolské vzdelanie predstavuje univerzitné prostredie miesto, kde sa sústreďuje veľká časť ambiciózných a vzdelaných ľudí, prostredníctvom čoho dochádza ku vzájomnej interakcii, rozmanitosti skúsenosti či zručností a tiež transferu poznatkov z akademického prostredia, vedy a výskumu do podnikateľskej praxe.¹² Na druhej strane existujú prekážky, ktoré bránia v podpore a podnecovaní študentov začať podnikat'. Ide najmä o **absenciu podnikateľského vzdelávania** prostredníctvom

⁹ ÚPSVaR. Vyhodnotenie uplatňovania aktívnych opatrení na trhu práce za rok 2017

¹⁰ Holienka, M., Gál, P., Pilková, A. 2018. Podnikanie študentov na Slovensku. Dostupné online <http://www.guesssurvey.org/resources/nat_2016/GUESSS_Report_2016_Slovakia_slov.pdf>

¹¹ Publications Office of the European Union. OECD and European Union. Policy Brief on Youth Entrepreneurship, 2017. Dostupné online <<https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2438074a-2e42-4f6a-abbb-eeaabb13316e/language-en>>

¹² EU Startup monitor. 2018. Dostupné online: <http://startupmonitor.eu/EU-Startup-Monitor-2018-Report-WEB.pdf>

vyučovacích predmetov, ktoré by mali byť súčasťou študijných plánov v rámci študijných programov.

Okrem toho je veľmi dôležitá pri podpore mladých podnikateľov spolupráca univerzít s miestnym podnikateľským ekosystémom (podnikatelia, organizácie, tretí sektor, združenia podnikateľov) a tvorba siete s medzinárodnými partnermi.¹³ Ďalšou z prekážok je aj **prístup k financiám**. Mladí ľudia sú v znevýhodnenej pozícii, pretože nielenže majú nízke osobné úspory, ale aj ťažšie podmienky ako dospelí pri získavaní externých zdrojov financovania. Ak jednotlivci nemôžu rozvíjať potrebný ľudský kapitál na podnikanie, je ťažké zistiť, ako môžu úspešne podnikáť. Dôležitou súčasťou je určitá forma skríningu (napr. výber jednotlivcov na základe ich schopnosti dokončiť podnikateľský plán). Týka sa to aj poskytovania mikrofinancovania na pokrytie nákladov na začatie a rozvoj podnikania. Na finančnú podporu mladých ľudí v podnikaní sa používajú rôzne mechanizmy. Zvyčajne ide o zvýhodnené pôžičky (napr. pôžičky za nízke úrokové sadzby), granty (jednorazové platby na financovanie zriaďovacích a kapitálových nákladov podniku). Najčastejšie sú spomedzi uvedených mechanizmov uprednostňované granty. Napriek tomu, že pri zvýhodnených pôžičkách dochádza ku zdieľaniu rizika (napr. medzi poskytovateľom programu a podnikateľom) na druhej strane môžu viesť k zadlženiu, keďže je pravdepodobné, že významný podiel podnikov založených mladými ľuďmi zlyhá.¹⁴

Medzi **najčastejšie prekážky pri začatí podnikania na Slovensku** označili **mladí podnikatelia najmä prístup k financiám**. Podobné ako podnikateľky čelia mladí podnikatelia prekážkam spojených s daňovým a odvodovým zaťažením, neprehľadnej legislatíve, byrokratickej a administratívnej záťaži a tiež nedostatočnej podpore zo strany štátu v podobe podporných programov.¹⁵

Postoj mladých ľudí k podnikaniu na Slovensku sa za posledné obdobie **výrazne neodlišoval**. Podľa prieskumu GEM, približne polovica mladých ľudí vníma podnikanie ako vhodnú voľbu pri začatí svojej kariéry. Podobne ako u ženách podnikateľkách približne polovica mladých uvádza, že majú **vedomosti a zručnosti na podnikanie**.

Postavenie mladých podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov v rámci FO – podnikateľov na Slovensku

Trend nárastu zastúpenie mladých fyzických osôb podnikateľov pokračoval aj v roku 2018. Štvrtí rok po sebe rastie zastúpenie mladých podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov, hoci sa podiel mladých na celkovom počte ekonomicky aktívnych osôb na Slovensku každoročne znižuje. Z uvedeného vyplýva, že mladí v posledných rokoch vo väčšej miere inklinujú k podnikaniu ako k zamestnávaniu. Obdobné tendencie preukazujú aj výsledky GEM prieskumu, podľa ktorých mladí na Slovensku vo väčšej miere vnímajú vhodné príležitosti na

¹³ Holienka, M., Gál, P., Pilková, A. 2018. Podnikanie študentov na Slovensku. Dostupné online <http://www.guesssurvey.org/resources/nat_2016/GUESSS_Report_2016_Slovakia_slov.pdf>

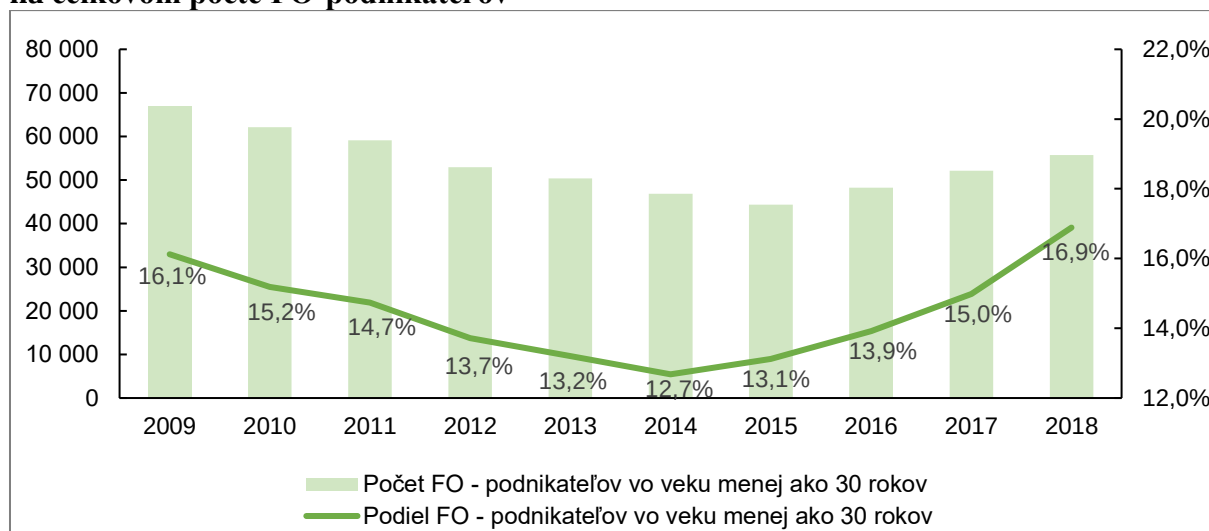
¹⁴ Yout Entrepreneurship. A background paper for the OECD Centre for Entrepreneurship, SMEs and Local Development. Dostupné online: <https://www.oecd.org/cfe/leed/youth_bp_final.pdf>

¹⁵ PILKOVÁ, A. a kolektív. Inkluzivita podnikania na Slovensku: Stav a vývojové tendencie, 2017

podnikanie vo svojom okolí. Obdobne, v poslednom období viac mladých zastáva názor, že majú vhodné vedomosti a zručnosti potrebné na začatie podnikateľskej činnosti.

V medziročnom porovnaní došlo k zvýšeniu podielu mladých na celkovom počte FO - podnikateľov o 1,9 p. b. na 16,9 %. Dosiahnuté zastúpenie mladých v roku 2018 bolo najvyššie v rámci poslednej dekády. Absolútny počet FO – podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov sa v roku 2018 zvýšil o 3,6 tisíc (resp. o 6,9 %) na 55 780.

Graf č. 17: Vývoj počtu podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov a ich podielu na celkovom počte FO-podnikateľov

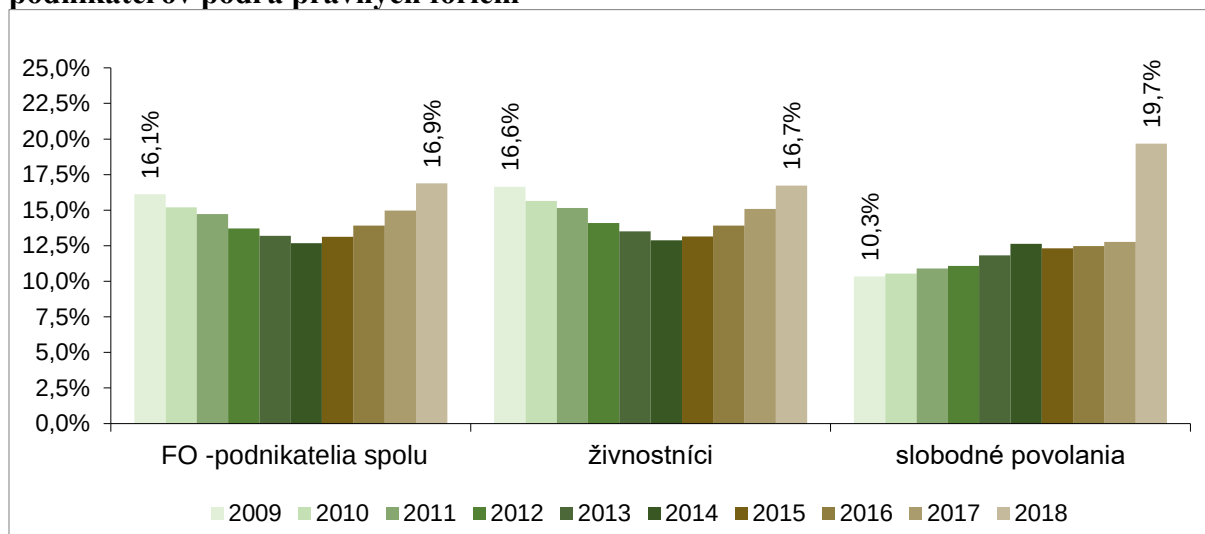

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Najvyššie zastúpenie mladých podnikateľov v rámci jednotlivých právnych foriem bolo zaznamenané u osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach (19,7 %). Nižší podiel mladých podnikateľov bol dosiahnutý v rámci živnostníkov (16,7 %) a samostatne hospodáriacich roľníkoch (12,7 %). V medziročnom porovnaní sa najvýraznejšie zvýšil podiel mladých podnikateľov v rámci osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach (z 12,8 % na 19,7 %), čo súvisí s výraznejším nárastom mladých podnikajúcich v oblasti pomocných činností v poisťovníctve a dôchodkovom zabezpečení (zastúpené sú najmä činnosti poisťovacích agentov a maklérov).

Podiel mladých podnikateľov sa v medziročnom porovnaní zvýšil aj v rámci živnostníkov (o 1,6 p. b.). Jedinou právnou formou, ktorá v roku 2018 zaznamenala pokles počtu mladých podnikateľov boli samostatne hospodáriaci roľníci (pokles o 3,9 p. b.).

Graf č. 18: Podiel mladých podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov na celkovom počte podnikateľov podľa právnych foriem

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

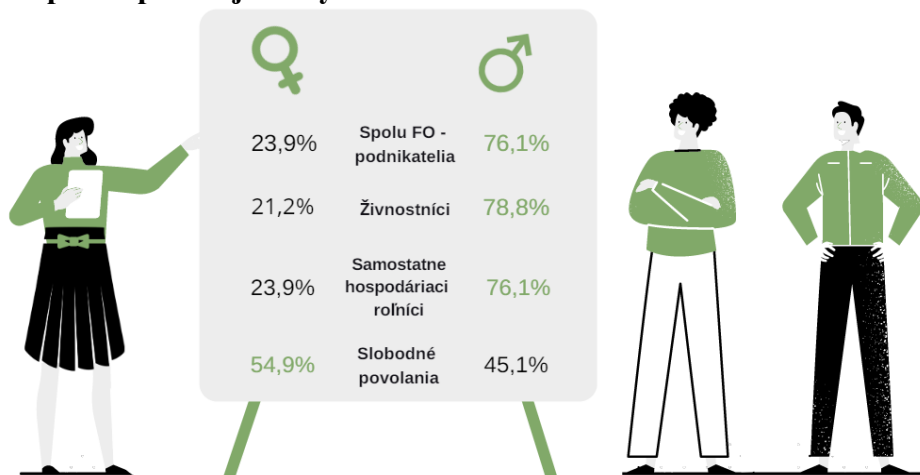
Rodové zloženie mladých podnikateľov

Pre rodové zloženie mladých podnikateľov je taktiež charakteristické dominantné zastúpenie mužov. **Muži tvoria viac ako tri štvrtiny (76,1 %) z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov a ženy predstavujú 23,9 % podiel.** V medziročnom porovnaní sa zastúpenie žien mierne znížilo (o 0,3 p. b.).

Plnenie rodičovských povinností zo strany žien vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov sa prirodzene odráža na nižšej miere podnikania žien v tomto veku. Podiel žien je o 5,3 p. b. nižší ako u celkovej skupiny fyzických osôb – podnikateľov spolu.

V rámci jednotlivých právnych foriem dosahovali ženy – podnikateľky vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov najväčšie zastúpenie u osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach, ich podiel predstavoval viac ako jednu polovicu (54,9 %). Takmer jednu štvrtinu (23,9 %) dosiahli ženy zastúpenie v rámci samostatne hospodáriacich roľníkov a viac ako jednu pätinu (21,2 %) predstavoval ich podiel u živnostníkov.

Obrázok č. 1: Rodové zloženie fyzických osôb-podnikateľov vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov podľa právnej formy v roku 2018

Odvetvová štruktúra a zastúpenie žien

Odvetvová štruktúra živnostníkov a zastúpenie žien vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov podľa jednotlivých odvetví je uvedená v tabuľke č. 2.

Z pohľadu jednotlivých odvetví **najviac živnostníkov vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov podniká v stavebníctve** (31,1 %, čo je o 6,8 p. b. viac ako u živnostníkov spolu), **v obchodných službách** (19,0 %), **v priemysle** (14,8 %) **a v doprave, informačných a komunikačných činnostiach** (10,4 %, čo je o 3,6 p. b. viac ako u živnostníkov spolu).

Naopak najmenej živnostníkov vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov pôsobí v oblasti ubytovania a stravovania (1,9 %), v pôdohospodárstve (4,6 %) a v ostatných službách (8,3 %).

Tab. č. 2: Odvetvová štruktúra živnostníkov a zastúpenie žien v jednotlivých odvetviach-živnostníci spolu a živnostníci vo veku menej ako 30 rokov v roku 2018

	ŽIVNOSTNÍCI			ZASTÚPENIE ŽIEN	
	Spolu	Menej ako 30 rokov		Živnostníci spolu	Živnostníci - menej ako 30 rokov
 Pôdohospodárstvo	3,9%	4,6%		12,1%	13,1%
 Priemysel	16,4%	14,8%		12,9%	6,8%
 Stavebníctvo	24,3%	31,1%		1,9%	2,1%
 Obchod	19,9%	9,8%		39,5%	34,2%
 Ubytovanie a stravovanie	3,3%	1,9%		42,3%	39,9%
 Doprava a informácie	6,8%	10,4%		14,2%	10,7%
 Obchodné služby	17,3%	19,0%		50,0%	43,3%
 Ostatné služby	8,1%	8,3%		66,5%	66,2%
SPOLU	100,0%	100,0%		27,3%	21,2%

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Zastúpenie žien je aj v skupine mladých živnostníkov dlhodobo najvýraznejšie v odvetví ostatných služieb. V roku 2018 dosiahli ženy živnostníčky vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov v tomto odvetví dvojtretinový podiel (66,2 %). Medzi ďalšie odvetvia s nadpriemerným zastúpením žien patria obchodné služby (43,3 %), ubytovanie a stravovanie (39,9 %) a obchod (34,2 %). Naopak najmenšie zastúpenie vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov majú ženy v stavebníctve (2,1 %), v priemysle (6,8 %), v doprave, informačných a komunikačných službách (10,7 %) a v pôdohospodárstve (13,1 %).

Na základe prezentovaných hodnôt v tabuľke č. 2 je možné skonštatovať nasledovné:

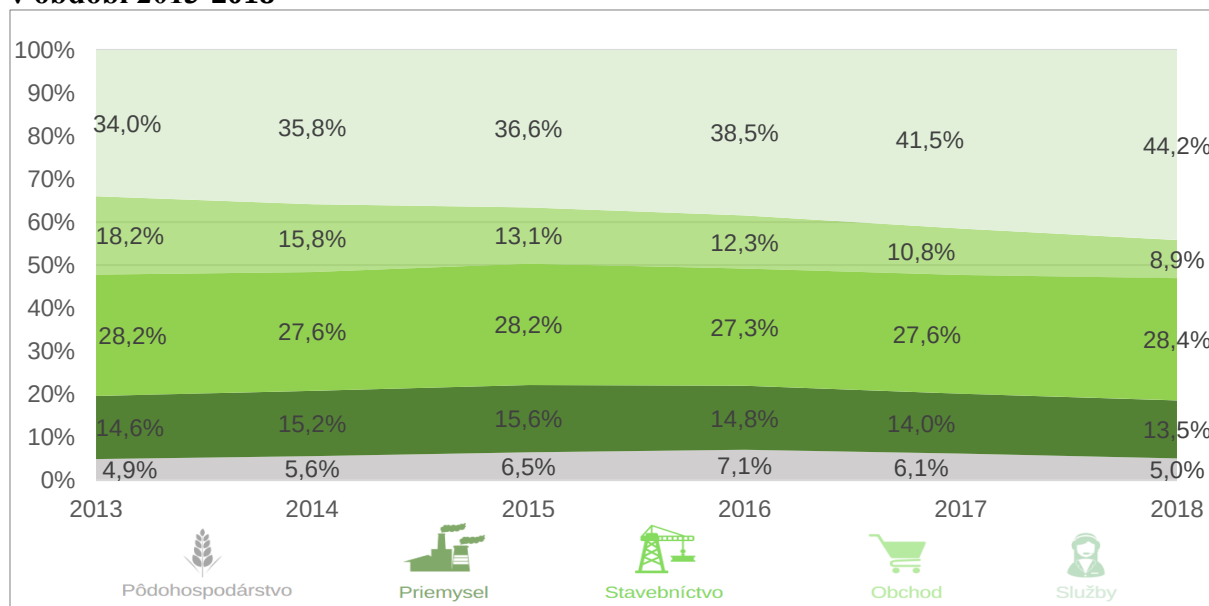
- pre živnostníkov vo veku menej ako 30 rokov sú atraktívnejšie oblasti pre podnikanie v porovnaní so živnostníkmi spolu: stavebníctvo, doprava, informačné a komunikačné činnosti, pôdohospodárstvo a služby,

- zastúpenie žien vo veku menej ako 30 rokov, v porovnaní so živnostníkmi spolu, je nižšie v takmer všetkých odvetviach, okrem pôdohospodárstva a stavebníctva.

Deväť z desiatich (91,5 %) osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach vo veku menej ako 30 rokov pôsobili v oblasti **pomocných činností v poisťovníctve a v dôchodkovom zabezpečení** (zastúpenie žien bolo 54,9 %). Ostatné oblasti podnikania boli zastúpené menej ako 3 % podielom, čo poukazuje na vysokú atraktivitu mladých ľudí podnikat' v oblasti **pomocných činností v poisťovníctve a v dôchodkovom zabezpečení**.

Odvetvová štruktúra celkového počtu mladých FO – podnikateľov sa v posledných rokoch vyznačuje každoročným nárastom zastúpenia sektora služieb, ktoré je sprevádzané poklesom podielu odvetvia obchodu. Zastúpenie ostatných odvetví je z časového hľadiska pomerne stabilné a neprechádza výraznými zmenami.

Graf č. 19: Vývoj odvetvovej štruktúry FO-podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov v období 2013-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Regionálna štruktúra a zastúpenie žien

Regionálna štruktúra živnostníkov a zastúpenie žien vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov podľa jednotlivých regiónov je uvedená v grafe č. 20 a č. 21.

Viac ako jedna pätina živnostníkov vo veku menej ako 30 rokov pôsobila na konci roka 2018 v Žilinskom kraji (20,2 %). Ostatné kraje sa podieľali na celkovom počte živnostníkov vo veku menej ako 30 rokov v intervale od 9,0 % v Košickom kraji, do 18,7 % v Prešovskom kraji.

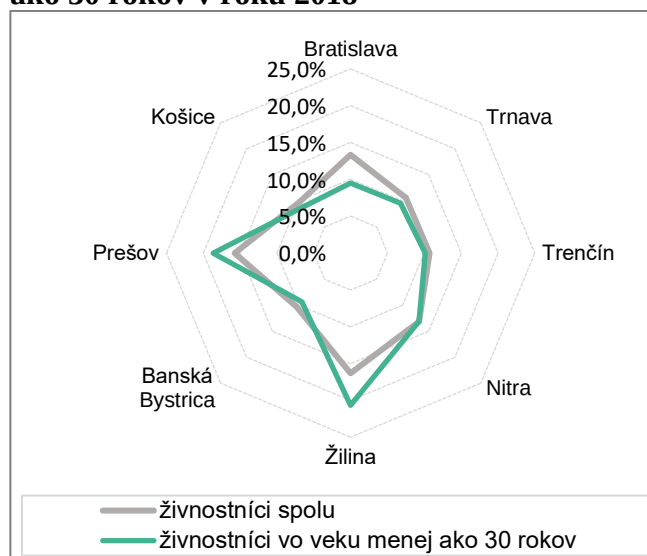
Najvyššie zastúpenie mali ženy – živnostníčky vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov v Bratislavskom kraji (34,5 %), v Trnavskom kraji (25,4 %), v Trenčianskom (23,5 %) a v Košickom kraji (22,8 %).

V rámci regionálnej štruktúry živnostníkov vo veku menej ako 30 rokov je zreteľné vyššie zastúpenie Žilinského (o 4,4 p. b.) a Prešovského kraja (o 2,9 p. b.), v porovnaní

so živnostníkmi spolu. Naopak výrazne nižšie zastúpenie v rámci mladých živnostníkov dosiahol najmä Bratislavský kraj (o 3,8 p. b.). Porovnanie regionálnej štruktúry živnostníkov v roku 2018 je znázornené aj v grafe č. 20.

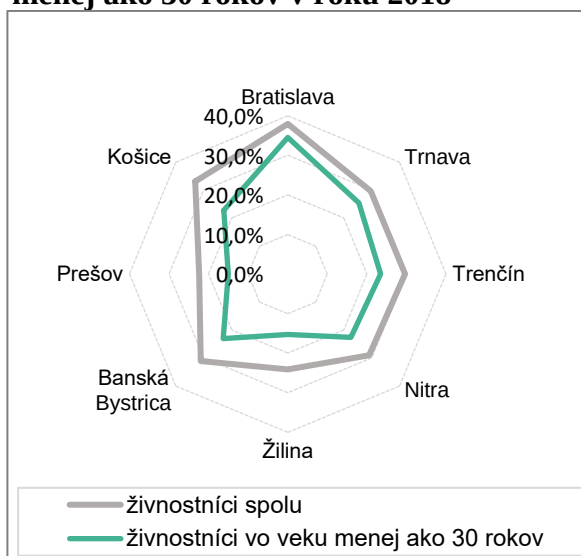
Zastúpenie žien v rámci živnostníkov vo veku menej ako 30 rokov, v porovnaní so živnostníkmi spolu, je nižšie vo všetkých krajoch SR, pričom najvýraznejší rozdiel je dosahovaný v Žilinskom a v Košickom kraji (graf č. 21).

Graf č. 20: Regionálna štruktúra v krajoch SR- živnostníci spolu a živnostníci vo veku menej ako 30 rokov v roku 2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Graf č. 21: Zastúpenie žien v krajoch SR- živnostníci spolu a živnostníci vo veku menej ako 30 rokov v roku 2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Regionálna štruktúra osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach a zastúpenie žien vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov podľa jednotlivých regiónov je uvedená v grafe č. 22 a č. 23.

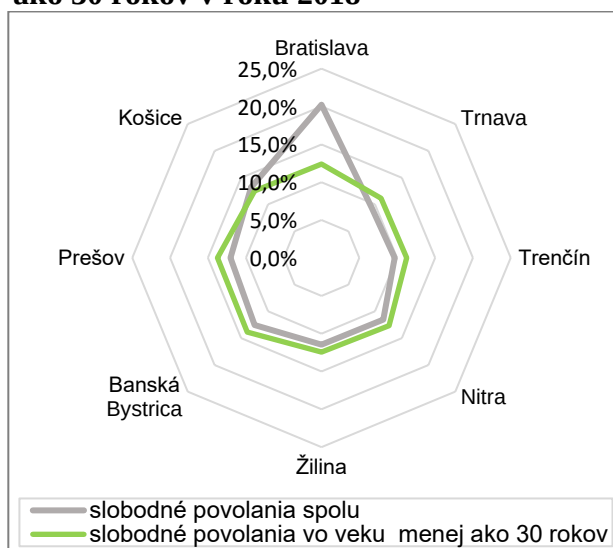
Na koni roka 2018 pôsobilo najviac osôb podnikajúcich ako slobodné povolania vo veku menej ako 30 rokov v Banskobystrickom kraji (13,9 %) a v Prešovskom kraji (13,7 %).

Najvyššie zastúpenie mali ženy podnikajúce ako slobodné povolania vo veku menej ako 30 rokov v Žilinskom (58,4 %) a v Nitrianskom kraji (58,3 %).

V grafe č. 22 je znázornené porovnanie regionálnej štruktúry slobodných povolani. V rámci regionálnej štruktúry slobodných povolani vo veku menej ako 30 rokov je zreteľné vyššie zastúpenie všetkých krajov okrem Bratislavského a Košického kraja, ktoré dosiahli v porovnaní so slobodnými povolaniami spolu nižší podiel (o 7,8 p. b., resp. o 0,6 p. b.).

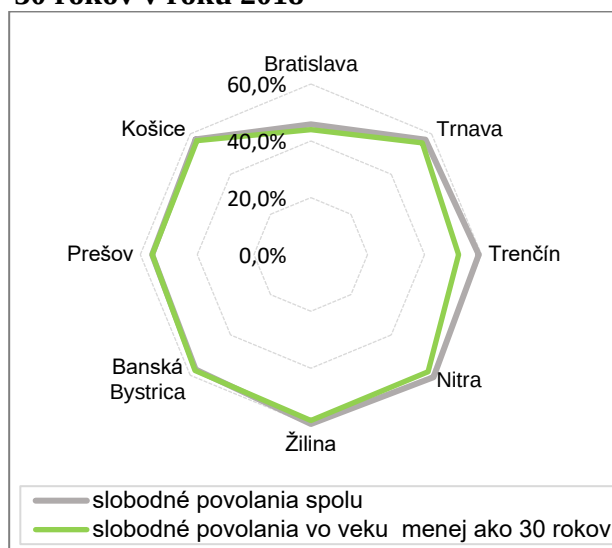
Zastúpenie žien v rámci slobodných povolani vo veku menej ako 30 rokov, v porovnaní so slobodnými povolaniami spolu, sa výrazne neodlišuje (graf č. 23). Nižšie zastúpenie majú ženy vo veku menej ako 30 rokov najmä v Trenčianskom (o 7,1 p. b.) a v Nitrianskom kraji (o 2,7 p. b.)

Graf č. 22: Regionálna štruktúra-slobodné pov. spolu a slobodné pov. vo veku menej ako 30 rokov v roku 2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Graf č. 23: Zastúpenie žien-slobodné pov. spolu a slobodné pov. vo veku menej ako 30 rokov v roku 2018

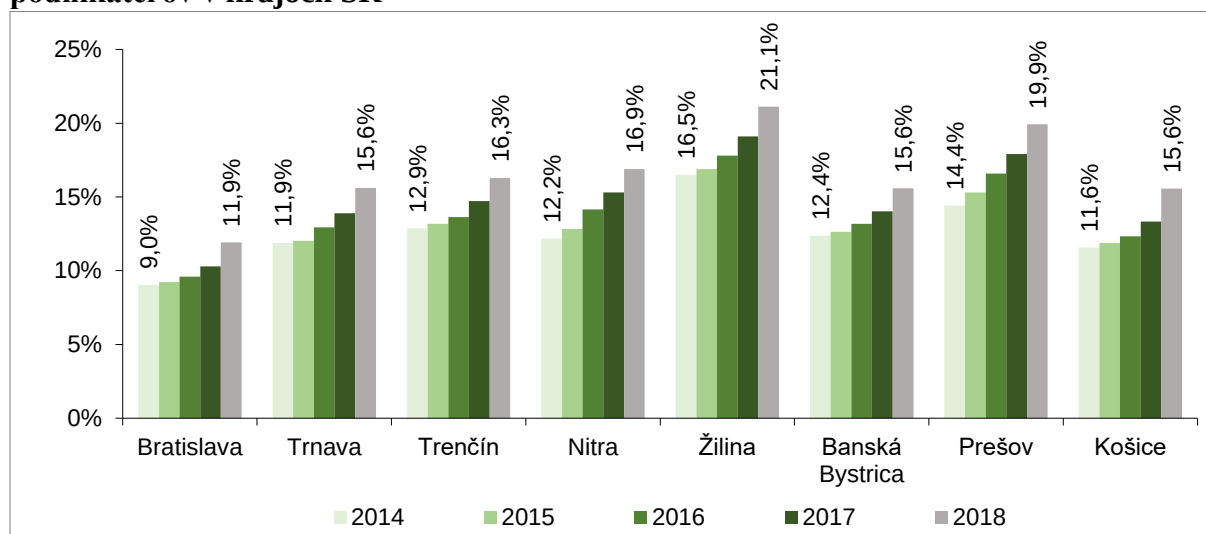
Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Zastúpenie FO - podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov na celkovom počte FO – podnikateľov má v posledných rokoch rastúcu tendenciu vo všetkých krajoch SR. Za posledné obdobie vníma stále viac mladých ľudí dobré príležitosti na podnikanie vo svojom okolí a rastie počet mladých, ktorí si myslia, že majú vhodné zručnosti a vedomosti na podnikanie. Najvyššie zastúpenie dosahujú mladí podnikatelia v Žilinskom kraji (21,1 %) a v Prešovskom kraji (19,9 %). Najnižší podiel mladých podnikateľov dosahuje Bratislava (11,9 %).

Zastúpenie mladých podnikateľov v jednotlivých regiónoch súvisí aj vekovou skladbou ekonomicky aktívneho obyvateľstva. Kraje s najvyšším podielom mladých ekonomicky aktívnych obyvateľov dosahujú taktiež najvyššie podiely mladých podnikateľov (Žilinský, Prešovský kraj). Bratislavský kraj sa naopak vyznačuje najnižším podielom mladých ekonomických aktívnych obyvateľov.

Nízke zastúpenie mladých podnikateľov je dosahované aj v Košickom a v Trnavskom kraji. V tomto prípade to môže súvisieť s príliš vysokým strachom zo zlyhania, ktorý pociťujú mladí ľudia najviac práve v týchto krajoch.

Graf č. 24: Podiel FO-podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov na celkovom počte FO-podnikateľov v krajoch SR

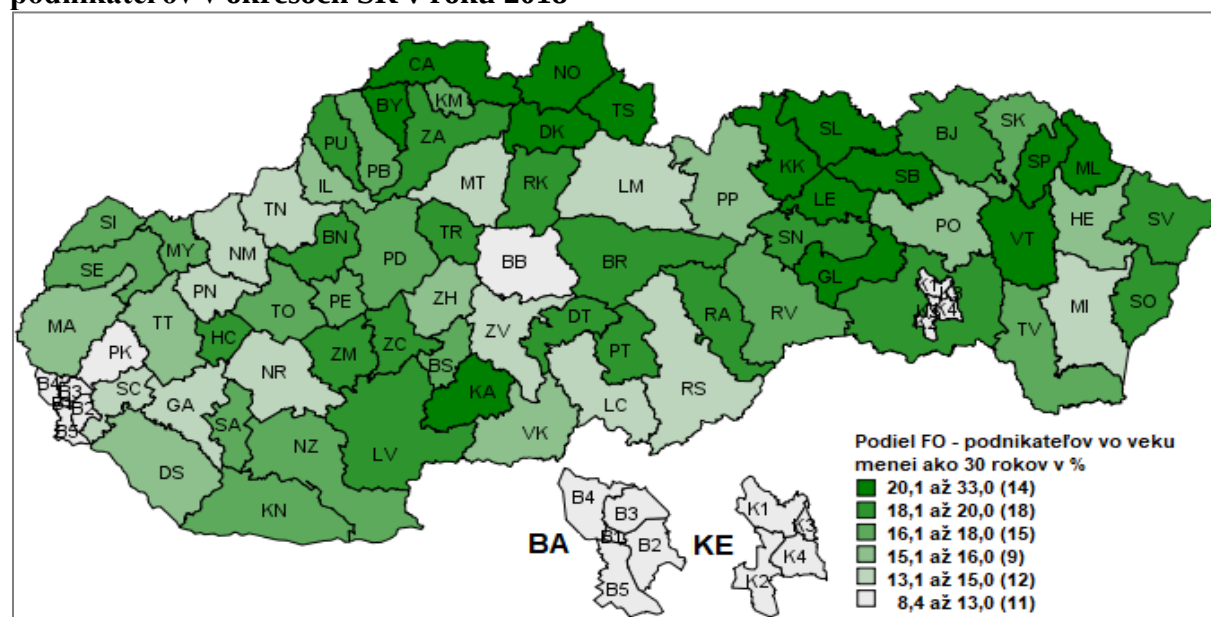

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Podiel FO – podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov na celkovom počte FO - podnikateľov v jednotlivých okresoch SR v roku 2018 je znázornený v mape č. 3. **Medzi regióny s najvyšším podielom podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov patria okresy severného a východného Slovenska** ako Námestovo (33,0 %), Sabinov (27,0 %), Stará Ľubovňa (25,7 %), Tvrdošín (25,4 %), Gelnica (25,1 %), Kežmarok (23,4 %) a Čadca (22,9 %).

Najmenšie zastúpenie mladých podnikateľov (podiel od 7,2 % do 10,7 %) je dosahované v okresoch v rámci miest Bratislava (BA I, II, III, V) a Košice (KE I, III, IV), ale aj v okresoch Banská Bystrica a Pezinok.

Mapa č. 3: Podiel FO-podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov na celkovom počte FO-podnikateľov v okresoch SR v roku 2018

Mapový podklad © Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, vyhotovené SBA na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR.

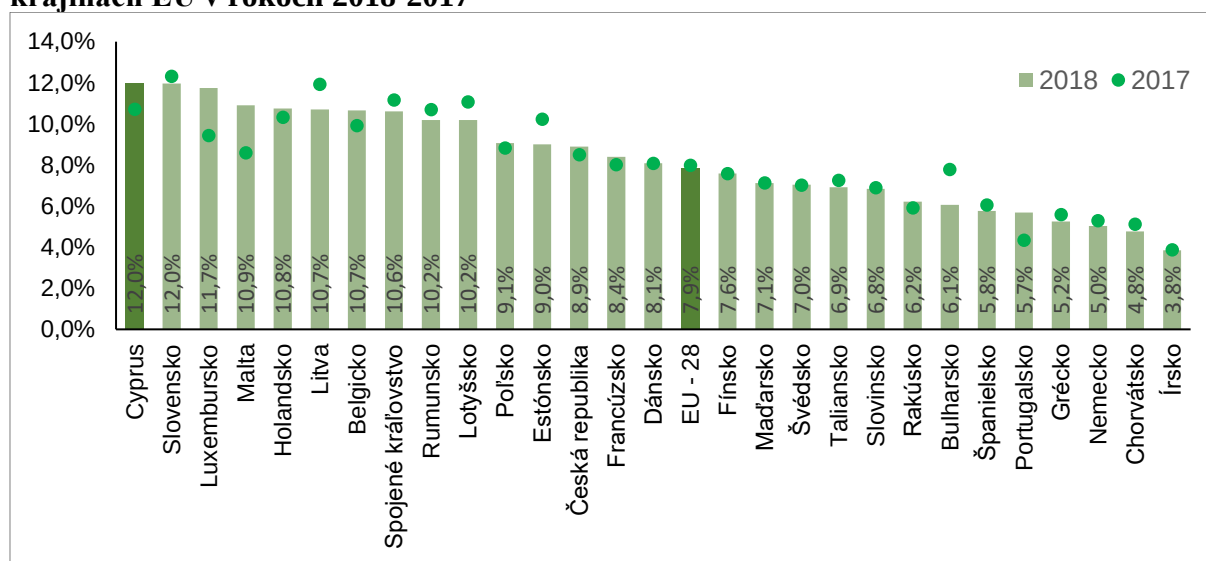
4.1 Porovnanie zastúpenia mladých podnikateľov v SR s ostatnými krajinami EÚ

Slovensko sa podľa údajov Eurostatu naďalej zaraďuje medzi krajiny s **najvyšším zastúpením mladých podnikateľov vo veku do 29 rokov**. V porovnaní s rokom 2017 dosiahlo mierne nižšie zastúpenie uvedenej skupiny podnikateľov t.j. **12,0 %**. Napriek tomu, sa Slovensko výrazne odlišuje od EÚ - 28, v rámci ktorej bolo zastúpenie mladých podnikateľov na úrovni 7,9 %.

Porovnateľne vysoká úroveň zastúpenia mladých ako na Slovensku v roku 2018 bola iba na Cypre (12,0 %). Medzi ďalšie krajiny s vysokým podielom mladých podnikateľov patrilo Luxembursko (11,7 %) a Malta (10,9 %).

V rámci regiónu V4 bolo umiestnenie krajín, napriek mierne vyšším hodnotám v porovnaní s rokom 2017 rovnaké. Na druhom mieste, hneď za Slovenskom sa umiestnilo Poľsko (9,1 %), za ním nasledovala Česká republika (8,9 %) a následne Maďarsko (7,8 %). Najnižšie zastúpenie mladých bolo v roku 2018 v krajinách ako Nemecko (5,0 %), Chorvátsko (4,8 %) a Írsko (3,8 %).

Graf č. 25: Zastúpenie mladých podnikateľov vo veku do 29 rokov v jednotlivých krajinách EÚ v rokoch 2018-2017

Zdroj: Eurostat, spracované SBA

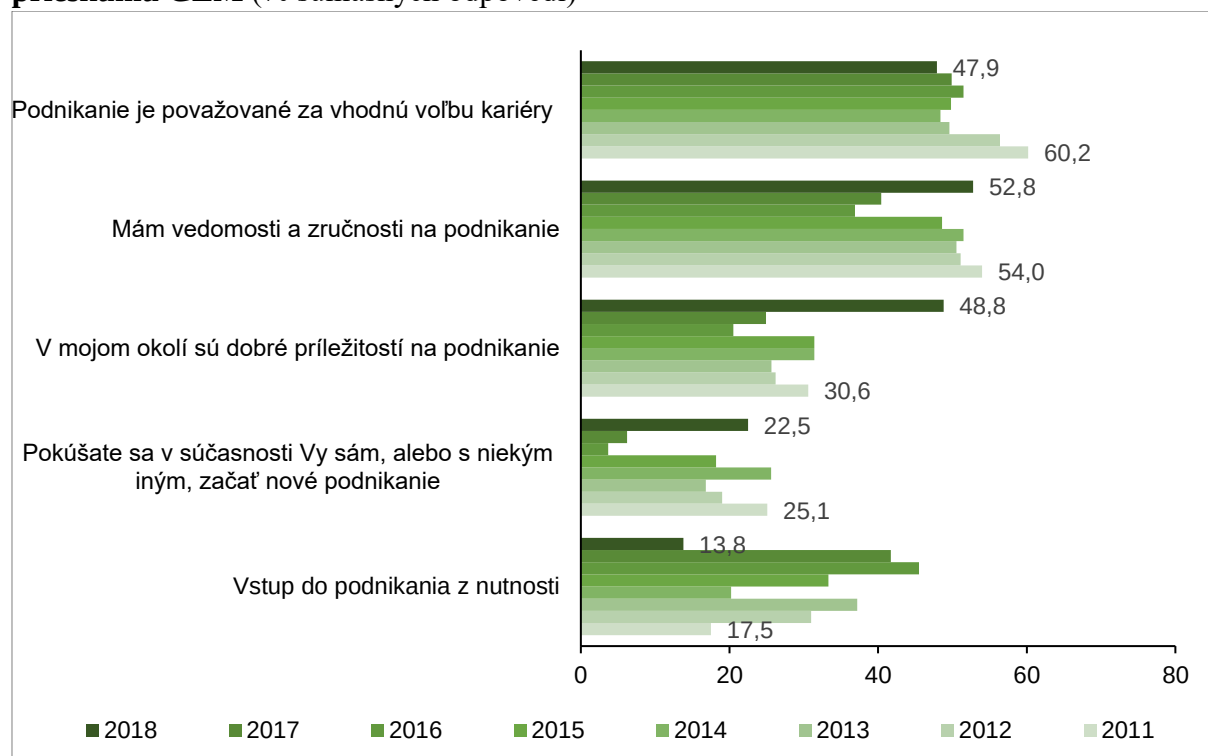
4.2 Vybrané postoje mladých obyvateľov k podnikaniu (na základe výsledkov prieskumu GEM)

Podobne ako ženy, takmer polovica mladých ľudí vníma vo svojom okolí dobré príležitosti na podnikanie. Ide o najvyššie percentuálne zastúpenie za obdobie 2011-2018.

Mierne vyššie zastúpenie (52,8 %) mladých zastáva názor, že má vedomosti a zručnosti potrebné na začatie podnikateľskej činnosti. Podnikanie ako vhodnú voľbu kariéry vníma stále menej mladých, pričom v roku 2018 dosiahlo najnižšie zastúpenie t.j. 47,9 % za sledované obdobie 2011-2018.

Kolísavý trend zastúpenia mladých je zaznamenaný pri vstupe do podnikania z nutnosti. V roku 2018 dosiahol najnižšiu úroveň za obdobie 2011-2018 t.j. 13,8 %. V porovnaní s celkovou populáciou opýtaných dosahuje zastúpenie mladých výraznejšie nadpriemerné hodnoty v rámci vnímania dobrých príležitostí na podnikanie a takmer o polovicu nižšie hodnoty v rámci vstupu do podnikania z nutnosti.

Graf č. 26: Vybrané postoje mladých obyvateľov k podnikaniu-na základe výsledkov prieskumu GEM (% súhlasných odpovedí)

Zdroj: SBA, spracované na základe výsledkov GEM prieskumu

5. Štruktúra fyzických osôb – podnikateľov vo vekovej kategórii 60 a viac rokov

Postavenie, potenciál a bariéry starších ľudí v podnikaní

Vo všeobecnosti existujú dve kategórie determinantov, ktoré ovplyvňujú to, či niekto začne podnikat', alebo nie tzv. push a pull faktory. Kľúčovými faktormi vplyvujúcimi na každého človeka sú tie, ktoré vedú ku začatiu podnikania napríklad z dôvodu dlhodobej nezamestnanosti, alebo neatraktívnej platenej práci. Existujú však faktory, ktoré sú typické pre starších ľudí (napr. nedostatočné dôchodkové sporenie, či pocit nedostatku financií). Na druhej strane existujú faktory, ktoré lákajú jednotlivca začať podnikat'. Tieto faktory predstavujú príležitosť na dosiahnutie vyššieho finančného ohodnotenia ako v platenom zamestnaní, pocit nezávislosti a možnosť pružného pracovného času. Starší ľudia môžu byť motivovaní začať podnikat' z dôvodu pracovnej flexibility, alebo z dôvodu udržiavania sociálnych väzieb.¹⁶

z dôvodu pracovnej flexibility, alebo z dôvodu udržiavania sociálnych väzieb.¹⁶

Starí ľudia podobne ako ženy a mladí čelia pri začatí podnikania mnohým prekážkam. Napriek tomu, že sú považovaní za osoby s najväčším množstvom skúseností, **spoločnosť** ich častokrát vníma ako menej flexibilných, angažovaných a schopných prispôbiť sa novým technológiám. Starší podnikatelia, ktorí vstupujú do podnikania z platených pracovných miest, napriek tomu, že majú vysokú úroveň ľudského kapitálu **nemusia mať dostatočné podnikateľské zručnosti** potrebné na dosiahnutie úspechu. **Pristup k financiám** sa pre starších ľudí pri začatí podnikania stáva prekážkou v prípade, že nemali zamestnanie. Naopak tí čo boli zamestnaní alebo tí, ktorí odišli na dôchodok majú k dispozícii príjem, ktorým majú možnosť financovať svoje podniky a náklady počas počiatočnej fázy podnikania. Na druhej strane štátne dávky a príjem z dôchodku môžu odradiť starších ľudí začať podnikat', pretože im podnikanie nemusí ponúknuť dostatočný príjmový stimul. Napriek tomu, že starší ľudia oproti ženám podnikateľkám a mladým podnikateľom majú vybudované **podnikateľské siete**, ktoré vznikli počas ich kariéry, problém nastáva pri ich obnove a to najmä keď prevádzkujú malé podniky. **Pokles zdravotného stavu a príležitostné náklady na čas** predstavujú prekážku súvisiacu primárne so začatím podnikania u starších ľudí. Táto skupina začínajúcich podnikateľov je menej ochotná venovať čas činnostiam, ktoré prinášajú tok budúcich platieb a sú spojené s určitým rizikom ako napr. založenie firmy v porovnaní s činnosťou, ktorá vytvára okamžité a bezrizikové výnosy ako napr. práca za mzdu.¹⁷

Okrem toho by sa mala pozornosť venovať aj podpore získavania už existujúcich podnikov, ktorá umožní starším ľuďom stať sa majiteľmi podnikov bez toho, aby potrebovali nové obchodné nápady, produkty alebo služby. Na jednej strane môže vzniknúť priestor pre starších ľudí zostať ekonomicky aktívnymi, na druhej strane možnosť zvýšiť svoje šance na úspech

¹⁶ Publications Office of the European Union. OECD and European Union. Policy Brief on Senior Entrepreneurship, 2017. < <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c68ca15f-a886-4e2f-894a-01a1605df175/language-en> >

¹⁷ Publications Office of the European Union. OECD and European Union. Policy Brief on Senior Entrepreneurship, 2017. < <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c68ca15f-a886-4e2f-894a-01a1605df175/language-en> >

prostredníctvom vlastníctva tým, že využijú svoje skúsenosti, zručnosti a sociálne väzby s podnikmi a zamestnancami.¹⁸ Väčšina starších podnikateľov na Slovensku vníma za najväčšie prekážky podnikateľskú legislatívu, daňovú a odvodovú reguláciu.¹⁹ Nedostatočný počet podporných programov zo strany štátu predstavujú ďalšiu z prekážok pre uvedenú vekovú kategóriu pri začatí podnikania.

Z pohľadu Európskej komisie je jedným z návrhov podpory seniorov podnikateľov pomoc pri výmene najlepších postupov a to najmä v podobe poradenstva (vrátane medzigeneračného poradenstva), odovzdávania skúsenosti a používania IKT. Úlohou členských štátov tak zostáva podpora seniorov podnikateľov pri prenose know-how na začínajúcich podnikateľov a tiež zosúladienie účasti starších podnikateľov na projektoch s ich odchodom do dôchodku.²⁰

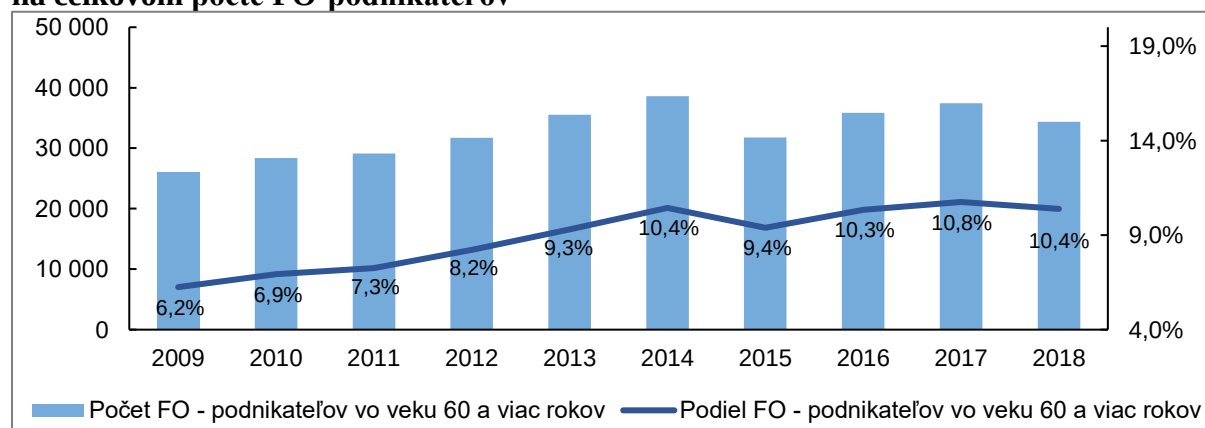

Postoj obyvateľov k podnikaniu na Slovensku vo veku 60 a viac rokov prezentuje prieskum GEM, podľa ktorého v posledných rokoch približne polovica starších obyvateľov vníma podnikanie ako vhodnú voľbu kariéry. Od roku 2013 rastie zastúpenie 60 a viac ročných obyvateľov, ktorí vnímajú vo svojom okolí dobré príležitosti na podnikanie.

Postavenie starších vo veku 60 a viac rokov v rámci FO – podnikateľov na Slovensku

V roku 2018 sa zastúpenie aktívnych starších podnikateľov vo veku 60 a viac rokov po predchádzajúcom náraste mierne znížilo na úroveň 10,4 %. V porovnaní s rokom 2017 pokles predstavovala 0,4 p. b. Napriek medziročnému poklesu predstavuje aktuálne dosiahnutá hodnota druhú najvyššiu od roku 2009. Absolútny počet aktívnych FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov sa medziročne znížil na 34 339 (o 3,1 tisíc, resp. o 8,3 %).

Graf č. 27: Vývoj počtu FO-podnikateľov vo veku 60 a viac rokov a ich podielu na celkovom počte FO-podnikateľov

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

¹⁸ Publications Office of the European Union. OECD and European Union. Policy Brief on Senior Entrepreneurship, 2017. <<https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c68ca15f-a886-4e2f-894a-01a1605df175/language-en>>

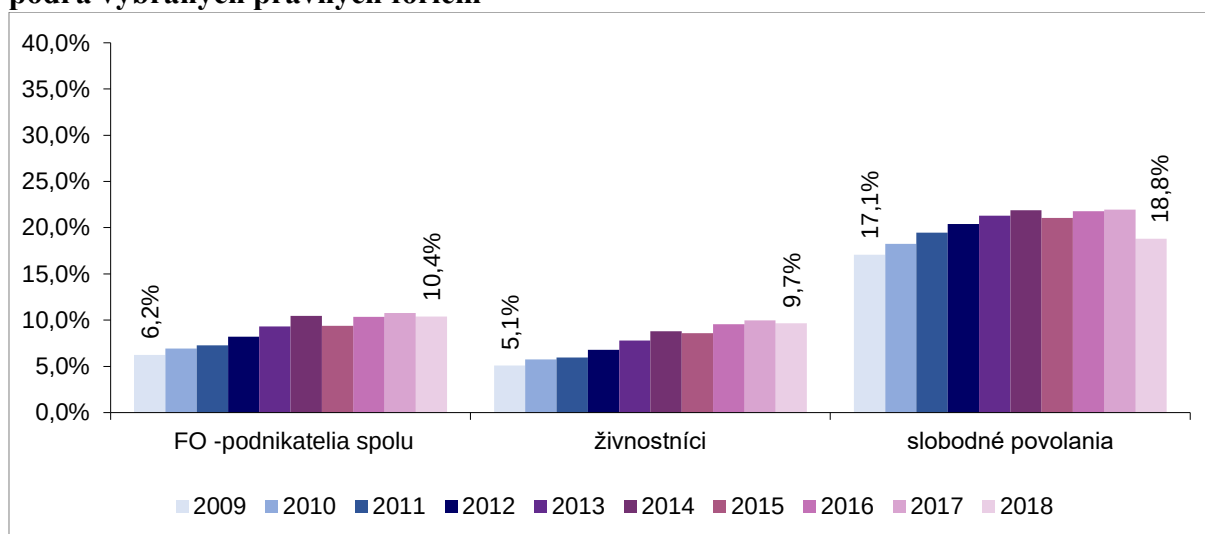
¹⁹ PILKOVÁ, A. a kolektív. Inkluzivita podnikania na Slovensku: Stav a vývojové tendencie, 2017

²⁰ EUR-Lex. Access to European Union. law. European Commission. Report from the Commission to the European Parliament, The Council and European Economic And Social Committee. <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0795:FIN:EN:PDF>>

Pokles zastúpenia podnikateľov vo veku 60 a viac rokov sa v medziročnom porovnaní prejavil vo všetkých právnych formách FO – podnikateľov, okrem samostatne hospodáriacich roľníkov, v rámci ktorých sa zastúpenie starších podnikateľov medziročne zvýšilo z 18,1 % na 20,0 %. Najvýznamnejší pokles zastúpenia starších podnikateľov bol zaznamenaný v rámci osôb podnikajúcich formou slobodných povolání (o 3,2 p. b.) V rámci živnostníkov bol dosiahnutý medziročný pokles zastúpenia starších podnikateľov o 0,3 p. b.

Najvyššie zastúpenie podnikateľov vo veku 60 a viac rokov bolo dosiahnuté u samostatne hospodáriacich roľníkov. V roku 2018 bol každý piaty (20,0 %) podnikateľ v uvedenej právnej forme vo veku 60 a viac rokov. Mierne nižšie zastúpenie starších podnikateľov bolo dosiahnuté u osôb podnikajúcich formou slobodných povolání (18,8 %). V rámci živnostníkov bol vo veku 60 a viac rokov každý desiaty podnikateľ (10,4 %).

Graf č. 28: Podiel podnikateľov vo veku 60 a viac rokov na celkovom počte podnikateľov podľa vybraných právnych foriem

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Rodové zloženie podnikateľov vo veku 60 a viac rokov

Z pohľadu rodového zloženia tvorili takmer dve tretiny (66,4 %) z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov muži a viac jednu tretinu ženy (33,6 %). Zastúpenie žien v rámci starších podnikateľov sa každoročne zvyšuje. Aktuálne dosiahnuté zastúpenie žien je vyššie ako u celkovej populácii fyzických osôb – podnikateľov (o 4,4 p. b.), aj ako u mladých podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov (o 7,5 p. b.).

V rámci jednotlivých právnych foriem dosahovali ženy – podnikateľky vo vekovej kategórii 60 a viac rokov najväčšie zastúpenie u osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach (50,5 %). Takmer jednu tretinu (31,4 %) dosiahol podiel žien v rámci živnostníkov a viac ako jednu pätinu (21,0 %) v rámci právnej formy samostatne hospodáriaci roľníci.

V medziročnom porovnaní sa zvýšilo zastúpenie žien v rámci všetkých právnych foriem fyzických osôb – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov, okrem samostatne hospodáriacich roľníkov, kde došlo k poklesu zastúpenia žien o 0,4 p. b. Nárast zastúpenia žien bol

zaznamenaný u živnostníkov o 0,3 p. b. a u osôb podnikajúcich formou slobodných povolani o 1,2 p. b.

Obrázok č. 2: Rodové zloženie fyzických osôb-podnikateľov vo vekovej kategórii 60 a viac rokov podľa právnej formy v roku 2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Odvetvová štruktúra a zastúpenie žien

Odvetvová štruktúra živnostníkov a zastúpenie žien vo vekovej kategórii 60 a viac rokov je uvedená v tabuľke č. 3 a v grafe č. 29.

Viac ako jedna štvrtina živnostníkov vo vekovej kategórii 60 a viac rokov podniká v obchode (27,1 %, čo je o 7,2 p. b. viac ako u živnostníkov spolu). Viac ako jedna pätina v obchodných službách (21,8 %, čo je o 4,5 p. b. viac ako u živnostníkov spolu) a približne 15 % v priemysle a v stavebníctve. Naopak najmenej živnostníkov vo vekovej kategórii 60 a viac rokov pôsobí v oblasti pôdohospodárstva (2,7 %), v ubytovaní a stravovaní (5,4 %) a v doprave, informačných a komunikačných činnostiach (4,3 %).

Najväčšie zastúpenie dosahujú ženy živnostníčky vo vekovej kategórii 60 a viac rokov v odvetví ostatných služieb (55,8 %), v obchodných službách (43,0 %), v ubytovaní a stravovaní (42,8 %) a v obchode (40,8 %). Naopak najmenšie zastúpenie vo vekovej kategórii 60 a viac rokov majú ženy v stavebníctve (2,2 %), v pôdohospodárstve (10,9 %) a v priemysle (17,4 %).

Na základe prezentovaných hodnôt v tabuľke č. 3 je možné skonštatovať nasledovné:

- pre živnostníkov vo veku 60 a viac rokov sú atraktívnejšie oblasti pre podnikanie v porovnaní so živnostníkmi spolu: obchodné služby, obchod a ubytovanie a stravovania,
- zastúpenie žien vo veku 60 a viac rokov, v porovnaní so živnostníkmi spolu, je vyššie vo všetkých odvetviach okrem obchodných, ostatných služieb a pôdohospodárstva.

Tab. č. 3: Odvetvová štruktúra živnostníkov a zastúpenie žien v jednotlivých odvetviach-živnostníci spolu a živnostníci vo veku 60 a viac rokov v roku 2018

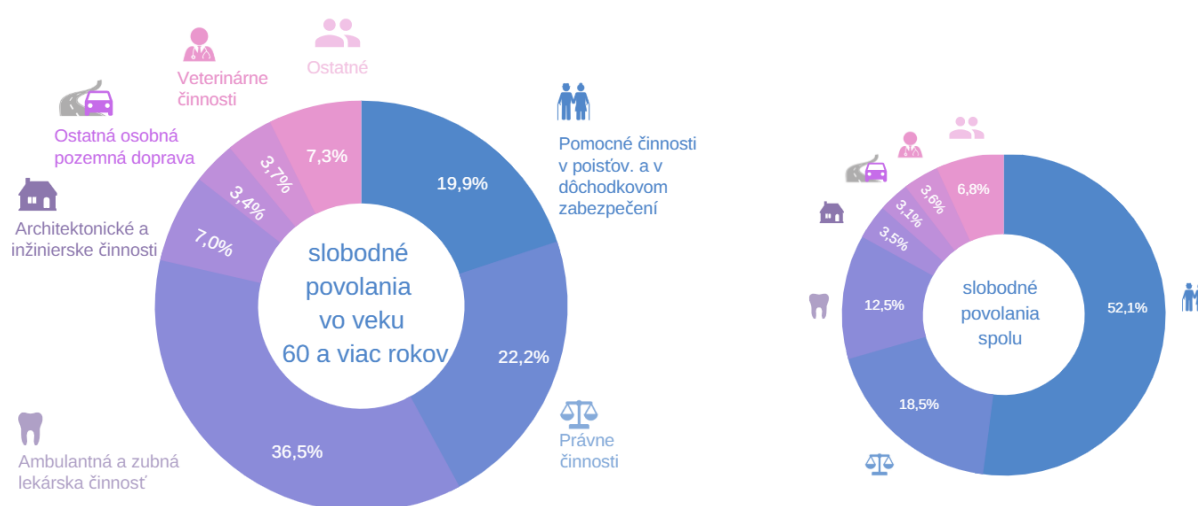

	ŽIVNOSTNÍCI			
	Spolu	60 a viac rokov	Živnostníci spolu	Živnostníci - 60 a viac rokov
Pôdohospodárstvo	3,9%	2,7%	12,1%	10,9%
Priemysel	16,4%	15,3%	12,9%	17,4%
Stavebníctvo	24,3%	15,1%	1,9%	2,2%
Obchod	19,9%	27,1%	39,5%	40,8%
Ubytovanie a stravovanie	3,3%	5,4%	42,3%	42,8%
Doprava a informácie	6,8%	4,3%	14,2%	18,4%
Obchodné služby	17,3%	21,8%	50,0%	43,0%
Ostatné služby	8,1%	8,2%	66,5%	55,8%
SPOLU	100,0%	100,0%	27,3%	31,4%

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Viac ako jedna tretina (36,5 %) osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach vo veku 60 a viac rokov pôsobila v oblasti ambulantnej a zubnej lekárskej činnosti, (zastúpenie žien bolo 62,1 %), každý piaty (22,2 %) podnikateľ vo veku 60 a viac rokov pôsobil v oblasti právnych činností (zastúpenie žien bolo 40,3 %) a v oblasti pomocných činností v poisťovníctve a v dôchodkovom zabezpečení (zastúpenie žien bolo 69,1 %).

Graf č. 29: Odvetvová štruktúra slobodných povolání v roku 2018

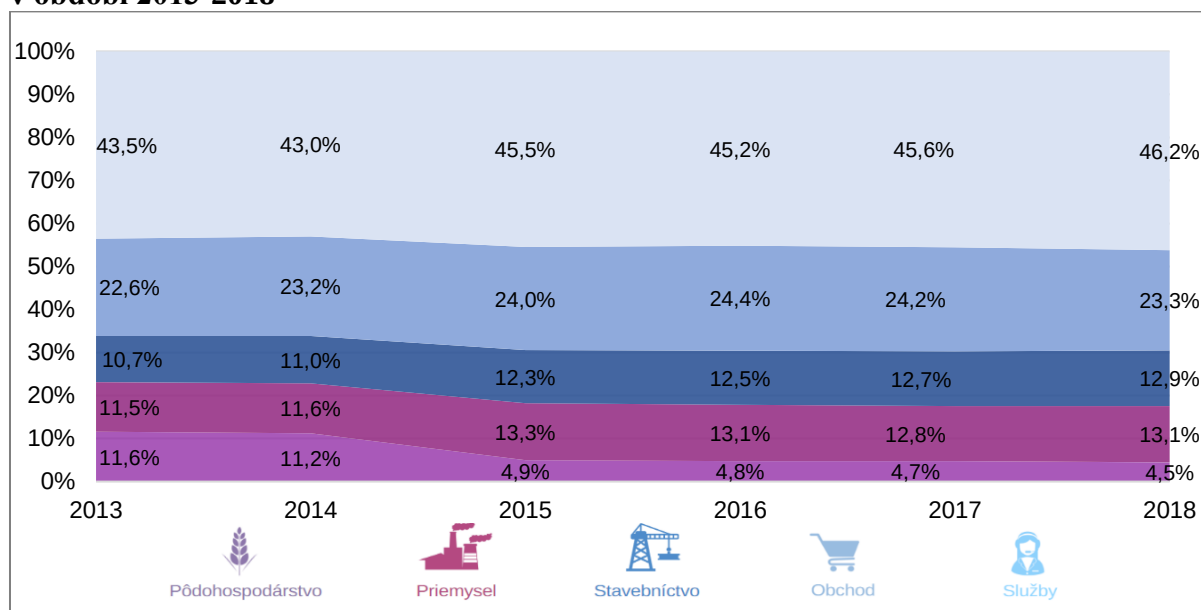

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

V porovnaní so štruktúrou oblastí pôsobenia slobodných povolání spolu, pôsobia osoby vo veku 60 a viac rokov vo väčšej miere v oblasti ambulantnej a zubnej lekárskej činnosti, v právnych činnostiach a v oblasti architektonických a inžinierskych činností.

Odvetvová štruktúra FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov sa v období predchádzajúcich rokov významnejšie nemení. Pokles zastúpenia odvetvia pôdohospodárstva v roku 2015 bol spôsobený zmenou uplatňovania aktivity v Registri organizácií ŠÚ SR, v dôsledku čoho sa významnej skupine starších podnikateľov zrušila aktivita, najmä v rámci právnej formy samostatne hospodáriaci roľníci. Medzi najvýznamnejšie sektory naďalej patria služby (46,2 %) a obchod (23,3 %).

Graf č. 30: Vývoj odvetvovej štruktúry FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov v období 2013-2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Regionálna štruktúra a zastúpenie žien

Takmer piaty živnostník vo veku 60 a viac rokov pôsobil v Bratislavskom kraji (18,7 %). Ostatné kraje sa podieľali na celkovom počte živnostníkov vo veku 60 a viac rokov v intervale od 10,6 % v Trenčianskom a v Trnavskom kraji do 12,7 % v Nitrianskom a v Prešovskom kraji.

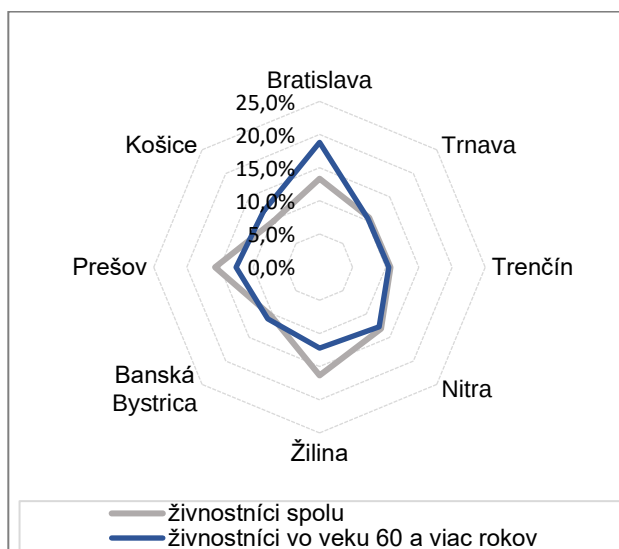
Vyššie zastúpenie ako v rámci celej SR (31,4 %) mali ženy – živnostníčky vo vekovej kategórii 60 a viac rokov v Košickom (35,2 %), v Bratislavskom kraji (34,8 %) a v Banskobystrickom kraji (33,8 %).

Porovnanie regionálnej štruktúry živnostníkov je znázornené aj v grafe č. 31. Bratislavský kraj (o 5,4 p. b.), Košický kraj (o 1,8 p. b.) a Banskobystrický kraj (o 0,4 p. b.) dosahujú v rámci regionálnej štruktúry živnostníkov vo veku 60 a viac rokov vyššie zastúpenie v porovnaní so živnostníkmi spolu. Naopak nižšie zastúpenie majú v rámci regionálnej štruktúry živnostníkov vo veku 60 a viac rokov najmä Žilinský (o 3,9 p. b.) a Prešovský kraj (o 3,1 p. b.).

Zastúpenie žien v rámci živnostníkov vo veku 60 a viac rokov, v porovnaní so živnostníkmi spolu, dosahuje vyššie hodnoty takmer vo všetkých krajoch SR, okrem Bratislavského

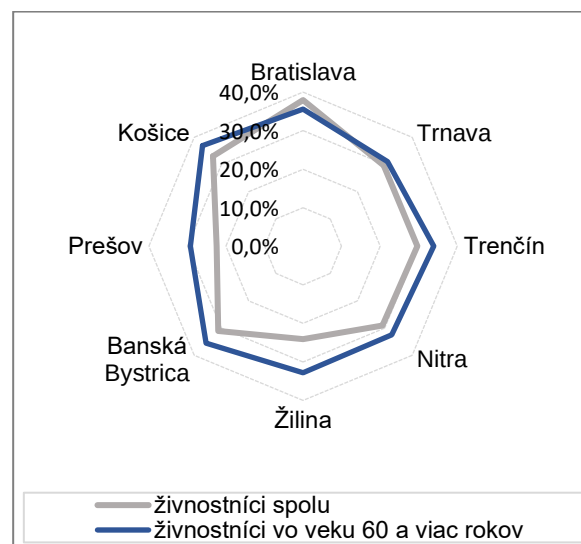
a Trnavského kraja. Zastúpenie žien v rámci živnostníkov vo veku 60 a viac rokov je v porovnaní s celkovou populáciou živnostníkov vyššie najmä v Žilinskom (o 5,9 p. b.) a v Prešovskom kraji (o 4,3 p. b.).

Graf č. 31: Regionálna štruktúra v krajoch SR-živnostníci spolu a živnostníci vo veku 60 rokov a viac v roku 2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Graf č. 32: Zastúpenie žien v krajoch SR-živnostníci spolu a živnostníci vo veku 60 rokov a viac v roku 2018

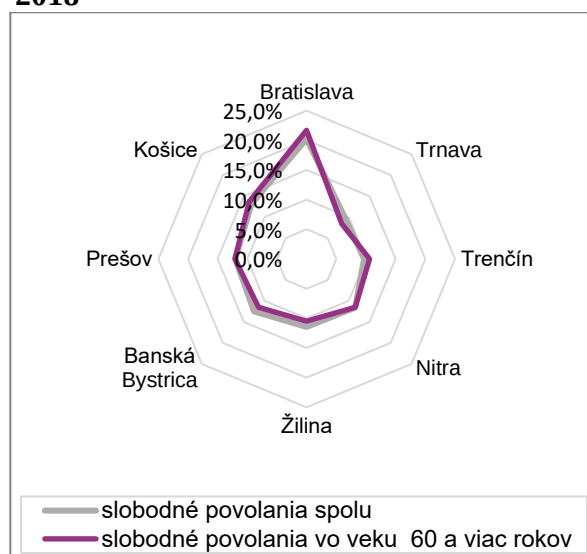

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Regionálna štruktúra osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach a zastúpenie žien vo vekovej kategórii 60 a viac rokov podľa jednotlivých regiónov je uvedené grafe č. 33 a č. 34.

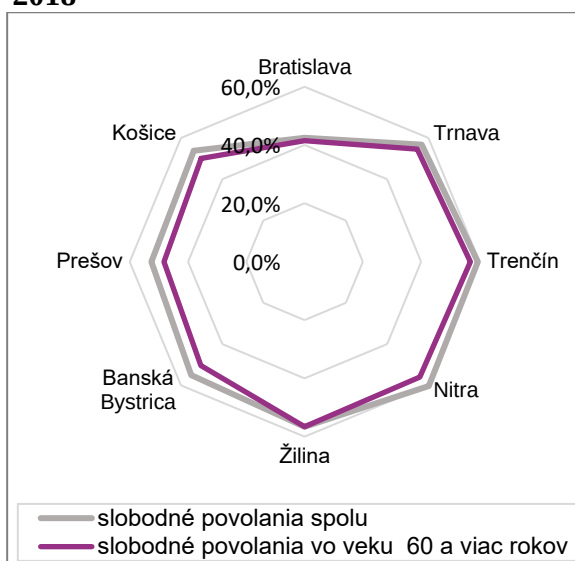
Regionálna štruktúra slobodných povolání spolu a slobodných povolání vo veku 60 a viac rokov nevykazuje výrazné odlišnosti. Najvyšším zastúpením žien v rámci osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach vo veku 60 a viac rokov sa vyznačuje Trenčiansky kraj (56,9 %) a Žilinský kraj (56,6 %). Zastúpenie žien v rámci slobodných povolání vo veku 60 a viac rokov, v porovnaní so slobodnými povolaniami spolu, dosahuje nižšie hodnoty vo všetkých krajoch SR, najmä v Prešovskom (o 7,6 p. b.) a v Košickom kraji (o 7,1 p. b.).

Graf č. 33: **Regionálna štruktúra v krajoch SR-slobodné povolania spolu a slobodné povolania vo veku 60 a viac rokov v roku 2018**

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

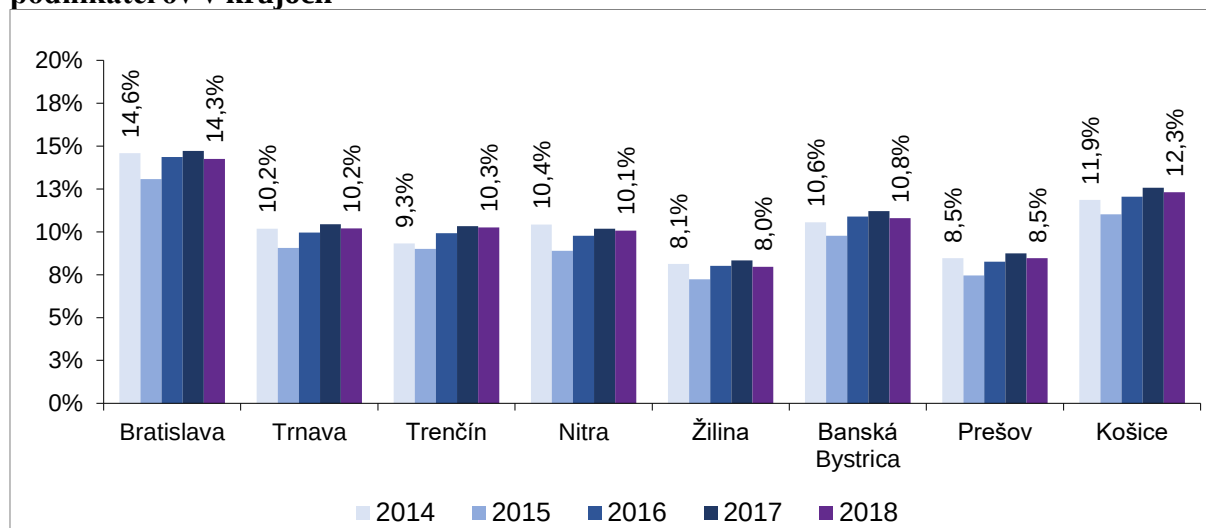
Graf č. 34: **Zastúpenie žien v krajoch SR-slobodné povolania spolu a slobodné povolania vo veku 60 a viac rokov v roku 2018**

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Podiel FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov na celkovom počte FO – podnikateľov sa v medziročnom porovnaní znížil vo všetkých krajoch SR. Najvyššie zastúpenie dosahujú starší podnikatelia v Bratislavskom kraji (14,3 %) a v Košickom kraji (12,3 %). Bratislavský kraj je zároveň aj krajom s najvyšším podielom staršieho ekonomicky aktívneho obyvateľstva. Medzi kraje s najnižším podielom starších FO – podnikateľov patria Žilinský kraj (8,0 %) a Prešovský kraj (8,5 %).

Graf č. 35: **Podiel FO-podnikateľov vo veku 60 a viac rokov na celkovom počte FO – podnikateľov v krajoch**

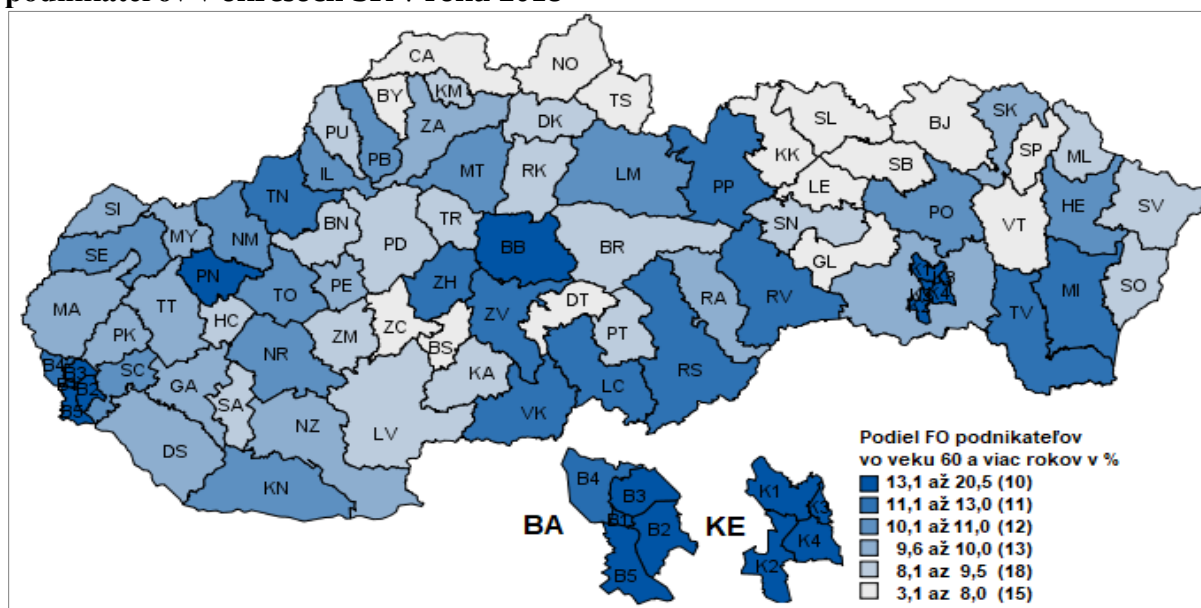
Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Zastúpenie FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov v jednotlivých okresoch SR v roku 2018 je znázornené v mape č. 4. **Najvyšší podiel FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov je v okresoch v rámci hlavného mesta Bratislava** (od 12,8 % v BA IV po 20,5 % v BA V)

a v okresoch v rámci mesta Košice, ako Košice III (19,2 %), Košice IV (15,7 %), Košice I (15,1 %). Skupinu okresov Slovenska s vysokým podielom FO - podnikateľov vo veku 60 a viac rokov dopĺňajú aj okresy Banská Bystrica (13,8 %) a Piešťany (13,3 %).

Okresy severného Slovenska sa naopak vyznačujú najnižším zastúpením FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov (napr.: Námestovo 3,1 %, Sabinov 4,9 %, Čadca 5,9 %, Bytča 6,5 %, Stará Ľubovňa (6,6 %). Nízke zastúpenie starších podnikateľov je však zreteľné aj v okresoch Gelnica (6,0 %), Detva (7,5 %), Banská Štiavnica (7,4 %) a Žarnovica (7,7 %).

Mapa č. 4: Podiel FO-podnikateľov vo veku 60 a viac rokov na celkovom počte FO-podnikateľov v okresoch SR v roku 2018

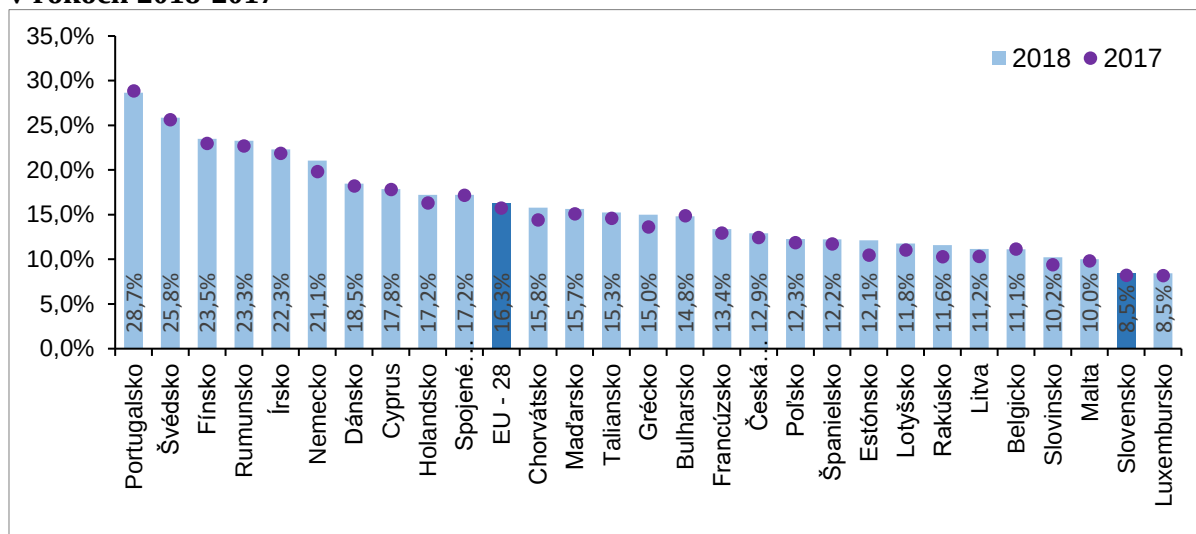
Mapový podklad © Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, vyhotovené SBA na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR.

5.1 Porovnanie zastúpenia podnikateľov vo vekovej kategórii 60 a viac rokov v SR s ostatnými krajinami EÚ

Podľa metodiky a údajov Eurostatu dosahuje Slovensko najnižšie zastúpenie podnikateľov vo veku 60 a viac rokov (8,5 %) v rámci krajín EÚ. Rovnakú pozíciu zastáva Luxembursko s totožným percentuálnym zastúpením. Zastúpenie podnikateľov vo veku 60 a viac rokov v rámci krajín EÚ – 28 (16,3 %) je takmer dvojnásobne vyššie ako na Slovensku.

Podpriemerné zastúpenie podnikateľov vo veku 60 a viac rokov je charakteristickou črtou vekovej štruktúry podnikateľov aj v ostatných krajinách V4 s výnimkou Maďarska (15,7 %), ktoré dosahuje najvyššie hodnoty spomedzi krajín V4 a zastáva tak okrem iného pozíciu hneď za umiestnením EU – 28. Za ním nasleduje Česká republika (12,9 %) a následne Poľsko (12,3 %).

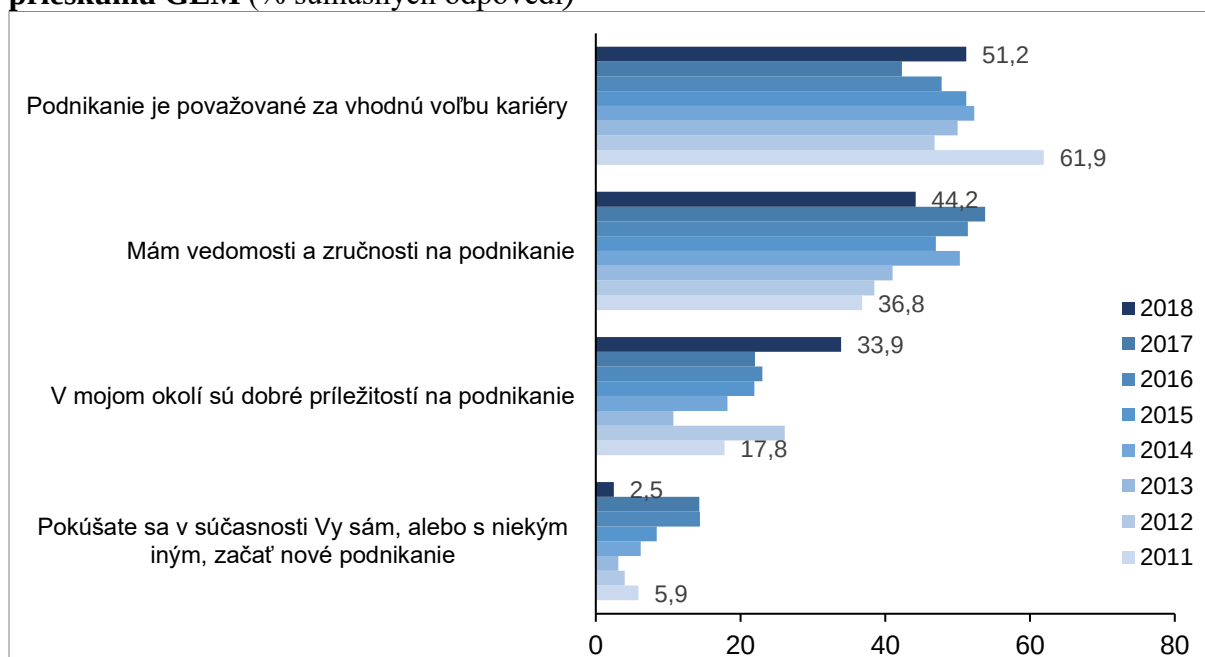
Krajiny s najvyšším zastúpením podnikateľov vo veku 60 a viac rokov ostávajú naďalej Portugalsko (28,9 %), Švédsko (25,8 %) a Fínsko (23,5 %).

Graf č. 36: Zastúpenie podnikateľov vo veku 60 a viac rokov v jednotlivých krajinách EÚ v rokoch 2018-2017

Zdroj: Eurostat, spracované SBA

5.2 Vybrané postoje starších obyvateľov (60+) k podnikaniu (na základe výsledkov prieskumu GEM)

V roku 2018 približne jedna tretina (33,9 %) populácie vo veku 60 a viac vníma vo svojom okolí dobré príležitosti na podnikanie. Ide zároveň o najvyššie zastúpenie starších, ktorí vnímajú dobré príležitosti na podnikanie za sledované obdobie 2011 – 2018. Menej ako polovica opýtaných (44,2 %) v rámci uvedenej vekovej kategórie uvádza, že má vedomosti a zručnosti na začatie podnikateľskej činnosti. Podnikanie ako vhodnú voľbu kariéry vníma za celé sledované obdobie 2011 – 2018 takmer 50 % opýtaných. V roku 2018 s 51,2 % zastúpením tak dosiahli 60 a viac roční v porovnaní s celkovou populáciou opýtaných mierne nadpriemernú hodnotu/zastúpenie.

Graf č. 37: Vybrané postoje starších obyvateľov k podnikaniu-na základe výsledkov prieskumu GEM (% súhlasných odpovedí)

Zdroj: SBA, spracované na základe výsledkov GEM prieskumu

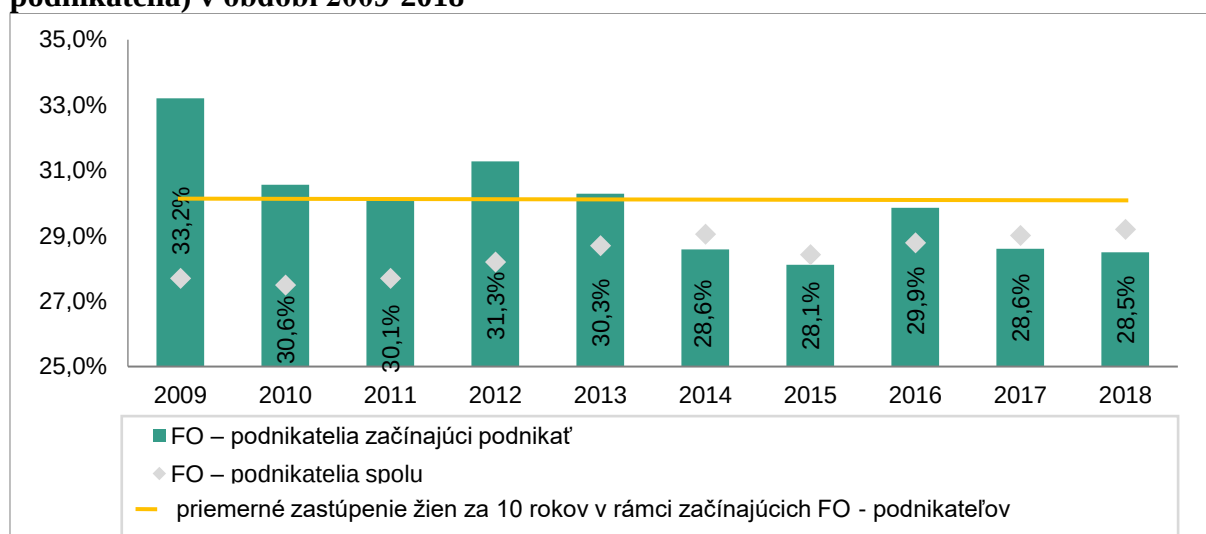
6. Rodová a veková štruktúra začínajúcich FO – podnikateľov

V ďalšej časti kapitoly je prezentovaná analýza rodovej a vekovej štruktúry fyzických osôb – podnikateľov, ktorí začali svoju podnikateľskú činnosť v priebehu roka 2018 podľa údajov spracovaných z Registra organizácií ŠÚ SR.

6.1 Rodová štruktúra začínajúcich podnikateľov

Zastúpenie žien v rámci začínajúcich fyzických osôb - podnikateľov sa v roku 2018 výrazne nezmenilo. Podiel žien na celkovom počte začínajúcich fyzických osôb podnikateľov dosiahol 28,5 %, pričom dosiahnutá hodnota je nižšie ako FO – podnikateľov spolu (o 0,7 p. b.) a zároveň je pod úrovňou desať ročného priemeru (29,9 %).

Graf č. 38: Zastúpenie žien na počte FO-podnikateľov (podnikatelia spolu a začínajúci podnikatelia) v období 2009-2018

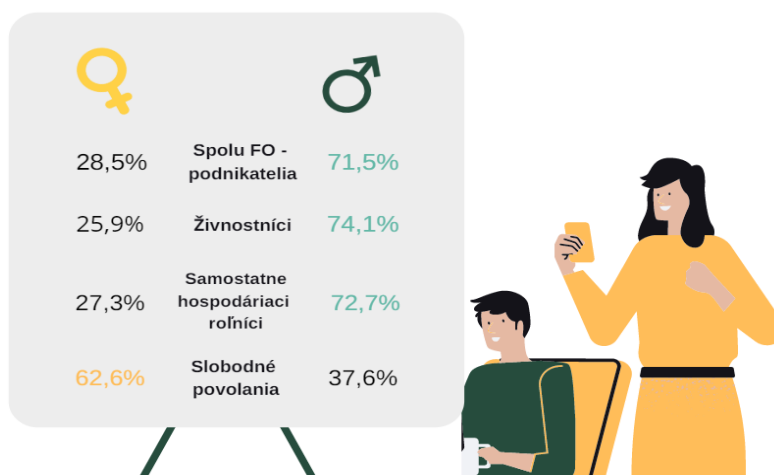
Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Dominantné zastúpenie mužov je charakteristické pre väčšinu právnych foriem začínajúcich fyzických osôb – podnikateľov. Jedinou právnou formou, v rámci ktorej prevláda podiel žien začínajúcich podnikateliek sú slobodné povolania. Takmer dve tretiny (62,6 %) osôb, ktoré začali v roku 2018 podnikat' ako slobodné povolania boli ženského pohlavia. Jednu štvrtinu dosiahli ženy podiel v rámci začínajúcich živnostníkov a samostatne hospodáriacich roľníkov.

V medziročnom porovnaní sa mierne znížilo zastúpenie žien v rámci začínajúcich živnostníkov (o 0,1 p. b.). Nárast zastúpenia žien bol zaznamenaný v rámci osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach (o 4,2 p. b.) a u samostatne hospodáriacich roľníkov (o 2,7 p. b.).

Pri porovnaní zastúpenia žien u začínajúcich podnikateľov, v porovnaní s celkovou skupinou podnikateľov, je možné pozorovať výraznejšie zastúpenie žien najmä v rámci slobodných povolani (o 6,9 p. b.) a u samostatne hospodáriacich roľníkov (o 5,3 p. b.)

Obrázok č. 3: Rodové zloženie začínajúcich podnikateľov-fyzických osôb, ktorí začali podnikat' v priebehu roka 2018

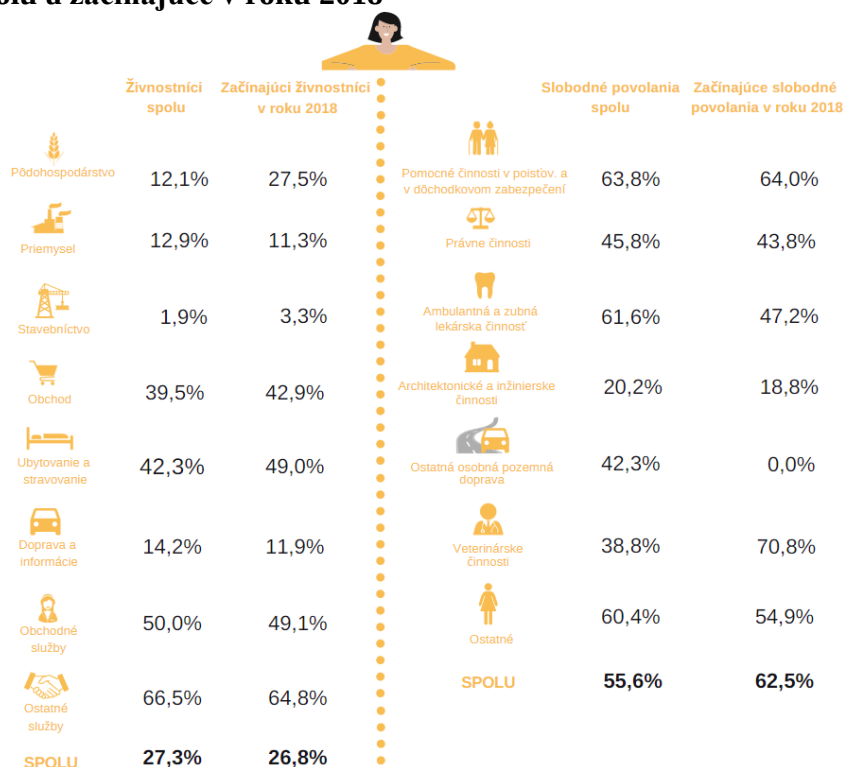
Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Takmer dvoj tretinový podiel (64,8 %) dosahujú novo začínajúce ženy živnostníčky v odvetví ostatných služieb. Takmer polovicu dosahujú podiel ženy v odvetví ubytovania stravovania (49,0 %) a obchodných služieb (49,1 %). Naopak najmenšie zastúpenie v kategórii novo začínajúcich živnostníkov majú ženy v stavebníctve (3,3 %), v priemysle (11,3 %) a v doprave, informačných a komunikačných činnostiach (11,9 %).

V roku 2018 dosiahlo zastúpenie žien v kategórii začínajúcich živnostníkov v porovnaní s celkovou skupinou živnostníkov vyššie hodnoty predovšetkým v odvetví pôdohospodárstva o 15,4 p. b.), ubytovania a stravovania (o 6,7 p. b.) a obchodu (o 3,4 p. b.).

Najvyššie zastúpenie mali začínajúce ženy v rámci slobodných povolání v oblasti veterinárnych činností (70,8 %) a pomocných činností v poisťovníctve a v dôchodkovom zabezpečení (64,0 %).

Tab. č. 4: **Zastúpenie žien v jednotlivých odvetviach-živnostníci spolu a začínajúci živnostníci a zastúpenie žien osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach-slobodné povolania spolu a začínajúce v roku 2018**

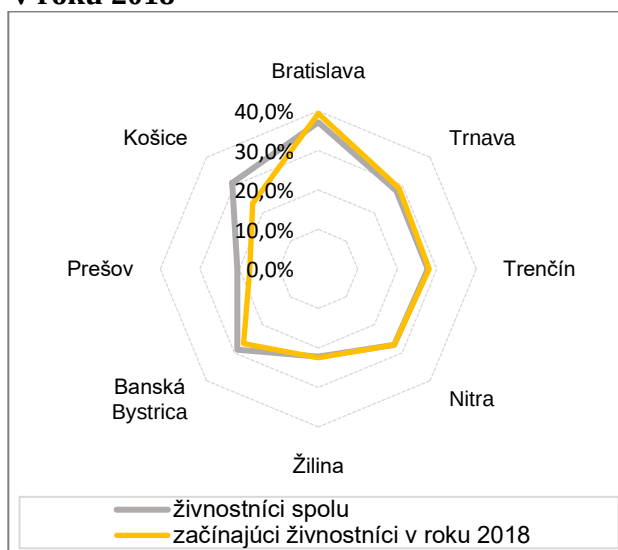
Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Takmer štyria z desiatich živnostníkov (39,3 %), ktorí začali podnikat' v roku 2018 v Bratislavskom kraji boli ženy. V ostatných krajoch bolo zastúpenie žien v intervale od 17,4 % v Prešovskom kraji do 29,8 % v Trnavskom kraji. V medzioročnom porovnaní bol zaznamenaný pokles zastúpenia žien vo všetkých regiónoch SR, okrem Bratislavského kraja (nárast o 1,7 p. b.). Svoje postavenie si ženy v medzioročnom porovnaní oslabili najmä v Trnavskom (pokles podielu o 3,1 p. b.) a v Prešovskom kraji (pokles podielu o 2,8 p. b.)

Zastúpenie žien v kategórii začínajúcich živnostníkov podľa jednotlivých regiónov je uvedené v grafe č. 39. Zastúpenie žien v kategórii začínajúcich živnostníkov, v porovnaní so živnostníkmi spolu, je vyššie predovšetkým v Bratislavskom (2,2 p. b.) a v Trnavskom kraji (1,0 p. b.). Naopak nižšie zastúpenie je zreteľné najmä v Košickom kraji (o 7,3 p. b.) a v Prešovskom kraji (o 3,2 p. b.).

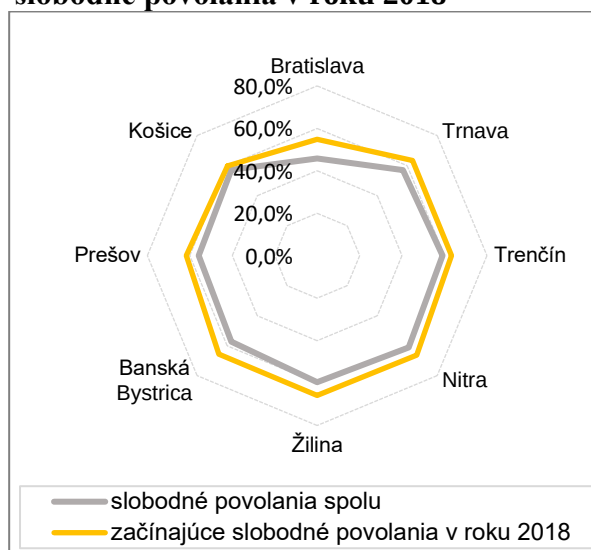
Najvyššie zastúpenie žien v rámci slobodných povolání, ktoré začali podnikat' v roku 2018 bolo zaznamenané v Nitrianskom kraji (66,3 %), v Žilinskom (65,8 %) a v Banskobystrickom kraji (65,5 %). V ostatných krajoch sa ich podiel pohyboval v intervale od 54,8 % (Bratislavský kraj) do 63,5 % (Trnava kraj). Zastúpenie žien v kategórii začínajúcich slobodných povolání, v porovnaní so slobodnými povolaniami spolu, je vyššie hlavne v Bratislavskom kraji (o 9,0 p. b.) a v Banskobystrickom kraji (o 9,3 p. b.).

Graf č. 39: Zastúpenie žien podľa krajov SR-živnostníci spolu a začínajúci živnostníci v roku 2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Graf č. 40: Zastúpenie žien podľa krajov SR-slobodné povolania spolu a začínajúce slobodné povolania v roku 2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

6.2 Veková štruktúra začínajúcich podnikateľov

Veková štruktúra fyzických osôb – podnikateľov uvedená v tabuľke č. 5 a v grafe č. 41 prezentuje obraz o vekovom zložení začínajúcich fyzických osôb – podnikateľov podľa jednotlivých vekových kategórií.

Podľa spracovaných údajov boli začínajúci podnikatelia vo veku menej ako 30 rokov najvýznamnejšou vekovou kategóriou aj v roku 2018 (43,9 %). Viac ako jedna štvrtina (27,8 %) začínajúcich fyzických osôb - podnikateľov bola v kategórii 30 až 39 rokov. V kategórii 40 až 49 rokov bolo 17,5 % začínajúcich fyzických osôb – podnikateľov a v kategórii 50 až 59 rokov 8,0 % podnikateľov. Podiel začínajúcich fyzických osôb – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov tvoril len 2,9 %.

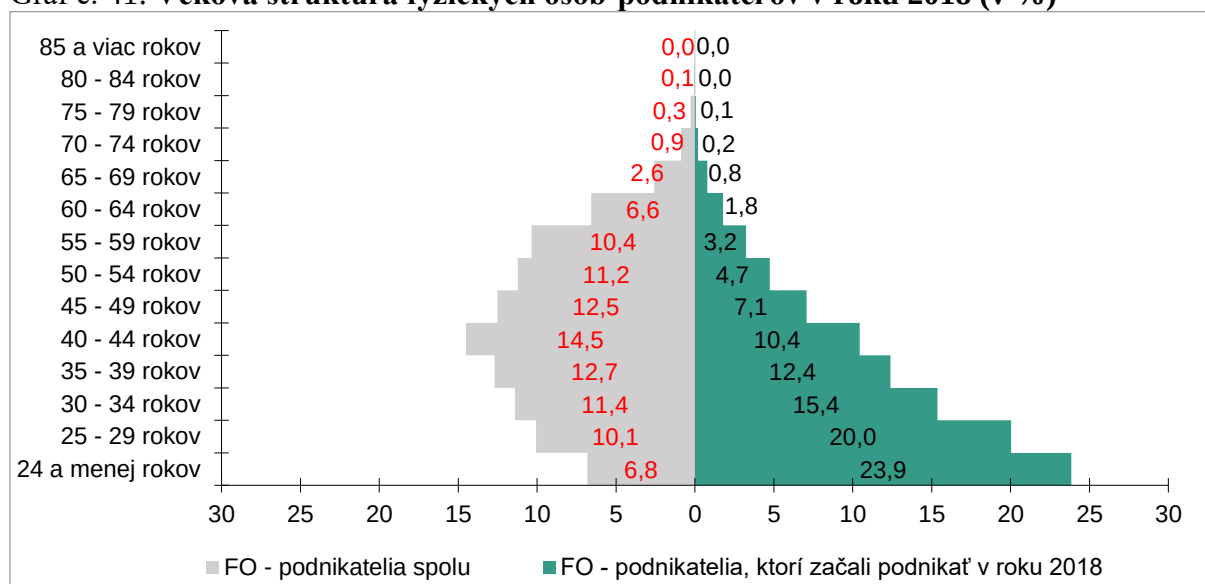
Tab. č. 5: Veková štruktúra fyzických osôb-podnikateľov v roku 2018 podľa pohlavia-podnikateľa spolu a podnikatelia začínajúci v roku 2018

Vek	Fyzické osoby - podnikatelia spolu				Fyzické osoby - podnikatelia začínajúci v roku 2018		
	Spolu	Muži	Ženy		Spolu	Muži	Ženy
Menej ako 30	16,7%	18,1%	13,8%		43,9%	46,6%	37,2%
30 - 39	24,1%	24,6%	22,9%		27,8%	27,1%	29,3%
40 - 49	27,0%	26,8%	27,7%		17,5%	16,4%	20,3%
50 - 59	21,6%	20,7%	23,6%		8,0%	7,4%	9,4%
60 - 69	9,2%	8,6%	10,5%		2,6%	2,2%	3,4%
70 - 79	1,2%	1,1%	1,4%		0,3%	0,2%	0,3%
80 a viac	0,1%	0,1%	0,1%		0,0%	0,0%	0,0%
Spolu	100,0%	100,0%	100,0%		100,0%	100,0%	100,0%

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Zastúpenie mladých vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov je v skupine začínajúcich FO – podnikateľov viac ako dva a pol násobne vyššie ako u celkovej populácii FO – podnikateľov.

Graf č. 41: Veková štruktúra fyzických osôb-podnikateľov v roku 2018 (v %)

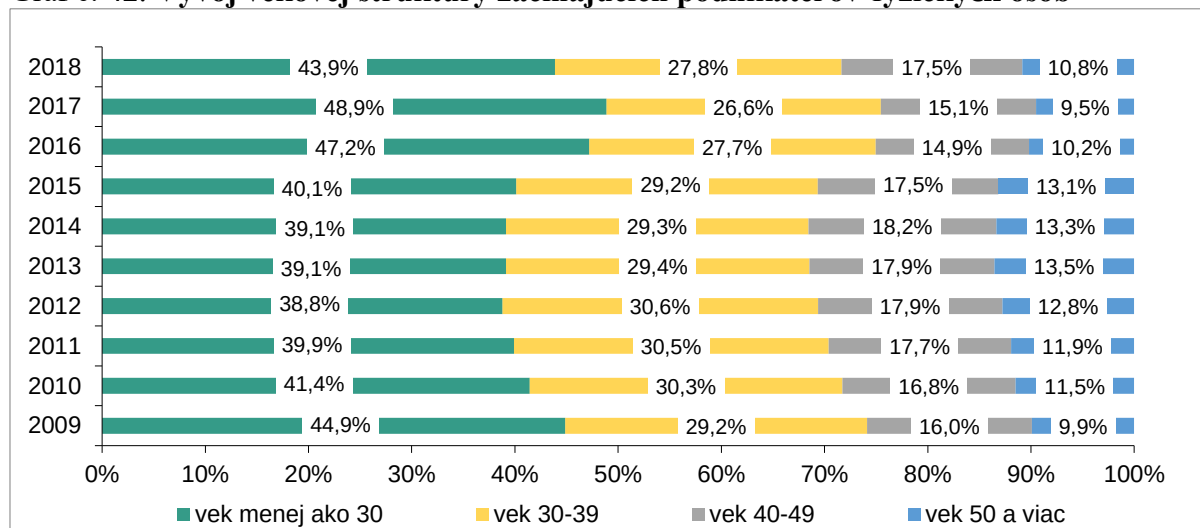

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Veková štruktúra začínajúcich fyzických osôb - podnikateľov bola v roku 2018 charakterizovaná medziročným poklesom mladých podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov. V medziročnom porovnaní sa zastúpenie mladých podnikateľov znížilo o 5 p. b.

Zastúpenie starších podnikateľov vo veku 50 a viac rokov zaznamenalo v skupine začínajúcich podnikateľov pozitívny vývoj. V porovnaní s rokom 2017 sa zvýšilo, na úroveň 10,8 %. Z pohľadu dlhodobého vývoja sa však nachádza pod úrovňou desaťročného priemeru.

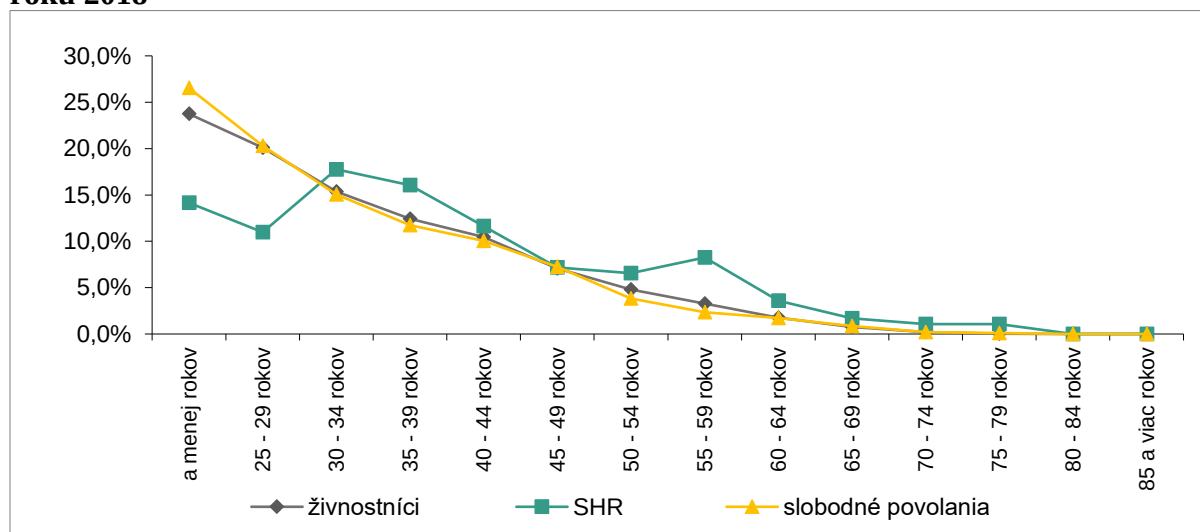
Graf č. 42: Vývoj vekovej štruktúry začínajúcich podnikateľov-fyzických osôb

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Veková štruktúra začínajúcich fyzických osôb podnikateľov sa v prípade živnostníkov a slobodných povolání výrazne neodlišuje. Veková štruktúra začínajúcich samostatne hospodáriacich roľníkov sa vyznačuje nižším zastúpením mladších podnikateľov a naopak vyšším zastúpením podnikateľov v strednom a vyššom veku.

Graf č. 43: Veková štruktúra začínajúcich osôb - podnikateľov podľa právnych foriem v roku 2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Miera prežitia začínajúcich podnikateľov

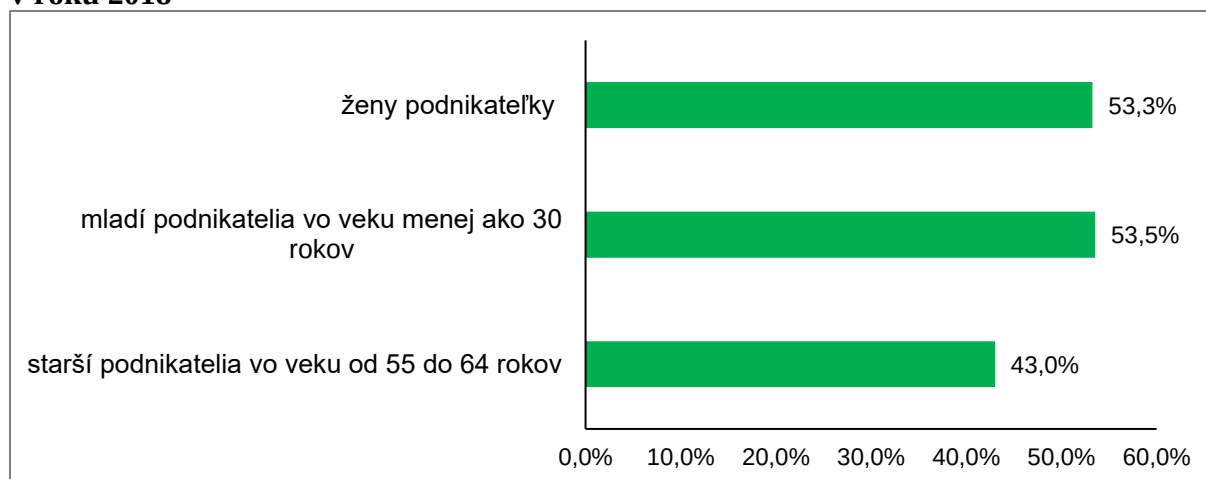
Miera prežitia vybraných skupín podnikateľov prezentovaná v nižšie uvedenom grafe poukazuje na stav udržateľnosti podnikania po troch rokoch od jeho začatia.

Z uvedených údajov vyplýva, že z celkového počtu žien FO - podnikateľiek, ktoré vznikli v roku 2015 viac ako polovica (53,3 %) vykonávala podnikateľskú činnosť po troch rokoch od svojho vzniku. Obdobná miera prežitia po troch rokoch od vzniku ako u žien bola zaznamenaná v rámci mladých podnikateľov (53,5 %). U oboch skupín podnikateľov sa však dosiahnutá

miera prežitia po troch rokoch od vzniku nachádza pod úrovňou všetkých fyzických osôb – podnikateľov (55 %).

Podstatne nižšou mierou prežitia sa vyznačujú starší začínajúci podnikatelia. Z nich iba 43,0 % vykonávala svoju podnikateľskú činnosť aj v období po troch rokoch po začatí podnikania, čo poukazuje na potrebu výraznejšej podpory uvedenej skupiny podnikateľov v začiatkovej fáze podnikania.

Graf č. 44: Miera prežitia po troch rokoch od vzniku vybraných skupín podnikateľov, v roku 2018

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR. Poznámka: z dôvodu zabezpečenia vyššej vzorky posudzovaných starších podnikateľov bol zvolený interval 55 až 64 rokov. Miera prežitia vyjadruje podiel subjektov, ktoré vznikli v roku 2015 ($t - 3$) a stále podnikali na konci roka 2018 (t) k celkovému počtu vzniknutých subjektov v roku 2015 ($t - 3$). Na spracovanie miery prežitia bol použitý administratívny dátum vzniku a zániku subjektu.

Zhrnutie

Rodové zloženie fyzických osôb – podnikateľov

Vo vykonávaní podnikateľskej aktivity naďalej pretrváva dominantné postavenie mužov, hoci sa v roku 2018 zvýšilo zastúpenie žien v rámci fyzických osôb – podnikateľov na úroveň 29,2 %. Pozitívny nárast podielu žien je zaznamenaný tretí rok za sebou.

Prevažujúce zastúpenie si ženy v rámci jednotlivých právnych foriem udržujú len u osôb podnikajúcich formou slobodných povolání. Viac ako štvrtinový podiel tvorili ženy v rámci živnostníkov a viac ako jednu pätinu dosiahli zastúpenie u samostatne hospodáriacich roľníkov.

Z odvetvového hľadiska sa ženám darí presadzovať predovšetkým v odvetviach služieb, ktoré sa vyznačujú nízkou kapitálovou náročnosťou. Najvyššie zastúpenie dosahujú ženy živnostníčky na Slovensku v odvetví ostatných služieb (sekcia SK NACE P až S), pričom dané odvetvia sa ako jediné vyznačujú dlhodobým nárastom zastúpenia žien. V roku 2018 tvorili ženy v danom odvetví dvoj tretinový podiel na celkovom počte živnostníkov.

Podnikateľská aktivita žien sa v rámci FO – podnikateľov vyznačuje vyššou úrovňou v regiónoch západného Slovenska a v severných okresoch stredného Slovenska. Nižšia miera podnikateľskej aktivity žien pretrváva v regiónoch s nižšou ekonomickou výkonnosťou, na východnom Slovensku a na juhu stredného Slovenska.

Podľa údajov Eurostatu sa Slovensko dosiahnutým podielom žien na celkovom počte podnikateľov dlhodobo zaraďuje medzi krajiny s podpriemerným zastúpením žien (podiel žien v EÚ predstavuje 32,4 %).

Nízka podnikateľská aktivita žien vyplýva z nízkeho sebavedomia podnikateľských schopností, či nedostatočného vnímania vhodných príležitostí na podnikanie, ale aj výraznejšieho strachu zo zlyhania. Ženy sú často v podnikaní obmedzované aj inštitucionálnymi a trhovými zlyhaniami. Preto je žiadúce ďalšie rozvíjanie podporných nástrojov určených pre podporu podnikania žien na národnej, či regionálnej úrovni, s dôrazom na menej rozvinuté regióny Slovenska.

Veková štruktúra fyzických osôb – podnikateľov

Vývoj vekovej štruktúry fyzických osôb – podnikateľov je v posledných rokoch charakterizovaný nárastom zastúpenia podnikateľov v mladších vekových kategóriách menej ako 30 ročných. Zastúpenie starších podnikateľov sa v medziročnom porovnaní po predchádzajúcom náraste opätovne mierne znížilo (na 10,4 %). V rámci posudzovaného obdobia dosiahlo však zastúpenie starších podnikateľov nadpriemerne vysokú hodnotu.

Z pohľadu vekovej štruktúry je najvyššie zastúpenie aktívnych fyzických osôb – podnikateľov dlhodobo v kategórii 40 až 49-ročných. V roku 2018 dosiahol podiel podnikateľov v uvedenej vekovej skupine 27,0 %. Druhou najpočetnejšou skupinou z pohľadu veku boli podnikatelia vo vekovej kategórii 30 až 39-ročných (24,1 %) a následne vo vekovej kategórii 50 až 59-ročných (21,6 %).

Veková štruktúra osôb podnikajúcich ako slobodné povolania je značne diferencovaná v závislosti od oblasti podnikania. Osoby podnikajúce v oblasti architektonických a inžinierskych činností a ambulantnej a zubnej lekárskej činnosti sa vyznačujú minimálnym zastúpením kategórie menej ako 30-ročných a výraznejším zastúpením 60 a viac ročných.

Veková štruktúra FO – podnikateľov v krajoch SR do značnej miery súvisí s vekovou štruktúrou ekonomicky aktívnych osôb. Najvyšším zastúpením FO – podnikateľov vo veku

menej ako 30 rokov sa vyznačuje Žilinský kraj (21,1 %), Prešovský kraj (19,9 %) a Nitriansky kraj (16,9 %). Najvyšší podiel podnikateľov vo veku 60 a viac rokov bol dosiahnutý v Bratislavskom kraji (14,3 %) a v Košickom kraji (12,3 %).

Veková štruktúra podnikateľov na Slovensku sa v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ vyznačuje výraznejším zastúpením mladších vekových kategórií a naopak nízkym zastúpením vyšších vekových skupín podnikateľov.

Štruktúra mladých podnikateľov – fyzických osôb vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov

Trend nárastu zastúpenie mladých fyzických osôb podnikateľov pokračoval aj v roku 2018. Štvrtí rok po sebe rastie zastúpenie mladých podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov, hoci sa podiel mladých na celkovom počte ekonomicky aktívnych osôb na Slovensku každoročne znižuje. Obdobné tendencie preukazujú aj výsledky GEM prieskumu, podľa ktorých mladí na Slovensku v posledných rokoch vo väčšej miere vnímajú vhodné príležitosti na podnikanie vo svojom okolí.

Pre rodové zloženie mladých podnikateľov je taktiež charakteristické dominantné zastúpenie mužov. Muži tvoria viac ako tri štvrtiny (76,1 %) z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov a ženy predstavujú 23,9 % podiel.

Z pohľadu jednotlivých odvetví najviac živnostníkov vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov podniká v stavebníctve, v obchodných službách, v priemysle a v doprave, informačných a komunikačných činnostiach.

Medzi regióny s najvyšším podielom podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov patria okresy severného a východného Slovenska. Najmenšie zastúpenie mladých podnikateľov je dosahované v okresoch v rámci miest Bratislava a Košice, ale aj v okresoch Banská Bystrica a Pezinok.

Štruktúra fyzických osôb – podnikateľov vo vekovej kategórii 60 a viac rokov

V roku 2018 sa zastúpenie aktívnych starších podnikateľov vo veku 60 a viac rokov po predchádzajúcom náraste mierne znížilo na úroveň 10,4 %. Napriek medziročnému poklesu predstavuje aktuálne dosiahnutá hodnota druhú najvyššiu od roku 2009.

Najvyššie zastúpenie podnikateľov vo veku 60 a viac rokov bolo dosiahnuté u samostatne hospodáriacich roľníkoch. V roku 2018 bol každý piaty podnikateľ v uvedenej právnej forme vo veku 60 a viac rokov. Mierne nižšie zastúpenie starších podnikateľov bolo dosiahnuté u osôb podnikajúcich formou slobodných povolání. V rámci živnostníkov bol vo veku 60 a viac rokov každý desiaty podnikateľ.

Z pohľadu rodového zloženia tvorili takmer dve tretiny z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov muži a viac jednu tretinu ženy. Zastúpenie žien v rámci starších podnikateľov sa každoročne zvyšuje. Aktuálne dosiahnuté zastúpenie žien je vyššie ako u celkovej populácii fyzických osôb – podnikateľov, aj ako u mladých podnikateľov. Najvyšší podiel FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov je v okresoch v rámci hlavného mesta Bratislava a v okresoch v rámci mesta Košice. Skupinu okresov Slovenska s vysokým podielom FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov dopĺňajú aj okresy Banská Bystrica a Piešťany.

Štruktúra začínajúcich aktívnych podnikateľov – fyzických osôb, ktorí začali svoju podnikateľskú činnosť v roku 2018

Zastúpenie žien v rámci začínajúcich fyzických osôb - podnikateľov sa v roku 2018 výrazne nezmenilo. Podiel žien na celkovom počte začínajúcich fyzických osôb podnikateľov dosiahol 28,5 %, pričom dosiahnutá hodnota je nižšie ako FO – podnikateľov spolu a zároveň je pod úrovňou desať ročného priemeru.

Veková štruktúra začínajúcich fyzických osôb - podnikateľov bola v roku 2018 charakterizovaná medziročným poklesom mladých podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov. Zastúpenie starších podnikateľov vo veku 50 a viac rokov zaznamenalo v skupine začínajúcich podnikateľov pozitívny vývoj. V porovnaní s rokom 2017 sa zvýšilo, z pohľadu dlhodobého vývoja sa však nachádza pod úrovňou desaťročného priemeru.

V nadväznosti na stav a vývoj vekovej štruktúry podnikateľov na Slovensku by sa väčšia pozornosť mala venovať skvalitneniu odbornej prípravy mladých pre vstup do podnikania z dôvodu nedostatočných podnikateľských zručností, nedostatočnej informovanosti, či problematického prístupu k financiám. V súvislosti s demografickým vývojom obyvateľstva Slovenska, ktorý sa vyznačuje postupným starnutím obyvateľstva sa stále viac dostáva do popredia otázka využitia ekonomického potenciálu seniorov, vrátane zapájania seniorov do podnikania a podpory začínajúcich podnikateľov. Na tieto výzvy by mali reflektovať aj verejné politiky a podporné nástroje určené na podporu podnikania.